

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE HACİFAZLIOĞLU

1410041003

Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

Programı: Kamu Hukuku

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Özge SIRMA GEZER

OCAK 2018

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE HACİFAZLIOĞLU

1410041003

Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

Programı: Kamu Hukuku

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Özge SIRMA GEZER

Jüri Üyeleri : Yrd.Doç.Dr. Yasemin Filiz SAYGILAR KIRIT

Yrd.Doç.Dr. Elif BEKAR

OCAK 2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
ÖZET-ABSTRACT	vi
GİRİŞ	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL AÇIKLAMALAR, HABERLEŞME KAVRAMI, TARİHÇESİ, ARAÇLARI, TÜRLERİ, HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ TANIMI VE KAPSAMI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUK HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

I. HABERLEŞME KAVRAMI	1
II. HABERLEŞMENİN TARİHÇESİ	2
III. HABERLEŞME ARAÇLARI.....	3
A. Mektup	3
B. Telgraf	4
C. Telsiz	4
D. Telefon	4
E. Faks	5
F. İnternet.....	5
IV. HABERLEŞME TÜRLERİ	7
A. Doğrudan Haberleşme–Dolaylı Haberleşme	7
B. Yazılı-Sesli ve Görüntülü Haberleşme	8
C. Bireysel Haberleşme-Kitlesel Haberleşme.....	8
V. HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ TANIMI VE KAPSAMI	11
A. Genel Olarak	11

a. Haberleşme Hürriyetinin Temel Unsurları	13
aa. Haber, Düşünce ve Kanaatleri Serbestçe Öğrenebilmek ve Toplayabilmek	13
bb. Düşünce ve Kanıları Serbestçe Açıklayabilmek Hakkı	13
cc. Haber, Düşünce ve Kanaatleri Serbestçe Yayabilmek Hakkı	13
B. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Haberleşme Özgürlüğü	14
C. Haberleşme Özgürlüğüne Yapılan Anayasal Sınırlamaları	18
D. Haberleşme Hürriyetinin Bağlantılı Olduğu Diğer Temel Hak ve Ödevler	23
a. Düşünce ve İfade Hürriyeti	23
b. Özel Hayatın Gizliliği	27
c. Basın Hürriyeti İle İlişkisi	29
d. İnternet Özgürlüğü	30
VI. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ ..	32
A. Uluslararası Belgelerde Haberleşme Özgürlüğü	32
a. Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi	32
b. İnsan Hakları Bildirgesi	35
c. Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	36
B. Uluslararası Alanda Düzenlenen Devletlerin Anayasalarında Haberleşme Özgürlüğü	37
a. Hollanda	37
b. İspanya	37
c. İtalya	37
d. Almanya	38
e. İsviçre	38
f. Fransa	38
g. Amerika Birleşik Devletleri	39

İKİNCİ BÖLÜM
HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU,
UNSURLARI, ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ, YAPTIRIM,
MUHAKEME VE ZAMANAŞIMI.

I.	HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU (TCK m.124/1,2,3)	40
II.	SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER	43
III.	HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇUNUN UNSURLARI	43
	A. Kanunilik (Tipiklik) Unsuru	43
	B. Maddi Unsurlar	45
	a. Fiil (Eylem)	45
	b. Fail	48
	c. Mağdur	49
	d. Suçun Konusu	50
	e. Suçun Nitelikli Unsurları	51
	C. Manevi Unsur	51
	D. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	53
	a. Genel Olarak	53
	b. Kanunun Hükmü ve Amirin Emri	54
	aa. İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması	55
	bb. Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi	56
	cc. Postada Elkoyma	58
	dd. Tutuklu, Hükümlülerin Haberleşmesinin Denetlenmesi	62
	c. Meşru savunma	64
	d. Hakkın kullanılması	65
	e. İlgilinin Rızası	66
	f. Hukuka Uygunluk Sebeplerinde Sınırın Aşılması	68

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	68
A. Suça Teşebbüs	68
B. Suç Ortaklığı (İştirak)	69
C. Suçların Birleşmesi (İçtima)	70
a. Zincirleme Suç	70
b. Fikri İçtima	70
V. MUHAKEME	70
VI. YAPTIRIM	71
VII. ZAMANAŞIMI	72
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	77

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı Geçen Eser
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
bkz.	: Bakınız
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
E.T.	: Erişim Tarihi
m.	: Madde
M.Ö	: Milattan Önce
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
No	: Numara
PTT	: Posta, Telefon, Telgraf
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SMS	: Short Message Service (Kısa Mesaj Servisi)
TADD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: ve benzeri

ÖZET

Haberleşme özgürlüğü ve haberleşmenin engellenmesi suçu geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Haberleşme, toplumsal yaşamda olmazsa olmaz bir unsur olarak yer alır. Haberleşme hakkı, anayasa ile güvence altına alınmış, devletin müdahalesinin belli çerçevede olduğu kişinin özel sınırlarını çizen koruyucu haklardandır. Günümüzde küreselleşmenin yaygınlaşmasından ötürü; toplumlar arasındaki haberleşme şekilleri de büyük bir değişiklik göstermektedir. Buna bağlı olarak da, farklı ülkelerin vatandaşları daha çok internet aracılığıyla e-posta ve sosyal medya üzerinden birbirleriyle iletişim kurmaktadır. Hal böyle iken, devletler haberleşme özgürlüğünü güvence altına alacak uluslararası hukukla uyumlu kanunlar ile sağlamaları gereklidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda hürriyete karşı suçlar ana başlığı altında 124.maddesiyle haberleşmenin hukuka aykırı şekilde engellenmesi ile ceza yaptırımını öngörüleceği düzenlenmiştir.

ABSTRACT

The freedom of communication and the obstruction of communication are handled with a broad perspective. Communication is an essential element in social life. The right to communication is the protective rights which are guaranteed by the constitution and which draw the specific boundaries of the person who is in the framework of the state intervention. Because of the widespread globalization today; the forms of communication between societies also vary greatly. As a result, citizens of different countries communicate with each other via e-mail and social media via the Internet. Where this is the case, it is necessary for states to comply with international law, which will ensure the freedom of communication. Under the Turkish Criminal Code numbered 5237, it is regulated that penal sanction will be envisaged by preventing the communication in a manner contrary to the law under article 124 of the crime against liberty main heading.

GİRİŞ

Haberleşme, insanların birbirleriyle iletişim kurarak, bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini karşı tarafa aktarması olarak tanımlanmaktadır. Haberleşme, insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Çünkü, Aristo'nun söylediği gibi “ insan toplumsal bir varlıktır”. Bu yüzden, birey yaşadığı toplum içerisinde, diğer bireylerle ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda çeşitli yöntemlerle iletişim kurarlar. Toplumunu oluşturan ve iletişim halinde bulunan bireyler birbirlerini tanıyarak, anlayarak, gerektiğinde birbirlerinin fikirlerini paylaşarak toplumun değişimi ve gelişimine katkı sağlarlar.

Günümüzde, haberleşme telefon, telgraf vb. daha çok internet üzerinden e-posta ve sosyal medya araçları kullanılarak yapılmaktadır. Haberleşme hakkı, devletler tarafından vatandaşlarına verilen anayasal bir haktır. Bu sebeptendir ki, devletler bu vazgeçilmesi imkânsız olan hakkı anayasalarında düzenledikleri ilgili maddelerinde teminat altına almaktadır. Gerçekten, bir kişi herhangi bir yöntemle iki kişinin iznini almaksızın, bu kişiler arasındaki mektup, e-posta veya sosyal medyada bulunan özel yazışmalarını okuyamaz, bunları engelleyici eylemlerde bulunamaz ayrıca devletler de vatandaşlarının haberleşmelerini keyfi, hukuka aykırı engelleyemez, herhangi bir konunun basın, sosyal medyada yayılmasını engellemek amacıyla “sansür” uygulayamaz. Çünkü, yukarıda belirttiğimiz gibi anayasal olan haberleşme hakkı, devletler tarafından koruyucu tedbirlerle ve ceza yaptırımları ile güvence altına alınmak zorundadır. Belirtelim ki, devletlerin anayasaları, demokratik, uluslararası hukukun normlarıyla uyumlu olmak zorundadırlar. Aksi takdirde, devletlerin uluslararası alanda bazı yaptırımlarla karşılaşması kaçınılmaz bir unsurdur.

Küreselleşme kavramı, haberleşmenin yaygınlaşmasında ve korunmasında en önemli faktördür. Küreselleşme, bir ülkede olan herhangi bir olaydan diğer ülkelerde yaşayanların haberdar olmaları ve bu sebeple bu bilgiden etkilenmeleridir. Dolayısıyla haberleşme özgürlüğü, günümüzde bir ülkeyi değil, bütün ülkeleri ilgilendiren küresel bir boyut kazanmasını da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, bireyler diğer ülkelerde yaşayan bireylerle daha çok internet aracılığıyla, çoğunlukla sosyal medya üzerinden iletişim kurarak neler yaptıkları konusunda birbirlerine haber vermektedirler. Bu kişiler arası iletişimin güvenliğini sağlamakta devletlerin en önemli

görevleri arasında sayılmaktadır. Yani, yazışmaların üçüncü bir kişi tarafından okunması, internet hesaplarına girilmesi devletler tarafından kurulacak güçlü siber altyapı ağlarıyla önlenmek durumundadır. Şunu ifade etmek zorundayız ki; internet günümüzde bireylerin hayatının vazgeçilemez bir unsuru olarak yer almaktadır. Bireyler, duygu ve düşüncelerini, olaylara karşı olan tepkilerini, eleştirilerini hakarete varmayan sözlerle internet aracılığıyla bir takım sosyal medya araçlarını kullanarak sözlü veya yazılı diğer bireylerle paylaşma ihtiyacı duyarlar. Başkaca bahsetmemiz gereken bir hususta, internet aracılığıyla birçok kamu kurumları arasında da haberleşmeler yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan haberleşmeler, kamu hizmetin daha hızlı ve etkili şekilde yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple, bu alanda da oluşan yasal boşlukların doldurulması için yeni düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Görüldüğü üzere, haberleşme kavramı geçmişten günümüze kadar olan uzun bir süreç içerisinde çok önemli bir değişim ve gelişim göstermektedir. Bu sebeptendir ki, bu durum devletlerin yasal düzenlemeler yapmasını da zorunlu hale getirmektedir. Çünkü, bireyler ya da kurumlar arasında gerçekleştirilen haberleşme, modern dünyanın getirdiği demokratik normlarla uyumlu olmak zorundadır. Çağdaş dünya düzeni, beraberinde çağdaş haberleşme ağını ve bu ağı yönetebilecek çağdaş kuralları uygulayabilecek bilinçli bireylerin ve devlet kadrolarının olması gerekliliğinin göstergesi olmaktadır.

Bu çalışmamız iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde, haberleşme kavramı tanımlanarak, haberleşmenin tarihçesinden, araçlarından ve türlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca, haberleşme özgürlüğünün tanımı yapılarak, karşılaştırmalı hukukta incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde, 5237 Sayılı TCK 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunun açıklaması yapılarak bu suçun unsurları ve özel görünüş biçimleri detaylı bir şekilde incelenerek haberleşmenin engellenmesi suçunda yaptırım, zamanaşımından bahsedilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL AÇIKLAMALAR, HABERLEŞME KAVRAMI, TARİHÇESİ, ARAÇLARI, TÜRLERİ, HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ TANIMI VE KAPSAMI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUK HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

I. HABERLEŞME KAVRAMI

Haberleşme (iletişim) kavramının birçok tanımı¹ yapılmıştır. Haberleşme, Türk Dil Kurumundaki anlamı ile '*İletişim, yazışma*' anlamına gelmektedir. İletişim, kişilerin duygularının, düşüncelerinin, davranışlarının ya da bilgilerinin çeşitli yöntemlerle diğer insanlara bildirilmesidir. Başka bir tanıma göre, haberleşme, bireyler arasında ya da bireyler ile teknik cihazlar arasındaki bilgi ve haber aktarımıdır.² Haberleşme diğer bir anlamıyla, iletişim Latince bir kavram olan *communis* (ortak) kelimesinden gelmektedir.³

Haberleşmeyi (iletişimi) kavramsal olarak tanımladığımızda, bireyler arasında ilişki kurma veya anlaşmadır. Yani, iletişimin oluşabilmesi için, bir konu hakkında bireylerin veya grupların birbirlerine karşılıklı olarak duygu, düşünce ve bilgilerini aktararak paylaşımları gerekir.⁴

Haberleşmenin tanımı, kanunda yasa koyucu tarafından net olarak ifade edilmemiştir. Ancak, yasal olarak 5392 sayılı telsiz kanununda değişiklik yapılması hakkında kanunun 1.maddesi h bendinde⁵ elektronik haberleşme kavramı

¹ Diğer tanımlar için bkz. Gökçe, Orhan, İletişim Bilimine Giriş, 2.Baskı, Konya 2010, s.7

² Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.572a444e5b7611.94610012 E.T(15/03/2016)

³ İçel, Kayıhan, Kitle İletişim Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2015, s.35

⁴ Gökçe, s.9

⁵ "Elektronik Haberleşme terimi, ses görüntü, işaret, sembol ve elektrik işaretlerine dönüştürülebilen her türlü verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesini, gönderilmesini ve alınmasını" <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5392.html> (E.T. 15/03/2016).

tanımlanmıştır.⁶ Anayasa'da haberleşme ile ilgili düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen haberleşmenin tanımı açık şekilde yapılmamıştır. Anayasanın 22.maddesinde anlatılan haberleşmenin içeriği bireysel haberleşme olarak yorumlanır. ⁷ Bununla birlikte, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 124.maddesinde de haberleşmenin tam bir tanımı yapılmamıştır. İlgili maddede haberleşme kişiler ya da kamu kurumları arasında her türlü araçla yapılabilir. Nasıl bir yol ile yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır.

Haberleşme sözlü olabileceği gibi yazılı da olabilir. Haberleşme kavramı, mektup, telgraf, faks, teleks, e-posta, mesaj, telefon, internet gibi araçlarının bütünü kapsar. Haberleşmenin en önemli parçalarından olan internet sayesinde bir çok kişi birbirleriyle daha hızlı şekilde ve onun kullanımı ile farklı yöntemlerle (sosyal paylaşım ağları, programlar, internet sayfaları vb.) iletişim kurabilmektedir. Görüldüğü üzere, internet gibi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve gelişen teknoloji ile çeşitli haberleşme araçları ortaya çıkmaktadır. Hal böyle iken, haberleşmenin tanımın belli bir kalıp içerisinde yapılması hayli zor olacaktır.⁸

II. HABERLEŞMENİN TARİHÇESİ

İnsanların birbirleriyle iletişim kurması eski çağlardan günümüze kadar çeşitli yöntemlerle olmuştur. Haberleşme ilk çağlarda ateş, duman, güvercin ve mağaralara çizilen resimler ile yapılırken daha sonra M.Ö. 3000 yılında Mısır'da Hiyoroglif isimli yazı ve sembollerden oluşan yazı sistemi bulunmuş, yine papirüs bitkisinden kağıt elde etmişlerdir. M.Ö. 1300'de Mezopotamya'da Fenikeliler ilk alfabeği kullanmışlardır. Yazının icadı ile posta teşkilatı da kurulmuş. Çin'de papirüs kağıtlarını geliştirerek mucit matbaa harflerini icap etmiş ve kitap basılmıştır. ⁹ Matbaanın bulunması ile birlikte kitaplar ve gazeteler çıkartıldı ve bunlar daha geniş kitlelere yayıldı. Elektriğin yaygınlaşması ile 1837'de Samuel Morse telgrafı buldu. Morse alfabesi hala günümüzde geçerliliğini korumaktadır. ¹⁰

⁶ Birtek, Fatih, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim dalı Kamu hukuku Bilim dalı, Doktora Tezi, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları, İstanbul 2012, s.11
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T:14/03/2016)

⁷ Birtek, Fatih s.15

⁸ İçel, Kayıhan, Kitle İletişim Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2017, s.37-38

⁹<http://eitimciyiz.blogspot.com.tr/2014/01/haberlesmenin-tarihcesi-ve-resimli.html>
(E.T:13/06/2016).

¹⁰ <http://www.frmartuklu.org/konu/haberle%C5%9Fmenin-tarihi-nedir-haberle%C5%9Fmenin-tarihi-hakk%C4%B1nda-bilgi.217102/> (E.T : 13/06/2016).

1876 yılında telefon Alexander Graham Bell tarafından icat edilmiştir. 1896 yılında ilk defa mors alfabesiyle radyo yayını yapılmıştır. 1922 yılında faks makinası ve 1926 yılında televizyon icat edilmiştir. 1970'li yıllarda Arpa adıyla yeni bir sistem gerçekleştirilmiş bu sistemle farklı şehirlerdeki bilgisayarlar birbirlerine bağlanabilmişler ve 1985 yılında Arpa adlı iletişim sistemi İnternet adını almıştır. ¹¹ Cep telefonu ise, 1973 yılında Martin Cooper tarafından icat edilmiştir. ¹² Bu konu hakkında teknolojik gelişmelere her geçen gün bir yenisi daha eklenmektedir.

İnsanlar yaşadıkları toplumda sürekli bir iletişim halindedirler. Birbirlerine duygu, düşünce, bilgilerini ilk başlarda nüfusu az olan topluluklarda yüz yüze aktarmışlardır. Fakat nüfusun artması, toplumdaki bireylerin ihtiyaçları, ilerleyen teknolojik gelişmeler nedeniyle haberleşmenin şeklinde bir değişim meydana gelmiştir. ¹³

III. HABERLEŞME ARAÇLARI

A. Mektup

Mektup, bir olay veya konu hakkında haber vermek, soru sormak, istemek veya duygu ve düşüncelerini karşı tarafa bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıttır. ¹⁴ Haberleşmede eskiden beri kullanılan bir araçtır. Bireyler arasında ya da birey ve kurum veyahut kurumların arasında bilgi paylaşmak haber iletmek için yazılan yazılardır. Mektubun yazılana ve mahiyetine göre türleri vardır. Bunlar, özel mektuplar, resmi mektuplar ve iş mektuplarıdır. ¹⁵

Mektupların ele geçirilmesi, yırtılması muhatabına geç ulaştırılması ya da hiç ulaştırılmaması haberleşme özgürlüğüne müdahale oluşturur. Ayrıca bu husus Türk Ceza Kanunu 124.maddesi bakımından da suç teşkil eder. ¹⁶

¹¹<http://eitimciyiz.blogspot.com.tr/2014/01/haberlesmenin-tarihcesi-ve-resimli.html>(E.T:13/06/2016).

¹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Cep_telefonu (E.T 13/06/2016).

¹³ Dönmezer, Sulhi, Basın ve Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları (No:2213), İstanbul, 1976, .s.4

¹⁴ TDK <http://www.tdk.gov.tr/> (E.T:04/03/2017).

¹⁵ <http://www.edebiyatkonulari.com/mektup.html> (E.T 04/03/2017).

¹⁶ Ercan, 8.baskı, s.127

B. Telgraf

İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeniyle gönderilen haberin yazılı olduğu kâğıttır.¹⁷ Bu haberleşme türünde söz konusu ileti uzak mesafelere hızlı bir biçimde ulaşabilmesinden ötürü, telgraf haberleşmesi mektuba göre daha hızlıdır. Bununla beraber, karşı tarafa iletilmek istenen duygu, düşünceyi kısa ve öz olarak anlatan bir yazılı haberleşme türü olarak ifade edilir. Telgraf ağlarına zarar vererek haberleşmeyi engellemek haberleşme özgürlüğüne müdahale oluşturur. Haliyle, bu durum 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 124.maddesi bakımından da suç teşkil eder.¹⁸

C. Telsiz

Bu haberleşme, elektromanyetik dalgalar aracılığı ile resim, ses vb. enformasyonların bir yerden diğer bir yere gönderilmesi işlemidir. Bununla beraber, telsiz haberleşmesinin cihaz ve sistemlerinin farklı çeşitleri vardır. Şunu belirtmemiz gerekirse, telsizin kullanım alanına göre, kara, hava ve deniz, bir diğer tür olarak el araç sabit ve çalışma frekanslarına göre HF, VHF, UHF gibi çeşitleri bulunur. Bu haberleşme türünden bahsedebilmemiz için aynı frekanslarda çalışabilen ve teknik özellikleri de birbiriyle benzer olan azami olarak iki cihaz bulunması şarttır. Bununla birlikte, telsiz haberleşmesi, verici pozisyonundaki (gönderici) cihazdan çıkarak kablo ve anten aracılığıyla boşluğa nüfuz eden elektromanyetik dalgaların, alıcı görevi gören cihazın anteni ve kablosu aracılığıyla alıcı cihaza (dinleyici) varması ile meydana gelir.¹⁹ Telsiz haberleşmesini engelleyici müdahaleler haberleşme özgürlüğüne aykırılık oluşturduğundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 124.maddesi bakımından da suç teşkil eder.²⁰

D. Telefon

TDK 'a göre, bir anlamıyla “Konuşmaları ileten ve yansıtan düzenek”, diğer anlamı ile “birbirinden uzakta bulunan kişilerin konuşmasını sağlayan aygıt” anlamında kullanılır.

¹⁷ TDK <http://www.tdk.gov.tr/> (E.T:04/03/2017).

¹⁸ http://tonses.com.tr/urun_telsiz_haberlesme.asp (E.T:04/03/2017).

¹⁹ http://tonses.com.tr/urun_telsiz_haberlesme.asp (E.T:04/03/2017).

²⁰ Ercan, 8.baskı, s.127

Telefon, bireylerin birbiriyle haberleşmesine yarayan hızlı bir haberleşme aracı olarak tanımlanır. Bununla birlikte, bu haberleşme aracında iletişim ses dalgaları önce elektrik sinyallerine çevrilir ve bu sinyaller çeşitli gönderme biçimiyle muhatabına iletilir ve daha sonra bu elektrik sinyalleri yeniden kulakta duyulabilecek ses dalgalarına çevrilerek sağlanır. İlk önce şehirlerde kurulmuş olan bu haberleşme sistemi daha sonra şehirlerarası ve uluslararası düzeyde kullanımı yaygınlaşmıştır.²¹

Cep telefonu kablosuz geniş kapsama alanına sahip olan bir iletişim türüdür. Bununla birlikte, cep telefonu ile sesli görüşmenin yanında kısa mesaj (SMS) gönderilebilmektedir. Bunun yanı sıra telefonun modeline ve servis sağlayıcısına göre değişen özellikleriyle ve ayrıca internete bağlanarak görüntülü görüşmeler yapılabilmekte, sesli dosyalar, resimler, videolar gönderilebilmektedir. Böylece, bireylere daha geniş bir biçimde haberleşme imkânı sağlanmaktadır.²² Telefon hatlarının kesilmesi, koparılması ve baz istasyonlarının işlevinin yitirilmesini sağlayacak vb. yasadışı eylemler haberleşme özgürlüğüne müdahale oluşturur.²³

E. Faks

Faks haberleşmesi belgeçer olarak tanımlanır. Hemen belirtelim ki; Latince fac similar benzer bir şey yapmak kelimesinden türetilmiş bir iletişim aygıtı ve türüdür. Her iki tarafta bulunan faks cihazı ile kağıt üzerindeki yazı, çizim, resim vb iletilerin ses sinyalleri halinde telefon hatlarından yardım alınarak hızlı bir şekilde karşı tarafa aktarımıdır.²⁴ Faks haberleşmesini, engelleyici eylemler, haberleşme özgürlüğüne aykırılık oluşturduğu gibi Türk Ceza Kanunu anlamında da suç ortaya çıkar.²⁵

F. İnternet

İnternet, 20.yüzyılda meydana gelen teknolojik değişimlerin sonucu olan en önemli buluşlarından biri olarak gösterilmektedir. Türk Dil Kurumuna göre, internet genel ağ olarak tanımlanmaktadır. İnternet, Interconnected set of Networks ifadesinin kısaltılması yani birden fazla bilgisayar ağlarını birbirine bağlayan bir haberleşme türüdür.²⁶ Yani, internet çok sayıda(devlet olabileceği gibi akademik, ticari özel ağlar)

²¹ Telefon ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Telefon> (04/03/2017).

²² https://tr.wikipedia.org/wiki/Cep_telefonu (04/03/2017).

²³ Ercan, 8.baskı, s.127

²⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Faks> (04/03/2017).

²⁵ Ercan, 8.baskı, s.127

²⁶ <http://www.internetnedir.net/> (04/03/2017).

bilgisayar ağının birbirine bağlanmasıyla oluşmuştur. Bu bilgisayarlar arasında sız konusu ileti çeşitli protokollere gşe paketler biçiminde muhataba aktarılır. Ayrıca internet üzerinde elektronik postanın yanı sıra, anlık gırüşme imkânı sağlayan sosyal paylaşım siteleri (Skype, facebook vs.) ve bilgisayarı birbirine bağlayan programlar gibi çok çeşitli haberleşme hizmetleri de internetin sistemi içerisinde yer almaktadır.

27

Günümüzde çok sayıda birey bir konu üzerinde çok detaylı bilginin elektronik posta vasıtasıyla alınması ve karşı tarafa gşnderilmesi veya benzer konu hususunda aynı meslek grubuna mensup bireylerin haberleşmeleri temel hedefler yşnünde interneti kullandıkları gşrılmektedir. İnternetin kullanımı yalnızca internet aboneliği ve karşı tarafa mesaj yollamak veya karşı taraftan mesaj almak amacıyla bir internet adresini elinde bulundurmayı gerekli hale getirmektedir. Bu çeşit internet adresleri kullanan kişilerin hususileştirilmiş şekilde ismini kişinin sahip olduğu internet aracını ve bu aracın yer aldığı konumu gşsteren bir yapıya sahip olmaktadır. Bu yşzden bireylerin ve çalıştıkları işyerlerinin web sayfaları her geçen gşn internette artmakta, bu sayfaların yardımıyla her tşrlş hususta istenildiği zaman erişilebilen internet yayımları yapılabilmektedir. İnternet vasıtasıyla yazılı ve gşrsel haberleşmeye ek olarak sesli ve gşrüntşlş haberleşme de ortaya çıkmaktadır. Bu konuya bakıldığında internet kitle haberleşmede ilk sırada bulunmaktadır ve bireylerin hayatında vazgeçilemez bir ağ olarak devamını sşrdşrileceği dşşnşlmektedir.²⁸

Sosyal paylaşım siteleri, gerek bireylerin gerekse kurumların geniş bir kitle ile haberleşmelerini sağlayarak çok bşyşk bir kşrsel ağı ortaya çıkarmıştır. Örneğin, facebook, twitter, whatsApp gibi sosyal paylaşım araçları ile milyarlarca insan fikir alışverişinde bulunmaktadır. Youtube, dailymotion gibi video paylaşım sitelerinde ise, çok sayıda insan gerek bireysel, gerekse kurumsal videolar paylaşarak diğer insanlarla iletişim sağlayabilmektedir. Ayrıca bu sosyal paylaşım siteleri vasıtaları ile ticari karlar elde edilebilmektedir.²⁹

---

²⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet> (04/03/2017).

²⁸ içel, 2017, s.41

²⁹ içel, 2017, s.42.

Bu sebeptendir ki, bu ağların güvenliği küresel bir sorundur. Yani bir veya birkaç devleti değil tüm dünya devletlerini ilgilendirmektedir. Kişilerin siber güvenliğinin ortak kurulacak bir siber alt yapıyla sağlanması gerekmektedir.³⁰

İnternete erişimin engellenmesi, internete sansür getirilmesi, kişiler arası yazışmaların üçüncü kişiler tarafından okunması, kişilerin sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi (hacklenme), sosyal medyaya ulaşımın engellenmesi vb. durumlar haberleşme özgürlüğü açısından suç oluşturur.³¹

IV. HABERLEŞME TÜRLERİ

Haberleşmenin çeşitli türleri vardır. Bununla birlikte, haberleşmenin türleri özellikleri açısından farklı faktörlere göre sınıflandırılır.³²

A. Doğrudan Haberleşme–Dolaylı Haberleşme

Haberleşmenin türlerinden birincisi doğrudan (yüz yüze) haberleşmedir. Bu haberleşme türünde genellikle taraflar tarafından araya bir araç konulmadan iletişim kurulur. Konferans, toplantı, konuşmalar vb bu haberleşme türünün içerisinde yer alır. Aslında, araya araç konulsa bile aynı zamanda alıcının veya muhatabın cevap vermesi söz konusu olduğu durumlarda bu doğrudan (yüz yüze) haberleşmedir. Bu haberleşme türünü örnekle somutlaştırmamız gerekirse, telefon ile yapılan haberleşmede her iki tarafta o anda birbirlerine cevap verme durumunda olduğu için arada araç olarak telefon olsa da bu bir yüz yüze haberleşmedir. Bir görüşe göre, tabii bu durumu sadece aynı anda iletişim olarak kısıtlamamak gerekir. Modern haberleşme araçları dediğimiz araçlarla yapılan haberleşmede de doğrudan (yüz yüze) haberleşmenin nitelikleri vardır. Örneğin, e-posta yoluyla ya da whatsApp, Messenger vb. sosyal paylaşım yollarıyla yapılan karşılıklı haberleşmede doğrudan haberleşmedir. Çünkü, alınan iletiden bir süre sonra da cevap verilse bu doğrudan haberleşme kabul edilmektedir. Farklı bir görüş olarak, aynı anda cevap verme imkanı bulunmuyorsa iletinin alınmasından sonra buna cevap veriliyorsa bu doğrudan haberleşme değil, dolaylı haberleşme olacaktır.³³

---

³⁰ İçel, 2017, s.42.

³¹ İçel, 2017, s.43.

³² İçel, 2017, s.39.

³³ İçel, 2017, s.39.

Belirtilmelidir ki, dolaylı haberleşme türü, araya bir araç konularak yapılan bir haberleşmedir. Yani, yüz yüze olmayan o anda mesaj kendisine iletilenin cevap verme imkânının olmaması daha sonradan iletişime geçmesidir.³⁴ Örnek olarak, mektup, e-posta, whatsApp, Messenger vb. gibi araçlar kullanılarak yapılan haberleşmeler, bu haberleşme türüne dâhildir.

B. Yazılı-Sesli ve Görüntülü Haberleşme

Bireylerin paylaşımlarının yazılı olarak birbirlerine aktarması yazılı haberleşmedir. Ayrıca gönderenin ve muhatabın sadece ses ya da görüntülü olarak veyahut ses ve görüntünün bir arada kullanılmasıyla birbirleriyle iletişime geçmesi de sesli ve görüntülü haberleşmedir.³⁵

Duygu ve düşüncelerin karşı tarafa aktarılmasında sadece harflerle oluşturulan yazıyı düşünmemek gerekir bunun yanında resim, işaretler, karikatür, şekiller de yazılı haberleşme olabilir. Buna göre, posta, telgraf, kitap, dergi, gazete ve basın yoluyla yapılan haberleşme yazılı haberleşmedir. Bununla birlikte, duygu, düşünce ve bilgilerin radyo, televizyon, sinema, video, çeşitli şekillerde kameralı konuşmalar (mesela cep telefonumuzla karşı tarafı görüntülü aramamızda olduğu gibi), el-kol-yüz hareketleri, vb. yollarla aktarılması da görüntülü haberleşmeye örnektir.³⁶

C. Bireysel Haberleşme- Kitlesele Haberleşme

Bireysel haberleşme, adından da anlaşılacağı üzere bireyler arası haberleşmedir. Bu haberleşme türünde, kişilerin birbirlerine aktardıkları, topluma karşı sınırlıdır. Yani gönderen ve muhatap arasındaki aktarım, toplumun belli bir kesimine ya da bütününe açık olmadan yapılır. Gerçekten, Anayasada da asıl olan haberleşmenin gizliliği ve yasada belirtilen sınırlar dışında buna müdahale edilmeyeceğidir.³⁷

Kitlesele haberleşmede, kitlenin tanımını yapmak gerekir. Kitlenin, farklı tanımları da vardır. Bundan başka denmiştir ki, bir anlamı ile, sosyolojik olarak kitle, topluluk özelliği taşısa da kendisini oluşturan bireylerin fiziksel olarak bir arada

---

³⁴ İçel, 2017, s.39.

³⁵ İçel, 2017, s.39.

³⁶ İçel, 2017, s.39.

³⁷ İçel, 2017, s.44.

bulunmasına gerek olmayan aynı iletiye muhatap olan toplumsal kategori olarak tanımlanmaktadır.³⁸ Kitlenin diğerk bir anlamı ise, belli bir yerde buldukları varsayılan birden çok insanın meydana getirmesiyle oluşan her tür topluluk geniş anlamda kitledir.³⁹ Bununla beraber, kitlenin tanımı ile alakalı fikirler artırılabilir. Bu durum, konunun hedef ve kapsamını genişleteceğinden ötürü kitle tanımı ile alakalı yaygın fikirleri sonlandırarak, kitle tanımının haberleşme paradigmasından neye göre tanımlandığını açıklamak uygun olur. Kitle haberleşmedeki kitle kelimesi, gönderilerin ve mesajların çok sayıda bireye aynı zaman dilimi içerisinde ulaştırıldığı realitesini göstermektedir. Yani, bu haberleşmedeki kitleyi meydana getiren bireylerin sayılarının fazla olmasından dolayı haberi iletenin kitleyi oluşturan kişiler ile yüz yüze iletişim içinde olması imkânsızdır. Kitleyi oluşturan bireyler çoğunlukla ayrı sosyal konumlara sahip olmalarından dolayı farklıdırlar zira kitle haberleşmede haberi iletenin bu bireylerin nasıl bir sosyal yığına sahip oldukları konusunda bilgi sahibi olmadığından kitle içinde yer alan bireyler belli değildir. Özetle söylememiz gerekirse, kitle haberleşmede ifade edilen kitle kelimesi ile haberleşme araçlarının içeriklerine ulaşmayı amaç edinen tüm insanları belirtmektedir. Bununla birlikte, bu kitleye dahil olanlar devamlılık gözetmezler. Bu yüzden, bu yığıni oluşturan bireyler çoğunlukla yüz yüze etkileşim kurmazlar. Çünkü, dağınık izleyici/ seyirci tanımı, farklı sosyal yapıya sahip olan gayeleri, davranışları ve kültürel yönden birbirlerinden ayrı olan insanları içermektedir. Görüldüğü üzere, burada bahsedilen kitle kavramı, haberleşmeye katılan bireylerin ortak kültürel geleneksel normları ve birlikleri bulunmadığından dağınık izleyici/seyirci olarak tanımlanır.⁴⁰

Kitle haberleşme, bir ya da birkaç kişinin çok sayıda aynı olmayan ve kaynağı belli olmayan seyirci ya da dinleyici grubuna çağrıda bulunmasıdır. Bu yönüyle, kitle haberleşmesi bireysel haberleşmeden farklılıklar gösterir. Kişiler arasında bireyler kendi aralarında direkt olarak etkileşimde bulunurken kitle iletişimde bireyler teknik araçları kullanarak toplumun bir kısmına değil, daha doğrusu toplumun bütününe ya da çoğunluğuna çağrıda bulunmaktadır. Buna ek olarak, gönderici ile alıcı arasında yer anlamında da bir farklılık bulunmaktadır. Bireysel haberleşmede söz ettiğimiz

---

³⁸ Gedik, Ömer, 1982 Anayasası ve Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2007, s.8.

³⁹ İcel, 2017, s.44.

⁴⁰ Gökçe, s. 225-226.

rollerin değişmesi kavramı yani gönderici ya da alıcının yer değiştirmesi durumu kitle haberleşmede mümkün değildir. Ayrıca, bireysel haberleşmede denetleme (feedback) kavramı⁴¹ etkili olurken, kitle haberleşmede aynı durum söz konusu olmaz. Buna ek olarak, yukarıda ifade ettiğimiz gibi bu haberleşme türünde, kitle hem kesin olarak tanımlanamaz hem de hedef yönünden sayısal olarak bir ölçüt konulamaz. Bu sebeptendir ki, kitle iletişimi, kamusal iletişim olarak ifade edebiliriz.⁴²

Çok sayıda sorunun veya konunun kitlelere bildirilmesi ihtiyacı haberleşme araçlarından faydalanılması ve buna bağlı olarak kitle haberleşmeyi meydana getirmiştir. Realitede kitle haberleşme insanların etkileşim ihtiyacının bir neticesi olarak ortaya çıkmakta ve her geçen gün aşama kaydeden medeniyetin meydana getirdiği bir takım araçların haberleşmede yer almasını belirtmektedir. Haberleşmede bu araçlar yardımı ile en etkin biçimde fayda sağlanmakta bunun karşılığı olarak geçmişten günümüze haberleşme mekanizması çok daha karmaşık bir duruma gelmektedir. İnternet ismi verilen küresel haberleşme aracının yaygınlaşması ile birlikte bu karışıklık günden güne daha da artmış ve buna bağlı olarak kitle haberleşmesinin çok yönlü hareket eden yeni bir şekli meydana gelmiştir. Özetle, kitle haberleşme, kitle haberleşme araçlarından faydalanılarak enformasyon, fikir ve davranışların büyük insan topluluklarına tek ya da çok yönlü olarak iletilmesidir.⁴³

Teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmasıyla birlikte bir kişi farklı bir kıtada olan diğer bir kişiye hızlı bir şekilde mesaj gönderebilmektedir. Bununla birlikte, kitle haberleşme, basın, radyo, sinema, televizyon, video-ses bantları, mobil telefonları ve internet araçlarının etkili bir şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kişi ya da kişiler fiziki olarak katılamadığı yere sesli ve görüntülü bir araçla telekonferans yöntemini kullanarak canlı olarak katılabilmekte ve konuşma yapabilmektedir. Hemen belirtilelim ki, modern teknoloji yardımıyla insanlar kablo ve uydu sistemleri ile televizyon programlarını izleyebilmektedir ve yalnızca kendi ülkelerinde yayın yapmakta olan programları değil, bütün dünyada yayın yapmakta olan programlara ulaşabilmektedir. Televizyon programlarına ya da haberlere

---

⁴¹ Geri bildirim (Feedback), iki kişinin arasında oluşan iletişimde bir kişinin diğer kişinin görüşlerini alarak o kişinin görüşleri hakkında diğer kişiye olumlu veya olumsuz bir şekilde değerlendirme yapmasıdır. Örneğin, akademisyenlerin öğrencilerin hazırladıkları projeler hakkında görüşlerini öğrencilere bildirmeleri. Gökçe, s.60

⁴² Gökçe, s.227 vd.

⁴³ İçel, 2017, s.45.

yayınlandığı andan daha sonra da ulaşma imkânları da teknolojik gelişme ile birlikte sağlanmıştır. Bununla beraber, birçok kişinin televizyonu bu programları kaydedebiliyor ve cep telefonlarındaki televizyon paket servislerinden, televizyon kanallarının internet sitelerinden de ulaşma imkânı sağlanabiliyor. Görüldüğü üzere, yukarıda belirttiğimiz bu yenilikler kitle haberleşmesinin gelişmesinin örneklerini oluşturmaktadır.⁴⁴

Kitle haberleşme hürriyetinin, toplumsal menfaatlere uygun olarak kullanılmasının güvencesini sağlamak için haberleşme özgürlüğü düzenlenmiştir. Bununla birlikte, kitle haberleşmesi araçlarının kendine mahsus özelliklerinin olması nedeniyle bir hukuk dalı içerisinde düzenlenmesi mümkün değildir. Bu yüzden, basın kanunları, radyo-televizyon-sinema ile ilgili kanunların düzenlenmesi yanında ceza kanunu, idare hukuku, medeni hukuk, fikri hukuk ve vergi hukuku vs. gibi birçok hukuk dalında kitle haberleşmesi uygulama alanı bulmaktadır. Kitle haberleşme özgürlüğü hukukunun kamu hukuku dalı mı ya da özel hukuka ait bir dal mı olduğu sorularının cevabında farklı görüşlere yer verilmiştir. Bu sebeptir ki hukukçuların bir kısmı, basın hukuku ile diğer bir kısım yazarlar kamu hukuku ile ilişkilendirmektedirler. Ancak yukarıda bahsedildiği gibi, kitle haberleşmesi çok sayıda hukuk dalı ile ilişki içerisinde olduğundan karma hukuk dalı olduğunun benimsenmesi gerekir.⁴⁵

V. HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ TANIMI VE KAPSAMI

A. Genel Olarak

Haberleşme özgürlüğü kavramı, mektup, telefon vb. yanı sıra kitle haberleşme araçlarının radyo, televizyon ve sinema, internetin kullanılmaya başlanmasıyla bu saydığımız ortamlarda da ifade özgürlüğünü korumak amacıyla kullanılan kavramdır. Aslında, basın özgürlüğü yalnızca basının kullanımıyla haberleşmeye ait olduğundan çok sayıda haberleşme aracını içine alan böyle bir terime ihtiyaç olmuştur. Matbaanın ortaya çıkması beraberinde basın özgürlüğü teriminin önde gelen özgürlük kavramlarını “fikir ve ifade özgürlüğünü” getirmiştir. Bireylerin zihinlerinde tasarladıklarını kendi arzu ettikleri şekil, süreç ve mekânda açıklamak müzakere etmek

---

⁴⁴ İçel, 2017, s.40.

⁴⁵ İçel, 2017, s.53-54.

ve isterlerse fikirlerini ifade etmemek özgürlüğünü bir başka deyişle, fikir ve ifade özgürlüğü gerçekleşmezse, basın ve haberleşme özgürlüğü söz konusu olamayacağı için günümüzde haberleşme özgürlüğünün olmazsa olmaz şartının fikir ve ifade özgürlüğü olduğunu anlamaktayız. Bir diğer konu, günümüz koşullarında fikir özgürlüğünün, fiili bir anlam ifade edebilmesi açısından haberleşme özgürlüğü aracılığıyla meydana gelebilmekte ve buna bağlı olarak ifade ettiğimiz iki özgürlük bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca 20.yüzyılın bir değeri olan ve haberleşme araçlarının hepsini içine alan haberleşme özgürlüğü ilişkili olduğu kitle haberleşme araçları ile uyumlu hale getirilmiştir. ⁴⁶ Aslında, öğretilerde radyo, televizyon, film özgürlüğü isminde kullanılan özgürlükler basın özgürlüğü ile bir arada haberleşme özgürlüğünün diğer kısımlarını açıklamaktadır. Burada kullanılan bu özgürlük kavramlarına internet özgürlüğünü de katabilmekteyiz. Yapılan tüm açıklamalar yönünde haberleşme özgürlüğü “haber, fikir ve kanıların basın, sinema, televizyon, radyo ve internet” vb haberleşme araçlarının özgürce kullanılması ve yaygınlaştırılması biçiminde ifade edebiliriz. Bunun bir sonucu olarak, haberleşme özgürlüğü bu saydığımız kavramların hepsini kapsayarak muasır bireyin sosyal hayatında olmazsa olmaz bir koşulu olmak sonucuyla tüm olaylardan haberdar olma hakkını da beraberinde getirmektedir. ⁴⁷

1982 Anayasasının 22.maddesinde belirtilen haberleşme hürriyeti özel hayatın gizliliği ve korunması temel başlığı altında düzenlenmiştir. Burada belirtilen haberleşme, basın hürriyetinden ziyade bireysel ve kamu haberleşme hürriyetini de içerir. Bununla beraber, insanın duygu, düşünce ve davranışlarını aktarmasının yanında başkalarından haber alabilme duygu, düşünceler ile ilgili bilgi sahibi olabilme çeşitli konularda paylaşımlarda bulanabilme haklarını da kapsar. Haberleşme araçlarının seçiminde de kişiler özgürdür. En önemlisi, teknolojik gelişmelerle kişiler arasında buna paralel iletişim araçlarıyla haberleşme söz konusudur. Buna göre, haberleşme posta, telgraf vs. olabileceği gibi e-posta, sms, sosyal paylaşım ile ilgili mesajlaşma programları vs. araçlarıyla da olabilir. ⁴⁸

Özel hayatın gizliliği ve korunması başlığında düzenlenen haberleşme özgürlüğü kişiler veya devlet tarafından müdahaleler olabilmektedir. Dolayısıyla

---

⁴⁶ İçel, 2017, s.59.

⁴⁷ İçel, 2017,s.60.

⁴⁸ İçel,2017, s.85

kişinin haberleşme özgürlüğünün ihlali söz konusu olduğunda özel hukuk açısından Medeni Kanununun 24. ve 25.maddeleri ile Borçlar Kanununun 49.maddesine göre maddi manevi tazminat davaları açabilme veya ceza hukuku açısından Türk Ceza Kanununun 124.maddesinde düzenlenen haberleşme hürriyetinin engellenmesi suçunun yaptırımları ile koruma imkânı sağlanmıştır. ⁴⁹

a. Haberleşme Hürriyetinin Temel Unsurları

Haberleşme özgürlüğünün varlığı için gereken bir takım temel unsurlar vardır. Bunlar,

aa-Haber, Düşünce ve Kanaatleri Serbestçe Öğrenebilmek ve Toplayabilmek Hakkı,

Özgür demokratik bir ülkenin olması için gerekli şartlardan biri kişilerin haber, düşünce ve kanaatleri özgürce öğrenebilmek ve toplayabilme hakkına sahip olmasıdır. Belirtilen bu hak bireyler açısından haber alma, düşünce ve kanaatlerini serbestçe öğrenmesini, yayıncılar tarafından ise habere varma, haberi toplama hakkını içerir.

Haber, düşünce ve kanaatleri serbestçe öğrenmek ve toplamak hakkı sadece basın özgürlüğünü ile ilgili değil, kitle haberleşme araçlarını içeren haberleşme özgürlüğünün unsurudur. ⁵⁰

bb- Düşünce ve Kanıları Serbestçe Açıklayabilmek Hakkı

Kişiler, haber ve düşünce kanaatlerini haberleşme araçlarıyla özgürce açıklayabilme hakkına sahiptir. Bunun temeli düşünce ve kanaat özgürlüğündedir. Gerçekten, kişiler haber, düşünce ve kanaatlerini özgür bir şekilde açıklayabilmesi hem temel hak ve hürriyetlerden olan düşünce ve kanaat özgürlüğünün hem de basın ve haberleşme özgürlüğünün bir gereğidir. ⁵¹

cc-Haber, Düşünce ve Kanaatleri Serbestçe Yayabilmek Hakkı

Kişilerin haber, düşünce ve kanaatleri özgürce yayabilme hakkının yanında basının, diğer tüzel kişilerinde bu hakkı vardır. Belirtmemiz gerekir ki, kişilerin basın dışı kitle haberleşme ve yayın araçlarından yararlanması temelini Anayasanın

---

⁴⁹ Mert, Ahmet, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları,(TCK m.132), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim dalı Kamu hukuku bilim dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.43.

⁵⁰ İçel, 2017, s.94.

⁵¹ İçel, 2017, s.96.

26.maddesinden alır, kamu tüzel kişilerin basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanması halinin kaynağı Anayasanın 31.maddesine dayanır. ⁵²

B. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Haberleşme Özgürlüğü

Osmanlı döneminde, 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi ile basınla ilgili düzenleme yapılmıştır. Fransız Ceza Kanunu model alınarak basın hükümetten izin alınarak siyasete yönelik yayın yapabilmekteydi. ⁵³ 1867 tarihli Ali Kararname⁵⁴ ile hükümet bu yayınları kapatma yetkisi de vardı. ⁵⁵ 1876 birinci meşrutiyet ilan edilmiştir. Kanuni Esasi, 23 Aralık 1876 tarihinde ilan edilen ilk Osmanlı anayasasıdır. Kanuni Esasi, 119 maddeden oluşur ve Mithat Paşa başkanlığında bir komisyonca Fransız ve Belçika Anayasalarından model alınarak yapılmıştır. ⁵⁶ Kanuni Esasi’nin 12.maddesinde “Matbuat, kanun dairesinde serbesttir.” Hükmüyle basın düzenlenmiştir. Basın ile ilgili tam bir özgürlük yoktu ve basının sansüre uğramanın ihtimali yüksekti zira yasamanın sınırsız bir düzenleme yetkisi vardı. ⁵⁷ İkinci Meşrutiyet Dönemi, 23 Temmuz 1908’de Kanuni Esasi yeniden ilan edilerek başlamıştır. II. Meşrutiyet dönemi ile İstanbul’daki gazeteler ön sansür olmadan yayımları çıkarmışlardır. Böylece, basın özgürleşmeye başlamıştır. Bu dönemde, yayınların özgür olmasıyla kadınlara, çocuklara yönelik ve iktisadi, mizah gibi yayınlar çıkarak çeşitlilik artmıştır ve buna bağlı olarak da fikirler kaotik bir hal almıştır. Ayrıca, ön sansür uygulamasının olmaması, yayınların izin almadan çıkması, herkesin gazete çıkarabileceği bir ortamın olması padişah aleyhine yayınların yapılmasının önünü açmıştır. ⁵⁸ Ancak bu dönem uzun sürmemiştir. Anayasada 1909 yılında değişiklikler yapılmıştır.⁵⁹ Bu olaydan sonra basına tekrar sansür uygulanmış gazeteler kapatılmıştır. 28 Nisan 1909’da Meclisi Mebusan’a basın kanun tasarısı getirilerek uzun uğraşlar sonucu 14 Temmuz kabul edilerek 18 Temmuz 1909’da

---

⁵² İçel, 2017, s.97.

⁵³ Akarcalı, Sezer, Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü, s.272

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000099404>. (E.T. 15/01/2017).

⁵⁴ Ali Kararname 1909 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır.

⁵⁵ Mazıcı, Nurşen, 1930’a kadar olan Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu, s.134,

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/809/10292.pdf> (E.T. 20.01.2017).

⁵⁶ Odyakmaz, Necla-Kaymak, Ümit-Ercan, İsmail, Themis Anayasa Hukuku/İdare Hukuku, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.8.

⁵⁷ Akarcall, Sezer, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000099404>, s.272.

⁵⁸ Duman, Haluk Harun- Banar, Seçil, Türk Basın Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2.Baskı, Eskişehir Haziran 2016, s.91.

⁵⁹ Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.11

kesinleşmiştir. Matbuat Kanunu 1931'e kadar birçok kez değişikliğe uğrayarak yürürlükte kalmıştır. ⁶⁰

1 Kasım 1928 tarihinde yeni harfler kabul edildi. Bu yüzden; harf devrimi ile az bir zamanda okuma-yazma oranı artarak gazete, dergi ile beraber birçok kitap basılır. Bu sayede, basının yardımıyla Türk aydınlanması sağlanmış oldu. ⁶¹

Haberleşme özgürlüğü ile ilgili ilk zamanlarda basın özgürlüğü düzenlenmiştir. Bireysel haberleşme, okuma yazma oranının düşük oluşu, kurumsal bir devlet teşkilatlanmasının olmayışı nedeniyle yasal olarak düzenlemeler bireysel haberleşme hürriyetinde görülmemektedir. Bununla birlikte, devletin kurumları arasında yapılan resmi yazışmalar devlet tarafından gerçekleştirilmekteydi. Toplumun haber alması gazete, dergi, bildiri gibi yazılı yöntemler ile mümkün olmaktadır. Şimdi anayasalarda yapılan düzenlemelerden biraz bahsedelim.

1921 Anayasası Döneminde,

Milli mücadele dönemi anayasasıdır. Ayrıca, anayasalarımız arasında tek yumuşak ve çerçeve olan kısa bir anayasadır. ⁶²

Temel hak ve hürriyetlerden söz etmediğinden haberleşme ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

1924 Anayasası Döneminde,

1924 Anayasası Kurucu meclis tarafından değil, TBMM tarafından hazırlanmıştır 20 Nisan 1924 günü kabul edilmiş ve bazı değişikliklere uğrasa 1961 Anayasası kabul edilene kadar yürürlükte kalmıştır. ⁶³ 1924 Anayasasında, bireysel haberleşme özgürlüğü ile ilgili ayrı bir madde düzenlenmesi bulunmamaktadır. Belirtelim ki, basın ile ilgili hükümler de sınırlı tutulmuştur. Bu anayasanın 77.maddesinde ‘‘Matbuat, kanun dairesinde serbest olduğu ve yayımlanmadan

---

⁶⁰ Odyakmaz, Necla , İletişim Fakültesi Dergisi, Osmanlı'da Anayasal Düzenlemeler ve Basına Etkileri, S.227,<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/viewFile/1019013776/1019012992> (E.T:04.03.2017)

⁶¹ Duman, Banar, s.136

⁶² Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.13

⁶³ Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.15

denetim, kontrole tabi değildir.” biçiminde basın ile ilgili bir düzenleme yer almaktadır. Ayrıca, basın için bir sınırlama da bu anayasa da düzenlenmiştir. Anayasanın 86/3.maddesinde, sıkıyönetim ilan edildiği halde, basın, gönderişme hürriyetleri geçici olarak kayıtlanması ya da durdurulmasının mümkün olduğu düzenlenmektedir. Burada bahsedilen “gönderişme” kavramından anlamamız gereken, özel ya da resmi mektuplaşmadır. Özetle, haberleşme hürriyeti ayrıca düzenlenmemiş, sadece 1924 Anayasasında sıkıyönetim ilan edilen durumda gönderişme (haberleşme) hürriyetinin sınırlanmasından söz edilmiştir.⁶⁴

1961 Anayasası Döneminde,

1924 Anayasasından sonra 1961 Anayasası ile temel hak ve hürriyetler daha geniş bir şekilde düzenlenmiştir. Zira, 1924 Anayasasında genellikle temel hak ve hürriyetlerin sadece isimleri sayılmış bunların sınırları da kanun ile olacağı ifade edildiği halde 1961 Anayasası ile temel hak ve hürriyetler daha detaylı bir biçimde ifade edilmiştir.⁶⁵

1961 Anayasasının “*Kişi Hak ve Ödevleri*” Ana başlığının ikinci bölümünün “*Özel Hayatın Korunması*” başlığı altında “*Haberleşme Hürriyeti*” 17.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, herkesin haberleşme özgürlüğüne sahip olduğu ve esas olan haberleşmenin gizliliğidir. Bu nedenle kanunun gösterdiği durumlarda, hakim tarafından usulüne uygun olarak verilmiş bir karar olmadıkça bu gizliliğe dokunulamayacaktır.

Haberleşme hürriyeti, özel hayatın korunmasında olan bir temel hak ve hürriyet biçiminde düzenlenmiştir. Herkesin bu hakka sahip olduğunu, kişiler arasında yapılan haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu ve kanundaki düzenlemeler doğrultusunda yasaya uygun bir hakim kararı olmadan bu gizliliğe dokunulmayacağı ifade edilmiştir. Bu Anayasa’daki düzenlemede sınırlama sebeplerinin neler olabileceği kalem kalem belirtilmemiş, genel ifadelere yer verilmiştir.

⁶⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm> (E.T. 16/01/2016).

⁶⁵ Duman, Banar, s.26.

1982 Anayasası

1982 Anayasası Kişinin hakları ve ödevleri bölümünde Özel hayatın gizliliği ve korunması başlığında 22.maddesinde *Haberleşme Hürriyeti* düzenlenmiştir. Haberleşme hürriyeti, 2001 tarihinde bir değişikliğe uğramıştır, değişiklikten önceki 22/3.fıkrasında kanunun açıkça ifade edilen durumlarda, usulüne göre verilen hakim kararıyla eğer öncelikle yapılmaması halinde sakınca doğuran bir durum söz konusu ise kanunla yetkilendirilmiş bir merciin emri olmak şartıyla haberleşme hürriyetine müdahaleler olabileceği düzenlenmiştir. ⁶⁶

1982 Anayasasının 22.maddesinde düzenlenen haberleşme hürriyeti 03.10.2001 tarihli 4709 sayılı kanunun çerçeve 7.maddesiyle değişikliğe uğramıştır. Buna göre, milli güvenlik, suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeni, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ya da başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması nedenlerinden biri ya da birkaçına bağlantılı olarak usulüne uygun hâkim kararıyla bununla birlikte bu nedenlerle bağlantılı olacak şekilde gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda kanun ile yetkili kılınmış merciin yazılı emri olmadan haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulmaz. Şayet yetkili mercii kararı ile gerçekleşen bir durum söz konusu ile bu karar yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacak ve hakim kararını kırksekiz saat içinde açıklayacaktır aksi takdirde bu karar kendiliğinden kalkacaktır. Yine, madde de istinasların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtileceği düzenlenmiştir. ⁶⁷

1982 Anayasasının bu değişikliğinde ilk halinde düzenlenen “*kanunun açıkça gösterdiği hallerde*” genel ifadesinin yerine sınırlama sebeplerin neler olduğu tek tek sayılmıştır ve müdahalenin yapılmasında yetkili merciin kararının bir onay sürecine tabi olduğu aksi halde kararın kendiliğinden kalkacağı belirtilmiştir. Bu değişikliklerin esası, daha önceden belirtildiği üzere, 2001 yılında Anayasanın 13.maddesinde belirtilen genel sınırlama nedenleri kaldırılarak temel hak ve özgürlüklerin kendi maddesinde belirtilen özel nedenlerle sınırlanabileceği ve yalnızca kanun ile sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum

⁶⁶ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

⁶⁷ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı düzenlenmesine dayanmaktadır.⁶⁸

1961 ve 1982 Anayasalarında haberleşme hürriyeti kişinin hakları ve ödevleri Ana başlığı altında düzenlenmiştir. 1961 Anayasasında “*Özel hayatın korunması*” başlığının yanına, 1982 Anayasasında “*gizliliği*” ifadesi eklenerek yeni başlık “*Özel hayatın gizliliği ve korunması*” olarak değişmiştir. 1982 Anayasasının ilk haline, 1961 Anayasasında düzenlenen haberleşme hürriyetinde müdahaleye ilişkin ek düzenlemeler getirilerek değişiklik yapılmıştır. Buna göre, gecikmesinde sakınca bulunan durumlar da kanun ile yetkili kılınan merciin emri olmadıkça, haberleşme engellenmez ve gizliliğine dokunulamaz.⁶⁹

Bu hürriyete müdahalenin hakim kararının yanında ne hususta kimin tarafından yapılacağına dair (gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili merciin kararı ile) düzenleme ve haberleşmenin engellenmesi durumu da eklenmiştir. Ayrıca 1961 Anayasasında yer almayıp, 1982 Anayasası 22/3.maddesinde olan “İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir” düzenlemesidir.⁷⁰

C. Haberleşme Özgürlüğüne Yapılan Anayasal Sınırlamaları

Konunun içeriğini daha iyi kavrayabilmek açısından; Temel hak ve özgürlüklerin ne şekilde sınırlandırılacağı ile ilgili şu konulara değinmekte faydalı olacaktır.

Anayasada temel hak ve özgürlükleriyle ilgili düzenlemelere bakıldığında, 1961 Anayasasında görüldüğü gibi 1982 Anayasasında da genel düzenlemelerden sonra kişinin hak ve ödevleri, sosyal ve ekonomik hak ve ödevler ve siyasal haklar ve ödevler olarak üç ana başlık altında toplanmıştır.⁷¹ Alman Hukukçu George Jellinek’in tanımlanmasına göre, bu üçlü sınıflandırma kullanılmaktadır. Negatif statü hakları (koruyucu haklar), devlet müdahalesinin olmadığı dokunulamayacak kişinin özel sınırlarını çizen haklardır. Bununla birlikte Pozitif statü hakları (isteme hakları), devletin aktif olarak sağlaması gereken ve devlete görev yükleyen haklardır. İkinci olarak, Aktif statü hakları (katılma hakları) ise, kişilerin devlet yönetimine aktif

⁶⁸ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

⁶⁹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

⁷⁰ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

⁷¹ Gözübüyük Şeref, Anayasa Hukuku, Turhan Kitabevi, 18.Baskı, Ankara 2011, s.171.

katılmasını sağlayan kişilere siyasi görüş ve tutumlarını açıklama ve yaymasını sağlayan haklardır.⁷² Gerçekten, insan olmasından ötürü temel hak ve hürriyetlere her birey sahiptir. Bununla birlikte, bu hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev sorumluluklarını barındırır.⁷³ Temel hak ve hürriyetler, kanun ile hakkın özüne dokunmadan Anayasa’da gösterilen özel sebeplere bağlı olarak Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun ve demokratik toplumun gereklerine uygun olarak ölçülülük ilkesine ve laik Cumhuriyetin gereklerine aykırı olmadan sınırlanabilir.⁷⁴

1961 Anayasasında “insan haklarına dayalı” devlet hükmü yerine 1982 Anayasasında “insan haklarına saygılı” devlet hükmü düzenlenmiştir. Prof. Dr. Fazıl SAĞLAM’ın düşüncesine göre, bu düzenlenme, devletle insan hakkı kavramı arasında 1982 Anayasası’nda görülen yabancılaşmanın yansımasıdır. Bununla birlikte, 2001 yılında bu yabancılaşma aşılmaya çalışmış Anayasanın 13.maddesinde belirtilen genel sınırlama nedenleri kaldırılarak temel hakların ve özgürlüklerin maddelerinin içeriğinde belirtilen özel nedenlerle sınırlanabileceği düzenlenmektedir. Bu konunun yardımıyla, 1961 Anayasasının ‘farklılaşmış ve kademeli sınırlama sistemine’ dönülmüştür. Hakkın özüne dokunmama (öz güvencesi) kavramı da 2001 değişikliğiyle yeniden Anayasa’da yer almıştır. Bir diğer önemli düzenleme ise, sınırlamanın laik Cumhuriyetin gereklerine de aykırı olmaması ve demokratik toplum düzenine uygun olması esasları benimsenmiştir. Tabi bütün bu sınırlamanın esaslı unsurlarının daha önce öğretilmiş ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında benimsenmiş olan ölçülülük ilkesine aykırı olmadan yapılması gerektiği yasa metninde açıkça yazılmıştır.⁷⁵

Haberleşme hürriyeti ile bireylere tanınan özgürlük sınırsız olması mümkün değildir. Zira, başta özgürlükler olmak üzere toplumsal yaşamda kaosa sebep olmasını engellemek için hürriyetler konusunda bir takım sınırlamalar yapılması gereklidir. Haberleşme hürriyeti için de sınırlamalar getirilmiştir.⁷⁶ Bireyin hürriyet alanı toplumun menfaatine aykırı olmadan düzenlenmesi bir güvence oluşturur. Yani,

---

⁷² Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.46.

⁷³ Anayasa, m.12. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017)

⁷⁴ Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.44

⁷⁵ Sağlam, Fazıl, Ders Notları, s.53.

⁷⁶ Dönmezer, Sulhi- Erman, Sahir-Kunter, Nurullah, Basın Hukuku, Atölye Çalışmaları I , Galatasaray Üniversitesi,2007, s.15.

haberleşme hürriyetinin toplumun zararına olan unsurlarından arınarak onun yararına uygun olarak düzenlenmesi ve bu durumunun korunması için tedbirler alınması kanun teminatıdır.⁷⁷

Bundan başka denmiştir ki, haberleşme hürriyeti, kişinin hak ve ödevleri ana başlığı altında düzenlenmiş ve negatif statü (koruyucu haklar) haklarındandır. Kişinin hak ve ödevlerine devlet tarafından müdahale edilemeyen kişinin özel alanını sınırlarını çizen bireyi hem devlete hem de diğer bireylere karşı koruyan haklardır. Yani haberleşme hürriyeti hakkı devletin müdahalesi olmaksızın bireyin sadece insan olmasından dolayı verilmiş doğuştan gelen bir haktır. Bu sebeptendir ki devletler haberleşme hürriyeti hakkını, Anayasa'da yazan çerçevenin dışında kanun olmadan sınırlayamazlar.

Anayasanın 22/1.maddesinde belirtildiği üzere, haberleşme hürriyetinden herkes yararlanır. Yani, bu özgürlük sadece vatandaşlara değil, yabancılara da tanınmıştır. Ayrıca haberleşmenin gizliliği de esastır. Bir kişi istediği kişi ya da kişilerle dilediği yöntemle (e-posta, telefon veya görüntülü konuşma vs.) iletişim kurabilir. Bunun engellenmemesi gizliliğinin ihlali edilmemesi gerekir. Ancak, Ceza Kanunu açısından bazı suçlar için suçun önlenmesi ya da suçluların yakalanması vb durumlarda telefonun dinlenmesi ya da belgelere el konulması gibi tedbirlerin alınması temel hak ve özgürlüklerden olan haberleşme hürriyetinin ihlali olmaz.⁷⁸

Anayasanın 22.maddesinin ikinci fıkrasında, haberleşme hürriyetinin hangi sebeplerle ne şekilde sınırlanacağı düzenlenmektedir. Buna göre, kamu düzeninin, milli güvenliğinin, genel ahlakın, genel sağlığın ya da başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması ya da suç işlenmesinin önlenmesi nedenleriyle sınırlanabileceği ve yine usule uygun bir hâkim kararının olması gerektiği, ertelenmesinde sorun oluşturan bir hal olduğunda kanun ile yetkili kılınmış merciin yazılı emri ile yetkili bu merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulacağı, hakim de kararını kırk sekiz saat içinde açıklayacağı, açıklamaz ise bu verilen kararın kendiliğinden kalkacağı haberleşme hürriyetinin sınırlama çerçevesinin bu şekilde olduğu belirtilmektedir.⁷⁹

⁷⁷ Dönmezer, Erman, Kunter, s.15.

⁷⁸ Gözler, Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 19.Baskı, Ağustos 2015 s. 148.

⁷⁹ Anayasa m.22. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017)

Bundan başka düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin durdurulması ise, 1982 anayasası 15.maddesine göre, savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerinde mümkündür. Bu yüzden, böyle bir durumda uyulması gereken ilkeler, anlatılan durdurmanın milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerle aykırı olmaması ve bu durumunun gerektirdiği ölçüde olmasıdır. Bu ilkelere uyulduktan sonra temel hak ve hürriyetler kısmen veya tamamen durdurulabilir ya da Anayasa da öngörülen güvencelere aykırı önlemler alınabilir. Ancak sert çekirdek haklar⁸⁰ dediğimiz durumlar söz konusu ise bu haller sınırlanamaz ve durdurulmaz.⁸¹

Anayasa bağlamındaki sınırlamalardan sonra diğer yasalarda yer alan haberleşme özgürlüğüne sınırlama durumlarını birkaç örnekle açıklamamız gerekirse;

5187 sayılı Basın Kanununun 3.maddesine göre, ‘‘Basının özgür olduğunu ve bu özgürlüğün; yayma, bilgi edinme, yorumlama eleştirme ve eser yaratma haklarını içerdiğini belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, bu özgürlüğün kullanımının sınırlanma sebepleri sayılmıştır. Buna göre, basın özgürlüğünün kullanılması yalnızca demokratik bir toplumun icabına yakışır şekilde; diğerlerinin şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, kamu düzeni, millî güvenlik, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ya da devlet sırlarının açıklanmasının, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması maksadıyla sınırlanabilir.⁸²

Basın kanununun yayın yasağı ile ilgili olan yargıyı etkileme başlıklı 19.maddesi kaldırılmıştır. Ancak, bu kanunun 20.maddesinde diğer bir yayın yasakları düzenlenmiştir. Bunlar cinayet, intihar ve cinsel saldırı olayları ile ilgili olarak haber iletmenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu çeşit eylemlere özendirilecek özellikte olan yazı ve resim yayımlamak yasaktır (Basın Kanunu m.20).⁸³

Ceza Muhakemesi Kanununun, duruşma ile ilgili bölümde 183.maddesine göre, tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli haberleşme tekniğinin kullanılmasıyla dinlenebilmeleri imkânının olmasıyla bu yol ile ifade alınabildiği (CMK m.180/5) ya da hâkim ya da mahkemenin zorunlu bulunduğu hallerde, aynı

⁸⁰ Anayasanın 15/2.fıkrasında belirtilen haklar sert çekirdek haklardır. Bu haklar ne sınırlandırmanın ne de durdurulmanın konusu olamaz. Odyakmaz, Kaymak, Ercan, s.46

⁸¹ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017).

⁸² <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf> (E.T.20.03.2016)

⁸³ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf> (E.T.20.03.2016)

zamanda görüntülü ve sesli haberleşme tekniğinin kullanılmasıyla yurt içindeki sanığın sorgusu yapılabildiği ya da duruşmalara katılmasına karar verilebildiği (CMK m.196/4) haller dışında ses ve görüntü alıcı aletlerin kullanılması yasağıyla ilgili adliye binasında ve duruşmanın başlamasından sonra duruşma salonunda her çeşit sesli ya da görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılmayacağı ve bu hükmün, adliye binası içinde ve dışındaki başka adlî işlemlerin icrasında da uygulanacağı düzenlenmiştir. Haber alma hürriyeti ile ilgili başka bir sınırlama, CMK m.187/2'ye göre, duruşmanın kapalı yapılması halinde, içeriği hiçbir haberleşme aracıyla yayımlamayacağı düzenlenmiştir. Yine, aynı maddenin 3.fıkrasına göre, duruşmanın açık yapılması halinde içeriği, genel ahlâka ya da millî güvenliğe ya da bireylerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacıyla ve gerektiği ölçüde duruşmanın muhtevasının kısmen ya da tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını ise açık duruşmada açıklar. Bununla bağlantılı olarak, CMK 185.maddede belirtilen sanık, onsekiz yaşını doldurmamışsa kapalı duruşma yapılır ve hüküm kapalı duruşmada açıklanır hükmüne göre duruşmaların ve bu davalarda verilen kararın hiçbir haberleşme aracıyla yayımlamaz.⁸⁴

Ceza Muhakemesi Kanunu 123.maddesinde belirtilen eşya veya kazancın muhafaza altına alınması ve bunlara elkonulmasıyla ilgili düzenlenmenin haberleşme özgürlüğünün sınırlanması ile ilgili bağlantısı şudur; gerçeğin ortaya çıkması için kanıt aracı olarak faydalı olan veya eşya ya da kazanç müsaderesinin konusu olan malvarlığı değerleri, koruma altına alınır ve yanında bulunduran kişinin iradesiyle teslim etmediği bu çeşit eşyaya elkonulabilir. Bu sebeptendir ki, basılmış eserlere veya diğer haberleşme araçlarına bu maddeye göre elkonulduğunda yasal olarak haberleşme özgürlüğü sınırlanmış olur.⁸⁵

Terörle Mücadele Kanununda, yer alan haberleşme özgürlüğüne ilişkin sınırlamalar, ad ve kimlik belirtilerek ya da belirtilmeden kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak görünüşte kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini ya da terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin kimlikleri açıklanamaz ya da yayınlanmaz ya da bu yöntemle kişileri hedef gösterilemeyeceği şeklinde düzenlenmiştir (TMK m.6/1). Terör örgütlerinin şiddet, cebir ya da tehdit

---

⁸⁴ İçel, s.120.

⁸⁵ İçel, s.121.

unsurlarını içinde barındıran metotlarını hukuka uygun gösteren ya da öven veya bu yöntemlere başvurmayı özendiren bildiri ya da açıklamalarını basılamaz veya yayınlanamaz (TMK m.6/2). Terörle Mücadele Kanununun 14.maddesine aykırı şekilde muhbirlerin kimlikleri açıklanamaz ya da yayınlanamaz. Bu bahsedilen fıkralarda belirtilen fiillerin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da cezaya hükmolunur (TMK m.6/3). Terör örgütünün şiddet, cebir ya da tehdit içeren metotlarını yasal gösteren ya da öven veya bu metotlara başvurmaya özendirenler cezalandırılacağı ve bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi durumunda ceza artırılacağı ve basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da adli para cezası verilir (TMK m.7/3). Toplantı ve gösteri yürüyüşü anında meydana gelmesi bile, terör örgütünün üyesi ya da destekçisi olduğunu belli edecek biçimde ses cihazları ile yayın yapılması, TMK 7/2.maddeye göre cezaya hükmolunur (TMK m.7/2).⁸⁶

D. Haberleşme Hürriyetinin Bağlantılı Olduğu Diğer Temel Hak Ve Ödevler

a. Düşünce ve İfade Hürriyeti

Düşünce ve ifade hürriyeti, kişilerin kendisini geliştirmesi, bir toplumun ilerlemesi ve özgür, demokratik devletin temelini oluşturan esas unsurlardan birisidir.⁸⁷ Düşünme⁸⁸, “*insanın duyum ve izlenimlerden tasarımlardan ayrı olarak bağımsız ve kendine özgü durumu*”, *karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi*, “*Zihinden geçirme ya da zihin yoluyla arayıp bulma*” şeklinde tanımlanmaktadır. İfade ise, “*Anlatım, deyiş, söyleyiş, Bir duyguyu yüz aracılığıyla anlatan belirtilerin, mimiklerin bütünüdür.*”⁸⁹

Düşünce özgürlüğü, kişinin arzu ettiği şekilde, düşünebilmesi, dilediği fikre sahip olması, dilediğine inanabilmesidir. Bununla beraber bu özgürlükte, kişi

⁸⁶ İçel, s.121, Terörle Mücadele Kanunu.

⁸⁷ Tezcan, Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sancakdar Oğuz, Önok Rifat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayınevi, 5.Baskı, s.325.

⁸⁸ Durmuş Tezcan’a göre, “ Düşünmenin tanımı, İnsan beyninin bir etkinliği olup, bu işlev sonucunun ortaya çıkan ürünler (kanaatler, fikirler, anlayışlar, inançlar..) ”şeklindedir. İfade ise, fikirlerin, bilgilerin ve sanatsal dille, resimle ve geleneksel sanat yollarıyla iletilmesidir. (Durmuş Tezcan a.g.e. s.325).

⁸⁹ TDK <http://www.tdk.gov.tr/> (E.T: 21/03/2017)

düşündüğünü açıklayıp açıklamamak hususunda özgürdür, buna zorlanamaz. Bu yüzden, düşüncenin dışa vurulmasından sonra ifade hürriyeti ortaya çıkar ve bu özgürlüğün korunması gerekir. İfade özgürlüğü, kişinin iç aleminde olan düşüncenin ya da inancının özgürce dışa vurulmasıdır.⁹⁰ Bu sebeptendir ki, İfade özgürlüğü; düşünmeyi, konuşmayı, açıklamayı kapsar. Bununla birlikte, Fikrin oluşabilmesi için, bilgi, düşünce, kanaatlerin, haberlerin özgürce araştırılabilmesi, öğrenilmesi, yayılabilmesi, toplanabilmesi gereklidir. Dolayısıyla, düşüncelerin meydana gelebilmesi için kitle haberleşme vasıtalarının (basın, radyo, televizyon, internet vs.) bağlı olduğu düzenin iyi bir sisteme bağlı olması büyük önem taşır. Yani, haberleşme özgürlüğü ve bu özgürlük ile iç içedir.⁹¹

Hemen belirtelim ki, bu hürriyetlerin sınırsız olması, toplumda kargaşa huzursuzluk yaratabilecek boyutta olması elbette düşünülemez ancak hürriyetlere getirilecek sınırlamaların yasaları temel alarak, hukuk devlet ilkesine uygun olarak yapılması çağdaş hukuk devleti anlayışının temelini oluşturmaktadır. Çünkü, çağdaş demokratik devlet anlayışının yaratacağı demokratik toplumun gereği budur. Devletin kitle haberleşme araçları ile duygu ve düşüncelerin aktarılması faaliyetine müdahalesi iki yolla ortaya çıkmaktadır. Bu yolların birincisi Devlet, duygu, düşünce, bilgi ve haberlerin aktarımını yapan kitle haberleşme araçlarının kullanılması salt olan insanın vazgeçilemeyecek demokratik hürriyetlerin temeli görür. Buna bağlı olarak İnsanların bilgi, düşünce vs. paylaşımlarını uygun vasıtalarla özgürce yayabilecekleri bir zemin oluşturulması devletin esas olan ilkesidir. Böylece, hukuk kuralları da bu özgürlüğü sağlamak için onu keyfi müdahalelerden uzak tutmaya yönelik, güvence altına alan bir amaçla yapılır. Yani, devlet, bu özgürlüğü sağlayıcı onu müdahalelerden korumaya yönelik düzenleyici sınırlamalara gidebilir. Bu yolla, hukuk kuralları, bu özgürlüğü direkt devlete ve onun organlarına karşı korur. İkincisi, bilgi, duygu, düşüncelerin, haberleşmenin paylaşılması yalnızca devletin izin verdiği biçimde mümkündür. Bu paylaşımlara devletin denetimi altında ancak belirli koşullarda izin verilir. Haliyle, hukuk kuralları bireyin bu özgürlük sınırlarını, dokunulamayacak alanlarını gösterir.

92

---

⁹⁰ Gölcüklü, Feyyaz, Haberleşme Hukuku Basın Radyo-Tv, Sevinç Matbaa, Ankara1970, s.5.

⁹¹ Kaboğlu, İbrahim, Özgürlükler Hukuku, (İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı üzerine Bir Deneme), Afa Yayınları, Aralık 1993, s.188.

⁹² Dönmezer, s.28-29.

Düşünce özgürlüğü, AİHM 9.maddesinde de belirtilmiştir ancak Anayasanın 26. Maddesindeki ifadesiyle düşünceyi açıklama özgürlüğü AİHS m.10'da güvence altına alınmaktadır.⁹³ İfade özgürlüğü, müteaddit temel insan hakları belgesinde güvence altına alınmıştır. 1789 Fransız İnsan Hakları Bildirgesi'nin 11.maddesinde, insan haklarından en önemlilerinden birinin düşünce ve inançlarının özgürce ifade edilebilmesi olduğu ve her yurttaşın yasaların belirlediği hallerde bu özgürlüklerini kötüye kullanmaktan sorumlu olabilecekleri şartı ile bu ifadelerini özgür bir şekilde konuşabileceği, yazabileceği ve yayımlayabileceği düzenlenmiştir.⁹⁴ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 19.madde de ise, herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğü hakkı olduğunu ve bu hakkın kapsamının kişinin düşüncelerinden dolayı huzursuz edilemeyeceği, ülke sınırları gözetilmeksizin bilgi ve düşüncelerini her şekilde araştırabileceği, elde edebileceği ve yayımlayabileceği hakkını içereceğini belirtmiştir. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesinin 19.maddesine göre, herkesin bir engelle karşılaşmadan fikirlere sahip olma hakkının var olduğu ve ifade özgürlüğünün olduğunu bu hakkında ülke sınırları gözetilmeksizin sözlü yazılı ya da başka bir şekilde kendinin tercih ettiği haberleşme araçlarıyla her çeşit bilgi ve düşünceyi arama, edinme ve ulaştırma özgürlüğünü de kapsar. Yine, 19.maddesinin üçüncü fıkrasına göre bu haklar yalnızca hukuken öngörülen ve sayılan nedenlerle (Başkalarının haklarına itibarına saygı, ulusal güvenliği veya kamu düzenini veya sağlık ve ahlaki koruma) sınırlanabilir.⁹⁵ AİHS (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) 10.maddesinde ise, herkes ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu ve bu hakkın kamunun müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırlarına da bakılmaksızın, düşünce özgürlüğünü, haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü de kapsar. Ayrıca, madde devletler radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin yöntemine tabi tutabilirler. Görüldüğü gibi, görev ve sorumluluk yükleyen özgürlüklerin kullanılması kanunla belirlenen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeninin sağlanması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, sağlığın veya ahlakın, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi ya da yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence

---

⁹³ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.303.

⁹⁴ Dönmezer, s.26.

⁹⁵ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.327

altına alınması için gerekli olan bazı işlemler, koşullar, sınırlamalar ya da yaptırımlara tabi tutulabileceği düzenlenmiştir. ⁹⁶

Bu maddenin birinci fıkrasında, herkesin bu hakka sahip olduğunu ve düşünce özgürlüğü, haber ve görüş alıp verebilme özgürlüğünü de kapsadığından bahseder. Bu hakkın devletin müdahalesi olmadan ve ülke sınırları gözetilmeksizin gerçekleşir. Yine, aynı maddenin 2.fıkrasıyla bu hakka getirilecek koşulların, sınırlamanın ne olduğundan bahsedilmiştir.

AİHS 10.maddeyle güvence altına alınan haklar; ifade özgürlüğü, görüş sahibi olma özgürlüğü, bilgi ve düşünceyi edinme özgürlüğü, bilgi ve düşünceyi yayma özgürlüğüdür. ⁹⁷

Haberleşme özgürlüğü, Anayasanın 25. ve 26.maddesinde düzenlenen özgürlüklerle ilişkilidir. Herkes, duygu, düşünce ve kanaatlerini özgürce açıklayabilme, resmi makamlarının müdahalesi olmaksızın haber veya fikir alabilme, duygu düşünceleri öğrenebilme, toplayabilme ve bunları yorumlayabilme, eleştirebilme, yayınlama hakkı vardır. Anayasanın 26.maddesinde gelişen teknoloji karşısında iletişim araçlarının çeşitleneceği için tek tek sayılmamış kişilerin duygu düşünce ve kanaatlerini tek başına toplu olarak yayma hakkı olduğu belirtilmiştir. Bu düzenleme bireysel ve kitlesel kamu haberleşmesinin esaslı hukuki unsurunu oluşturur. ⁹⁸

Düşünce ve ifade özgürlüğünün temeli herkes tarafından özgürce bilgi, haber, ve fikirlere ulaşabilme, öğrenebilme imkânının sağlanmasıdır. Haberleşme özgürlüğü bu bağlamda, düşünce ve ifade özgürlüğü ile bütündür. Zira, düşünce ve ifade özgürlüğüne gelebilecek bir müdahale direkt olarak haberleşme özgürlüğünü de etkileyecektir. ⁹⁹

⁹⁶ <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (E.T:10.07.2017)

⁹⁷ Yüksek, Mehmet, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde İfade Özgürlüğünün Sınırları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, Sayı:25 (Şubat 2016), s.118.

⁹⁸ Samsa, Nigar, Kamu Haberleşme Hürriyeti Kapsamında İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2010, Denizli, s.13-14

⁹⁹ Can, Melike ESMA, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haberleşme Hürriyeti ve Türk Ceza Hukukunda Korunması, Mayıs 2014 s.18

b. Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayatın korunması ana başlığı altında özel hayatın gizliliği (m.20) , konut dokunulmazlığı (m.21)¹⁰⁰ ve haberleşme hürriyeti (m.22) düzenlenmiştir. Bu üç alana gecikmesinde sakınca olan hallerde yasayla yetkili kılınmış merciin emri ile müdahale edilebilir ancak yetkili merciin kararı görevli hakimın onayına 24 saat içinde sunulması gerekir. Aksi takdirde, müdahale hüküm ifade etmez.¹⁰¹

Kişilik hakları arasında yer alan özel hayat 1982 Anayasasının yanı sıra uluslararası belgelerle ve Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Borçlar Kanunu, Telsiz ve telefonla ilgili yasalar gibi mevzuatımızdaki diğer düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Bununla birlikte, uygulamada basının özel hayatın gizliliğini ihlal edici yayınları ve ortam dinlemesi olaylarına sıklıkla rastlanmaktadır.¹⁰²

İnsanlar yaşadıkları toplumda, kendilerine ait birtakım durumları yalnızca kendilerinin ya da yakınlarının bilmesini üçüncü kişiler tarafından bunların öğrenilmesini istemezler. Özel hayat kavramının kapsamına sesi, fotoğrafı üzerindeki hakları da girer. Kişinin hayat alanı¹⁰³;

- Kamuya Açık Alan, kişinin diğerleri tarafından bilinmesinde rahatsızlık duymadığı, herkes içinde yapılan, açık, özgürce ifşa edilmesinde bir engel olmayan olay ve davranış alanıdır. Fakat her kamuya açık alan yayınlanma hakkını da içerir denemez.¹⁰⁴
- Özel Alan, kişinin yakından belirli sayıdaki kişilerle (ailesi, arkadaşları gibi kendi belirlediği olabilir) paylaştığı alanıdır.
- Gizlilik Alanı, kişinin diğer kişiler tarafından bilinmesini, öğrenilmesini istemediği bütün olay ve belgeleri hareketleri içine alır.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Konut dokunulmazlığı, kişinin konutuna dokunulmaz. Yasada yazan sebepler dışında kişinin konutuna girilemez, arama yapılmaz ve buradaki eşyasına el konulamaz. Konut kavramını sadece ev olarak düşünmemek gerekir işyeri, yazlık, yurt odası vs. bu kapsamda değerlendirilmelidir.

<http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/Mayis20141/14m.pdf> s.101

¹⁰¹ Tanör, Bülent-Yüzbaşıoğlu, Necmi, 1982 Anayasasına göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, 15.Bası, s.170.

¹⁰² Tanör-Yüzbaşıoğlu, s.170.

¹⁰³ Öztan, Bilge, Medeni Hukuk Temel Kavramlar, Ankara 2007, Turhan Kitabevi, s.277-278.

¹⁰⁴ Helvacı, Serap, Gerçek Kişiler, Arıkan Yayıncılık, Nisan 2006, .s.89.

¹⁰⁵ Öztan, s. 278.

Şunu da belirtelim ki, özel hayat kavramını sadece mahrem; kendisine ait, gizli anlamından geniştir. Yani, kişinin diğer insanlardan gizlediği, duyulmasını istemediği alanın yanında bir de yakın çevresiyle, ailesi ve arkadaşlarıyla paylaşımda bulunduğu alanıdır. ¹⁰⁶

Özel hayat, demokratik hukuk devleti tarafından yapılan her türlü müdahaleye karşı hukuk düzenince korunur. Müdahale, üçüncü kişilerce yalnızca kişinin kendisine ait alandaki bilgilerin yayılması suretiyle olmaz, bilgilerin öğrenilmesi için kullanılan hukuka aykırı araçları¹⁰⁷ da özel hayata müdahale oluşturur. Teknolojik gelişmelerle birlikte yeni yöntemler ile özel hayat alanına müdahaleler ortaya çıkmıştır. Bunları somutlaştıracak olursak; uzaktan görüntü ya da ses kaydı alma ve kitle iletişim araçlarıyla bunların yayılması, internet ile uzaktan bağlantı ile kişinin bilgisayarına girip kişisel verilerine ulaşılması gibi. ¹⁰⁸

Anayasanın 20.maddesine göre, herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu ve özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı düzenlenmiştir. ¹⁰⁹

Özel hayatın özgür bir alana sahip olması elbette sınırsız değildir, yasada tanımlanan sebepler ile sınırlanması mümkündür. Özel hayatın sınırlanması sebepleri, kamu düzeni, millî güvenlik, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ya da diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin korunması olduğu belirtilmiştir. Bu sebeplerden biri ya da birkaçına bağlı olarak hâkim kararıyla veya ertelenmesinde sorun doğuran bir durumda kanun ile yetkili kılınan merciin yazılı emriyle kişinin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranabilir ve bunlara el konulabilir. Yetkili merciin kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunması ve hâkimin de kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklaması gerekir, aksi takdirde el koyma kendiliğinden kalkar. (Anayasa m.20/2) ¹¹⁰

Özel hayatın unsurlarından olan kişisel veriler ile ilgili düzenleme Anayasa 20.maddeye ek fıkra olarak 07/05/2010 tarihinde olmuştur. Buna göre, herkesin,

---

¹⁰⁶ Salihpaşaoğlu, Yaşar, Özel hayatın kapsamı, Avrupa insan hakları mahkemesi içtihatları ışığında bir değerlendirme, s.233, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_3_8.pdf (E.T:18.02.2017).

¹⁰⁷ Kapıların dinlenmesi, posta kutusundaki mektupların açılması, teknik araçlar (fotoğraf, teyp vs.) kullanılması gibi. Bilge Öztan, s.278.

¹⁰⁸ Helvacı, s.90.

¹⁰⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017)

¹¹⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017)

kendisi ile ilgili kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu ve bu hakkın kapsamının bireyin kendisi ile ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini ya da silinmesini talep etme ve amaçları yönünde kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığını ve kişisel veriler, yalnızca kanunda belirtilen durumlarda ya da kişinin açık rızası ile işlenebileceğini son olarak da kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanun ile düzenleneceği şeklinde fıkra maddeye eklenmiştir. ¹¹¹

Özel Hayatın Korunması ile ilgili AİHS (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) 8.madde ile açıklamalara daha önce yukarıda detaylıca değinmiştik.

Gizlilik ve özgürlük özel hayatın esas unsurlarıdır. Bu bakımdan, Özel hayat hem devlet hem de diğer kişilerin müdahalesine karşı korunmaktadır. Bununla birlikte, haberleşme özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve korunması kapsamında düzenlenmiştir. Bu sebeptir ki, haberleşme özgürlüğü özel hayatın bir parçasıdır. Bununla beraber, duygu, düşünce, kanaatlerin aktarımı, haberleşmenin özgür bir şekilde yapılması için bunların özel yaşam alanı kapsamında korunması ile mümkün olabilir. Bu yüzden, mektup gönderimi, telefon iletişimi, duygu, düşüncelerin aktarımı bu kapsama dahildir. Bu bağlamda posta hizmetlerinin tabi olduğu rejim önemlidir. Haberleşmede esas olan, hak öznesinin istediği kişilerle istediği şekilde haberleşmesinin engellenmemesi, ilgililerin rızası ya da onayı olmadan, üçüncü kişilerin müdahalesinden korunmasıdır. ¹¹²

Sonuç olarak, haberleşmenin temelinde, bireylerin istedikleri şekilde haberleşme özgürlüğüne sahip olması ve ayrıca haberleşmelerinin engellenmemesi, rızalarının dışında diğer kişilerin bilgi ve müdahalesinden korunması vardır. Dolayısıyla haberleşme özgürlüğü, özel hayatın korunmasının bir unsurudur. ¹¹³

c. Basın Hürriyeti İle İlişkisi

Basın denilince ilk akla gelen gazete, dergi gibi yazılı yayınlardır.

Basın hürriyeti ayrı bir konu olarak düzenlenmesi gereklidir. Çünkü basın kavramı gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünüdür

¹¹¹ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017)

¹¹² Kaboğlu, s.168.

¹¹³ Can, s.19.

oluşturur. Bundan başka, haberleşme hürriyeti ise, basın, radyo, televizyon, sinema ve internet gibi kitle iletişim araçlarıyla yapılan iletişim özgürlüğünü de ifade ettiğinden daha geniş kapsamlıdır. ¹¹⁴

d. İnternet Özgürlüğü

Haberleşme özgürlüğünün kapsamında internet özgürlüğü de önemli bir yer kaplamaktadır. Bununla birlikte İnternet, 20.yüzyılda insan hayatında büyük bir değişimin öncüsü olan önemli bir yeniliktir. Çünkü, bilginin daha hızlı ve daha çok kişiye yayılması sağlayan bir kitle iletişim aracıdır. Birden fazla haberleşme araçlarını karşılıklı olarak bağlayan bir ağ olan İngilizce İnterconnected Netwoks (birbirleriyle bağlantılı ağlar) kelimesinin kısaltılması ile oluşan haberleşme ağıdır.¹¹⁵ Günümüzde internet, bireylerin yalnızca evlerine veya işyerlerine birlikte geniş bir ağa ulaşmasının için bir fırsatını sunmuştur. Buna göre, bireyler cep telefonları vasıtasıyla çeşitli telefon operatörlerinin sağladıkları internet paketleri ile ülke içinde veya dışında internet ağını kullanabilmektedirler.

Günümüzde internet hem bireysel hem de kurumsal haberleşme olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. İnternetin bu denli benimsenmiş olması, kişilerin dış müdahalelerden uzak özgür bir ortamda hizmet almasının sağlanmasından kaynaklanır. Bir başka deyişle, internet özgür ve açık bir haberleşme ortamıdır. Haliyle, medyadan bağımsız ancak bir yönüyle onun içinde yer alarak açık bir toplumun esaslı unsurlarının başında gelir. Bununla beraber, bu durum internetin hukuka aykırı bir ortama zemin hazırlayacak şekilde algılanmamalıdır. Bu sebepledir ki; İnternet ve Hukuk kavramları birbirinden ayrı düşünülemez haliyle internet ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, Bilişim Suçları. ¹¹⁶ Ancak bu tip düzenlemelerin hızla gelişen internetin karşısında yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Haliyle, İnternet ile ilgili çeşitli uyuşmazlıklar¹¹⁷ ortaya çıkmaktadır. Yeni

---

¹¹⁴ Gedik, s.17-18.

¹¹⁵ Gedik, s.21.

¹¹⁶ Samsa, s.34.

¹¹⁷ İnternette işlenen suçlar açısından ceza davası açılabilir. Mesela, hakaret, tehdit vs. gibi suçlar internet aracılığıyla gerçekleştirilebilir ve ceza yargılamasına konu olur. Bazı suçlar internet yoluyla işlenebilir ve bu durum internet ortamına özgü suç tiplerini meydana getirmektedir. Kamu hizmetlerinin internet ortamında(E-devlet, Osym, E-SGK vs.) sunulmasından sonra bu hizmetlere yönelik haksız fiil teşkil edecek eylemler meydana gelebilmektedir. Örneğin, kişilerin verilerine

hukuksal düzenlemeler yapılarak oluşan boşlukların doldurulması gereklidir. *Örneğin, günümüzde internet görsel ve yazılı basın araçlarından biri haline gelmişken Basın Kanunu'nda bu hususu düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından ilgili mevzuat gereğince verilen televizyon yayınının kapatılması cezası, internet ortamında yayın yapan bir televizyon kanalı bakımından bu kanalın yayın yapmasına engel teşkil edemeyecektir.* ¹¹⁸ Şunu belirtelim ki, iletişimin ortamı olan internette düşünce ve ifadelerin yayılması medya ve basın özgürlüğü ile ilgili alanlarda yapılan yayınlara ilişkin olarak internet yayıncılığı ilkelerin düzenlenmesi ve buna bağlı olarak etkili bir denetim mekanizması oluşturulmalıdır.

İnternet özgürlüğü kavramı, duygu, düşüncelerin ve kanaatlerin özgürce ifade edilebilmesi, bunlarla ilgili haber alınabilmesi, yayınlanabilmesidir. Bununla birlikte, teknik özellikleriyle internet özgürlüğünün kendine özgü bir yapısının olması arasında illiyet bağı vardır. İnternet özgürlüğünün kapsamı küresel bir niteliğe sahiptir. Bu sebeptendir ki, haber, düşünce, bilgilere uluslararası düzeyde erişilmesi ve bu düzeyde yapılan yayınların kolaylaşmasıyla bu özgürlüğün alanı genişlemiştir. ¹¹⁹ İnternet özgürlüğünün en temel unsuru insanların internet erişimlerine müdahale edilmemesidir. Bununla birlikte, internet ortamında artık herkesin kendine özgü bir alanı olabildiği için örneğin web sayfası, e-posta adresi, sosyal paylaşım sitelerinde sayfaları vs. burada paylaşılan her türlü yayının ön denetimden geçirilmesi imkânı olmadığı ancak bu yayınların suç unsurlarını içermesi halinde, suçun meydana gelmesinden sonra cezalandırılabilme mümkündür. Yani, bireyin internete erişmesinin düşünce ve ifadelerinde suç unsuru olması nedeniyle engellenmesi “sansür” anlamına gelecektir ve bu durumda internet özgürlüğüne müdahale oluşturmaktadır. ¹²⁰

Sonuç olarak internet, insanların birbiriyle haberleşmesini sağlayan başlıca bir iletişim araçlarından biridir. Teknolojinin ilerlemesi ve çeşitli yazılımlar ile artık hemen hemen herkes bu sayede birbirlerine ulaşmakta, bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Hal böyle iken, haberleşme özgürlüğü ile internet arasında doğrudan

---

ulaşılabilir, OSYM şifresini ele geçirdiği birinin KPSS ya da istemediği üniversitede okuması için tercih yapabilir, tapu kayıtlarına ulaşılabilir, talepte bulunmadığı işler için talep oluşturabilir vs.

¹¹⁸ Samsa, s.40.

¹¹⁹ Sınar, Hasan, internet ve Ceza Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s. 48.

¹²⁰ Gedik, s.21.

bir bağlantı vardır. Bu sebeptir ki, internet özgürlüğüne getirilecek bir engelleme haberleşme hürriyetinin ihlalini oluşturacaktır.

IV. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

A. Uluslararası Belgelerde Haberleşme Özgürlüğü

a. Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi

Haberleşme özgürlüğü, AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) 8.maddesi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu madde kapsamında haberleşme özgürlüğünü korumakta ve güvence altına almaktadır. Devletin yükümlülüğü yalnızca bu haklara müdahalenin önlenmesiyle sınırlı olmayıp ayrıca bu hakkı garanti altına alacak pozitif koruyucu tedbirler alması da gerekir. AİHS 8.madde de özel ve aile hayatına saygı hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, herkesin özel ve aile hayatına, yazışmasına, konutuna saygı gösterilmesi hakkı olduğu ve bu hakkın kullanılmasında bir kamu makamının müdahalesinin yalnızca yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda kamu güvenliği, ulusal güvenlik, ülkenin ekonomik refahı, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, düzenin korunması ya da diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin korunması için şart bir tedbir olması halinde mümkün olabileceği belirtilmiştir.¹²¹

Haberleşme hakkının ne olduğu ile ilgili açık bir tanım bu madde de yer almamaktadır. Bununla birlikte, bu kavramın mahiyeti AİHM'in içtihatlarıyla tamamlanmaktadır. Ayrıca bu maddenin İHEB (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi) m.12'ye dayandığı söylenebilir. Bu madde de belirtilen haklar her somut olayın özelliğine göre değerlendirmelidir. Bu sebeptir ki, AİHM'in içtihatlarıyla varılacak sonuç herkesçe kabul edilebilecek nitelikte olması mümkün olmamaktadır.¹²²

AİHM, haberleşme kavramına açıkça posta yoluyla gönderilen malzemeler ile birlikte telefonla iletişim (*Klass-Almanya davası, 6 Eylül 1978 tarihli karar, para. 41*) ve teleksi (*Appl. No. 21482/93, Campbell Christie-Birleşik Krallık, 27 Haziran 1994, DR 78A, s. 119*) de dahil etmiştir. AİHM, haberleşme kavramının yorumu teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak şekilde e-posta gibi diğer haberleşme yöntemlerini de güvence altına alacak biçimde genişletilecektir. Tabi bu güvence sistemi

¹²¹ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.278.

¹²² Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.281.

haberleşmenin yöntemine göre olacaktır.¹²³ AİHS 8.maddesinde herkesin haberleşme hakkına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır ve haberleşmeye saygı hakkı da posta, telefon, faks ve kişisel internet gibi araçlar kullanılır. (Copland kararı)¹²⁴

AİHS 8.maddenin güvencesi haberleşmenin içeriğinden ziyade haberleşmenin yol ve yöntemleriyle alakalıdır. Mahkemenin bir kararında (Halford-Birleşik Krallık davası, 25 Haziran 1997 tarihli karar) iş ya da özel telefondan yapılan telefon görüşmelerinin ve ofis telefonunun kullanımının AİHS 8.madde kapsamında olduğuna karar vermiştir. Yani devlet, suç teşkil eden bir faaliyetlerle ilgili telefon görüşmelerinin AİHS 8/1.maddesine girmediğini söyleyemez. Haberleşmede gönderen veya alıcının kimliği 8.maddenin koşullarını belirleme açısından önemlidir. Örneğin, AİHM avukatlar ve müvekkilleri bilhassa göz altındaki kişiler arasındaki mektup ve diğer haberleşme biçimlerine koruma sağlamanın çok önemli olduğunu açıkça belirtmiştir.¹²⁵

Sözleşmenin 8.maddesinde sayılan haklar mutlak değildir. Bunların kullanımı ile ilgili sınırlama koşulları AİHS 8/2.maddesinde belirtilmiştir. Öte yandan, bu haklar sözleşmenin 15.maddesinde belirtilen kullanımı durdurulamayacak haklardan da değildir.¹²⁶ AİHS m.8/2'deki sınırlamanın nedenlerine dayanıldığında, müdahalenin kanuna uygun olup olmadığı, müdahalenin ikinci fıkradaki nedenlerinden birinin kapsamında olup olmadığı (Meşru bir amaç) ve sınırlamayı haklı kılan zorlayıcı toplumsal gereklilik var mı (demokratik toplumda gereklilik) hususlarında inceleme yapılır.¹²⁷

AİHS 8.maddenin sınırlanabileceği ile ilgili örnek bir karar *AİHM 6/09/1978 tarihli Klass ve diğerleri kararında telefon konuşmalarının gizli dinelemeye alınmasının ulusal güvenlik, suçların önlenmesi ve kamu düzeni gerekçesiyle sınırlanabileceğini kabul etmiştir.*

AİHM'in 8.maddesi ile ilgili kararlarından birkaç örnek vermemiz gerekirse,

¹²³ Kilkelly, Ursula, Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8.maddesinin uygulanmasına ilişkin kılavuz , İnsan Hakları El Kitapları No.1, s.33.

¹²⁴ Doğru, Osman-NALBANT, Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, 2.Cilt, s.10.

¹²⁵ Kilkelly, Ursula, s.34,

¹²⁶ Doğru, Nalbant, s.1.

¹²⁷ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.280.

1988 tarihli *Schönenberger/Durmaz* kararında, avukatı tarafından, sanığın hiçbir beyanda bulunmama hakkı olduğu, ifade verdiği takdirde bunun kendisi aleyhine delil olarak kullanabileceği, ifade vermemesinin kendi menfaatine olacağı yönünde ifadeler içeren ve tutuklu olan sanığa gönderilen mektubun Savcı tarafından muhatabına ulaştırılmaması ve dört gün sonra avukatına geri gönderilmesi nedeniyle haberleşmeye saygı hakkının ihlal edildiği kabul etmiştir.

Yine, *AİHM* bir kararında *Avuksturya*'ya karşı *Pfeiffer ve Plankl* kararında, birinci başvurusunun kamu görevlilerine hakaret ve saygısızlık içeren bir mektubunun cezaevi görevlilerince ilgili yeri karaladıktan ve okunamaz hale getirildikten sonra alıcısına ulaştırılmasını, *AİHS m.8/1*'in ihlali olarak nitelendirmiştir. ¹²⁸

AİHS 8.madde de düzenlenen haberleşme daha ziyade özel hayatla ilgili bireysel haberleşmedir. *AİHS* 10.madde de düzenlenen kitle haberleşmesidir. ¹²⁹

Maddeden anlaşılacağı üzere, her birey bu hakka sahiptir. Düşünceyi açıklama, haber, görüş alma ve verme özgürlüğünde basın, radyo-televizyon vs. araçlarla kullanılır. Açıklamanın şekli ya da özü, söz, yazı vs olabilir. Bunlarla ilgili bir ayırım gözetilmemiştir. Yani, *AİHM* açıklanan düşüncenin sadece içeriği ile ilgili değil, ifadenin yöntem ve biçimini de 10.maddesinde muhafaza altına alır. *AİHM*'in *Leander/İsveç* kararında haber alma hürriyetinin içeriği, haber sahibinin kendisinde kalmasını istediği habere ulaşmanın aksine haberin sahibinin vermek istediği haber ya da bilgiyi alma hürriyetidir.(26/03/1987 tarihli karar, s.74-75) ¹³⁰ Özetle, *AİHS* 10.Maddesinde koruma altında olan haklar ifade özgürlüğü, haber, bilgi, görüş alma ,verme ve yayma hürriyetidir. ¹³¹

AİHS 10. maddenin 1.fıkrasının son cümlesi daha sonraki bir aşamada metne dahil edilmiş bunun sebebi de o dönemde frekans sayısının az olması ve Avrupa devletinin yayıncılık ve televizyon üzerinde bir tekel hakkına sahip olmasıydı. Nihayet

¹²⁸ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.354.

¹²⁹ Gölcüklü, Feyyaz- Gözübüyük, Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, 4.Bası, Ankara 2003, s.341.

¹³⁰ Gölcüklü, Gözübüyük, s.358-359.

¹³¹ Doğru- Nalbant, s.183.

yayıncılık tekniği her geçen gün teknolojik yeniliklerle birlikte gelişince bu sebeplerde ortadan kalkmıştır. (Informationsverein Lentina ve Diğerleri Avusturya 1993 davası) uydu ve kablolu televizyon sayesinde frekans sayısı sınırsız hale gelmiştir. Hal böyle iken, devletin medya şirketlerini ruhsata tabi tutmasının anlamı, kamunun ihtiyaçlarına cevap verme amacıyla bilgi özgürlüğünün ve çoğulculuğun güvence altına alınmasıdır. AİHM ülkelerin kamu otoritesini ruhsat sistemini düzenleme yetkisi yalnızca teknik araçlarla kullanabileceği AİHS 10/2.maddeye aykırı olmayacağı ifade etmiştir. Bununla birlikte, görsel, işitsel medya alanındaki kamu tekeli ile ilgili olarak da, bu tekelin 10.maddeye aykırı olduğu görüşünü belirtmiştir. Bunun başlıca sebebi, demokratik toplumda gerekli olmadığı ve bu tekelin bilgi kaynakları açısından çoğulculuk sağlayamayacağıdır. Bu tekel yalnızca toplumsal ihtiyaçlarının acil olduğu hallerde haklı gösterilebilir. Halbuki, çağdaş toplumlarda yayıncılık yollarının çoğalması ve televizyonculukta sınırların aşılmasındaki gelişmelerle tekel hakkı haklı gösterilmemektedir. Zira, halkın farklı taleplerinin tek bir yayıncılık şirketince karşılanamaz. Bununla beraber, reklamcılık da korumanın ölçüsünün nasıl olacağı ile ilgili ülkelerin kamu otoritelerine takdir hakkı tanınmıştır. Reklamlar toplumun yararına ona karşı sorumluluğu olan demokrasinin özü olan ahlaki değerlere aykırı olmamalıdır.¹³²

Maddenin ikinci fıkrasında sınırlamanın sebeplerine değinilmiştir. Sınırlamanın varlığı için hukuken öngörülmüş olması, meşru bir amaçla yapılması ve demokratik toplumda gerekli olduğu şartlarından herhangi birinin gerçekleşmesi gerekmektedir.¹³³

b. İnsan Hakları Bildirgesi

Bildirgenin 12.maddesinde kişilerin özel hayatı, ailesi, yazışması ya da konutu konularında keyfi müdahaleye, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalamayacağı ve herkesin bu müdahale ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı olduğu düzenlenmiştir.¹³⁴

¹³² Macovei, Monica, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi'nin uygulanmasına ilişkin kılavuz, İnsan Hakları El Kitapları No. 2, s.22-24.

¹³³ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.345

¹³⁴ <https://m.bianet.org/biamag/insan-haklari/15169-insan-haklari-evrensel-bildirgesi> (E.T:06.06.2017).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) 10 Aralık 1948 yılında ilan edilmiş ve BM genel kurulunun 10.12.1948 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Katılımcı devletler açısından bağlayıcı değildir çünkü bu bildirge uluslararası hukuk açısından bir anlaşma niteliği taşınmaz. İçeriği, hükümleri tavsiye niteliğinde olup, yöntem göstericidir. Ayrıca bu bildiri uluslararası sözleşmelere ve anayasalara, mevzuatlara ve mahkeme kararlarını etkilemiş ve kaynak olmuştur. Misal, çoğu uluslararası sözleşmenin önsözlerinde bu bildiriye göndermede bulunulmuştur.¹³⁵

c. Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Sözleşmenin 17.maddesine göre, hiç kimsenin konutuna, özel ve aile yaşamına ya da haberleşmesine keyfi ya da hukuka uygun olmayan bir şekilde müdahale edilemeyeceği, onuru ya da itibarı hukuka aykırı tecavüzlere maruz bırakılmayacağı ve herkesin bu çeşit tecavüzlere ya da müdahalelere karşı hukuk açısından korunma hakkına sahip olacağı mahremiyet hakkı başlığı ile güvence altına alınmıştır.¹³⁶

Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, BM Genel Kurulunun kararıyla 13.12.1966 tarihinde kabul edilmiş ve 23.3.1976'da yürürlüğe girmiştir. Türkiye 15.08.2000 tarihinde imzalamıştır (TBMM 04.06.2003 tarihinde onaylanmasını uygun buldu). Ek ihtiyari protokolü de 03.02.2004 imzalandı (29.06.2006 onaylanması uygun bulundu). Sözleşme ile İnsan hakları komitesi kurularak denetim mekanizması oluşturulmuştur. Bu sayede şikayet üzerine taraf devletlerin sözleşmede düzenlenen hak ve özgürlüklere uyup uymadığını kontrol edebilecektir.¹³⁷

Görüldüğü üzere; sözleşmede haberleşme hakkı mahremiyet hakkı başlığı altında düzenlenmiştir. Bu konudaki vurgulanan en önemli nokta ise, kişiler arasındaki haberleşmeden bahsedilmiş ve özel alanında olan haberleşmesine gelişigüzel rızası olmadan hukuka aykırı bir şekilde müdahale edilemeyeceğini ve bu tarzda bir saldırı olduğunda hukuk tarafından korunma hakkına sahip olduğu hüküm altına almıştır.¹³⁸

¹³⁵ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.36.

¹³⁶ http://uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilsoz/bm/bm_05.pdf (E.T. 06.06.2017).

¹³⁷ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.38.

¹³⁸ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.38

B. Uluslararası Alanda Düzenlenen Devletlerin Anayasalarında Haberleşme Özgürlüğü

a. Hollanda

Hollanda Krallığı Anayasasının 1.bölümünün temel haklar ana başlıklı 7.maddesinde, kişilerin kanunlardan doğan hakları saklı tutularak, yazılı basınla duygu ve düşüncelerini ifade ederken izin almak zorunda olmadıklarını ve yine yasalardan doğan sorumlulukları saklı kalarak, kişiler radyo ve televizyon yayınları dışındaki kanallardan duygu ve düşüncelerini ifade ederken bunların muhtevası ile ilgili olarak önceden izin almasının şart olmadığı düzenlenmiştir. ¹³⁹

Hollanda anayasasının 13.maddesinin 1.fıkrası, haberleşmenin gizliliği ile ilgili bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde metnine göre, kanunda belirtilen haller ve hakim emri dışında, mektuplaşmanın gizliliğine dokunulamaz. Ayrıca 2.fıkrasına göre, telefon ve telgraf hakkının da dokunulmaz olduğu belirtilmiştir. Kanunun yetkili kıldığı ya da yetki verdiği kişilerce bu hakka kanunla istisna olan durumlar getirilebilir. ¹⁴⁰

b. İspanya

Temel haklar ve kamu hürriyetleri başlığı altında 20.madde ile ifade özgürlüğü düzenlenmiştir. Buna göre, Anayasa ile kişilerin, düşünceleri, fikirleri ve görüşleri, söz, yazı veya başka herhangi bir iletişim aracıyla, serbestçe ifade etme ve yayma hakkı ve her türlü yayım aracıyla serbestçe haberleşme veya doğru bilgi edinme haklarının olduğu tanınmış ve koruma altına alınmıştır. Bu hürriyetlerin kullanılmasında şahsi vicdan ve profesyonel gizliliğe başvurma hakkı vardır. Bu hakların kullanımı ön denetim ile kısıtlanmaz. ¹⁴¹

c. İtalya

İtalya Cumhuriyeti Anayasası, vatandaşların hakları ve görevleri başlığı altında hukuki ilişkiler bölümünde 15.madde ile haberleşme ve her çeşit haberleşme

¹³⁹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/11-HOLLANDA%20355-384.pdf> (E.T:06/06/2017)

¹⁴⁰ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/11-HOLLANDA%20355-384.pdf> (E.T:06/06/2017).

¹⁴¹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-%C4%B0SPANYA%20533-584.pdf> (E.T:06/06/2017).

özgürlüğüne ve gizliliğine dokunulamayacağı şayet bunlar ile ilgili bir sınırlamanın yalnızca kanun ile kurulmuş yargı makamınca çıkarılacak olan gerekçeli bir karar ile olabileceği düzenlenmiştir. Anayasanın 21.maddesine göre, herkes, düşüncelerini söz, yazı ve başka her çeşit haberleşme vasıtalarıyla özgürce ifade etme hakkına sahiptir. Ayrıca, basın izin ve sansüre tabi olamaz. ¹⁴²

d. Almanya

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının temel haklar başlığı altında, düşünce ve basın özgürlüğü, sanat ve bilim özgürlüğü kenar başlığı ile düzenlenen 5.maddenin 1.fikrasında, herkesin, düşüncelerini söz, yazı ve resimler söz, özgürce açıklama, yayma ve herkese açık olan kaynaklardan, bir engel uğramadan, bilgi edinme hakkı olduğu ve basın özgürlüğü ile radyo ve film aracılığıyla haber verme özgürlüğü güvence altına alındığı, sansür uygulanamayacağı düzenlemesi yer almaktadır. Anayasanın 10.maddesi ile mektup ile posta ve telefon haberleşmelerinin gizliliğine dokunulamayacağı ifadesiyle mektup, posta ve telekomünikasyon gizliliği düzenlenmiştir.¹⁴³

e. İsviçre

İsviçre Konfederasyonu Federal Anayasasının 13.maddesinde özel hayatın korunması kenar başlığında, herkesin, özel ve aile hayatına, konutuna, yazışmalarına ve posta telekomünikasyon araçlarıyla meydana getirdiği ilişkilerine saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu ve yine kişiler kendisi ile alakalı olan şahsi bilgilerinin kötüye kullanılmasına karşın korunma hakkına sahip olduğu düzenlemesi yer almaktadır. Ayrıca, bu anayasanın 16.maddesi ile ifade ve bilgi edinme özgürlüğü ve 17.maddesi ile medya özgürlüğü düzenlenmiştir. ¹⁴⁴

f. Fransa

Bu Anayasa temel hak ve ödevler Parlamento ve Hükümet Arasındaki İlişkiler başlığı altında 34.maddesi ile, vatandaşların medeni hakları ve kamusal hürriyetlerin kullanılması için verilen temel teminatlar; basın hürriyeti, çeşitliliği ve bağımsızlığı

¹⁴² <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-%C4%B0TALYA%20319-354.pdf> (E.T: 06/06/2017).

¹⁴³ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> (E.T:06/06/2017).

¹⁴⁴ <https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/isvicre.pdf> (E.T:06/06/2017).

olduğu ve milli savunma sebebiyle vatandaşların kişilik ve mallarına getirilen yükümlülükleri kanunların belirleyeceğini düzenlemiştir.¹⁴⁵

g. Amerika

Amerika Birleşik Devletleri Anayasasına 5.maddesi uyarınca Kongrenin teklif ettiği ve eyaletlerin yasama meclislerince onaylanan ek ve değişiklik getirilmiştir. Buna göre, haklar bildirgesi 1.değişiklik ile din, söz ve basın özgürlüğü, toplanma ve başvuru hakkı başlığı altında kongrenin dini bir kurum ile bağlantılı olan ya da özgür ibadeti engelleyen veya ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü sınırlayan veya halkın sükûnet içinde toplanma ve şikayete sebep olan bir durumun düzeltilmesi için hükümetten istekte bulunma hakkını sınırlayan bir yasa yapamayacağı düzenlenmiştir.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf> (E.T:06/06/2017).

¹⁴⁶ http://www.adaletbiz.com/images/dosyalarim/abd_anayasasi.pdf (E.T:07/06/2017).

İKİNCİ BÖLÜM

HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU, UNSURLARI, ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ, YAPTIRIM, MUHAKEME VE ZAMANAŞIMI.

I. HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇU (TCK m.124/1,2,3)

Genel Bilgiler

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yedinci bölümünde hürriyete karşı suçlar ana başlığı altında 124.madde ile haberleşmenin engellenmesi suçu düzenlenmiştir. Haberleşmenin engellenmesi suçunun birinci fıkrasında, kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi durumunda, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunacağı, ikinci fıkrasında ise, kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı ve üçüncü fıkrasında ise, her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi halinde, ikinci fıkra hükmüne göre cezaya hükmolunacağı düzenlenmiştir.¹⁴⁷

Haberleşmenin engellenmesi suçunun düzenlendiği madde gerekçesini incelediğimizde, söz konusu maddede haberleşmenin engellenmesi hali suç olarak tarif edilmiştir. Gerçekten, aynı şekilde anayasal bir hak olan haberleşme hürriyeti ve basın özgürlüğü bu tarif ile ceza hukuku açısından da teminat altına alınmıştır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, haberleşmenin hangi şekilde yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Bu haberleşme mektup, telefon vs. olabilir. Şöyle ki, haberleşmenin engellenmesi, türlü şekillerde olabilir. Belirtelim ki, haberleşmenin engellenmesinin hukuka aykırı olması bilhassa belirtilmiştir. Bu açıdan, örneğin cezaevinde bulunan hükümlünün haberleşme hürriyetine kamu görevinin icabı ile kısıtlama getirilmesi durumunda, eylem hukuka aykırı olamayacağından bahse konu suç meydana gelmeyecektir. Maddenin ikinci fıkrasına baktığımızda, kamu kurumları birbirleriyle haberleşmesinin hukuka aykırı olarak engellenmesi ayrı bir suç olarak tanımlandığı görülmektedir. Nihayet, üçüncü fıkrada ise, her türlü basın ve yayın

¹⁴⁷ Türk Ceza Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T. 17.01.2016)

organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde müdahale edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.¹⁴⁸

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124/1.maddesi kişiler arasında ki haberleşmenin engellenmesinden bahseder. Kişilerden kastedilen gerçek kişiler olabileceği gibi özel hukuk tüzel kişileri de (dernek, vakıf vs.) olabilir. Bir kamu kuruluşunda çalışan kişi özel olarak başka bir arkadaşıyla haberleşmesi halinde bu engelleniyorsa bu fıkra kapsamında değerlendirilir. Ayrıca, madde metninden de anlaşılacağı üzere, haberleşmenin hangi şekilde yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Burada özellikle vurgulanan kişiler arasındaki haberleşmenin “hukuka aykırı” engellenmesi ile bu suç oluşacaktır. Örneğin, mektup yırtılması, e-postaların okunmadan silinmesi, telefon hattının kesilmesi vs.¹⁴⁹

Türk Ceza Kanunu 124/2.maddesi, kamu kurumları arasında gerçekleştirilen haberleşmenin engellenmesinden söz etmektedir. Burada bahsedilen, kamu kurumları kamu yararı amacıyla kamu hizmetini yürüten idari yapılanmalardır. Örneğin, merkezi ya da mahalli idarelerdeki kuruluşlar, TRT, belediyeler, üniversiteler, adliyeler vs. kamu kurumları arasındaki haberleşmenin engellenmesi devletin işlerinin geri kalmasına neden olabileceğinden dolayı bu fıkroda belirtildiği üzere, kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi engellenmenin cezası daha ağır olacağı düzenlenmiştir. Kamu kurumları arasındaki haberleşmenin şeklinin ne olacağının bir önemi bulunmamaktadır, burada önemli olan bu kurumlar arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı biçimde engellenmesiyle suçun oluşacağıdır. Örneğin, kurumlar arasında internet üzerinden olan bir yazışmanın silinmesi ya da telefon bağlantısının engellenmesi gibi.¹⁵⁰

TCK 124/3.maddesi çeşitli basın ve yayın organlarına ait olan yayınların hukuka aykırı olarak engellenmesi fiili suç olarak belirtilmiştir. Bu fıkradaki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, Anayasa’da düzenlenen basın özgürlüğü (m.28), düşünce özgürlüğü (m.26), süreli ve süresiz yayın hakkı (m.29) ile ilişkilidir. Basın

¹⁴⁸ Yaşar, Osman-Gökcan, Hasan Tahsin ve Artuç Mustafa, Türk Ceza Kanunu (Yorumlu-Uygulamalı), 3.Cilt, Adalet Yayınevi, 2.Baskı, Ankara 2014, s.4094.

¹⁴⁹ Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014, s.4098

¹⁵⁰ Sevük, Handan Yokuş, Haberleşme Hakkının Kullanımının Türk Ceza Kanunu Hükümleri İle Korunması (TCK m.124, TCK m.298/1), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12-13, Yıl:2007-2008, Sayı:16-17-18-19, s.210, <http://www.dicle.edu.tr/hukuk-fakultesi-2007-2008-yili-dergilerimiz> (E.T: 18.01.2016).

ve yayın organının yayının hukuka aykırı şekilde engellenmesi hem yazılı, görsel, işitsel, elektronik araçlarla hem de kitle iletişim araçlarıyla yapılan yayınlar dâhildir.¹⁵¹ Günümüz teknolojisiyle birçok televizyon yayının internet sitesinden ya da sosyal paylaşım sitelerinden de yayınlar yapılabilmektedir. Gerçekten, bu tür yayınların hukuka aykırı şekilde engellenmesi bu fıkra kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin, gazete dağıtımının engellenmesi, televizyon yayının kesilmesi, internet sitesinin kapatılması.¹⁵²

Tutuklu ve hükümlüler arasındaki haberleşmenin engellenmesi ile ilgili gerçekleştirilen düzenleme ise, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun dördüncü kısmının ikinci bölümünde adliye karşı suçlar ana başlığı altında hak kullanımını ve beslenmeyi engelleme başlığı ile 298/1.madde de güvence altına alınmıştır. Bu madde ile cezaevlerinde ve tutukevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin haberleşmelerini, ziyaretçileriyle görüşmelerini, müdafî veya avukat tayin etmelerini, bunlarla görüşmelerini, kurum görevlileri ile görüşmelerini herhangi bir biçimde engelleyenler, tutuklu ve hükümlüleri bu eylemlere teşvik edenler, talimat verenler, mevzuatın tutuklu ve hükümlülere tanıdığı diğer her çeşit görüşme ve temas olanağını engelleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Bu suçun faili, tutuklu ya da hükümlülerin korunması ile görevli olan veya bu filleri gerçekleştirme imkânı bulunan kişilerce işlenebilir. İnfaz koruma memurları, kurum yöneticileri ya da idare görevlileri veyahut diğer tutuklu ya da hükümlüler olabilir. Bu suçun mağduru, cezaevinde ya da tutukevinde bulunan tutuklu ya da hükümlülerdir. Bu bakımdan yakalanan, gözaltına alınan kişiler bu suçun mağduru olamaz.¹⁵³

Tutuklu veya hükümlülerin korunması ile görevli olan kişilerin görevin gereklerine aykırı olarak onların birtakım haklarını kısıtlaması ya da engellemesi söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda, yasa koyucu bu durumların önlenmesi amacıyla söz konusu suç tipini ortaya çıkarmıştır. Madde de belirtilen konumuz ile ilgili suç, tutuklu ya da hükümlünün sahip olduğu haberleşme hakkının engellenmesi suretiyle oluşur. Öte yandan, failin tutuklu ya da hükümlünün haberleşme hakkının kullanılmasını her ne suretle olursa olsun engellemesi ya da diğer tutuklu ve

---

¹⁵¹ Sevük, s.211

¹⁵² Sevük, s.212

¹⁵³ Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014, s.8271

hükümlüleri bu eylemlere teşvik etmesi veya bu yönde emir vermesi hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile suç meydana gelecektir. Görüldüğü üzere, birinci fıkra ile birden fazla seçimlik hareketler öngörülmüştür. Failin bunlardan birini yapması suçun oluşumu için yeterlidir. Failin tutuklu ya da hükümlünün haberleşme hakkının engellenmesine yönelik icrasına başladığı eyleminin engelleme ile sonuçlanması ile suç tamamlanır. Ayrıca engelleme eylemi cebir, tehdit ya da diğer hukuka aykırı yollar ile de gerçekleşebilmektedir. Bu suçun manevi unsuru kasttır, taksirle işlenebilmesi mümkün değildir. Manevi unsur açısından, özel kastın varlığı aranmaz bu bağlamda suçun işlenmesinde saik ya da amaca bakılmaz, genel kastın varlığı yeterlidir. Hukuka uygunluk durumlarından biri varsa bu halde failin ceza sorumluluğu doğmayacaktır. Bu madde de düzenlenen suçlar şikâyete tabi değildir, re'sen soruşturulur ve kovuşturulur. Görevli mahkeme ise, Asliye Ceza Mahkemesidir.¹⁵⁴

5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında kanununda, tutuklu ya da hükümlüler konusunda haberleşmeye ilişkin düzenlemelerden de çalışmamızın içinde bahsedilmesi gerekli görülmektedir.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

Suçla korunan hukuksal değer, madde fıkralarına bakıldığında birinci ve ikinci fıkralarda haberleşme hürriyeti ve üçüncü fıkrada da basın, yayın hürriyetidir.¹⁵⁵

III. HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ SUÇUNUN UNSURLARI

A. Kanunilik (Tipiklik) Unsuru

Kanunilik tipiklik unsuru, suçun ve cezanın kanun kalıbına uygun olmasıdır. Bu yüzden, suç ve cezanın tanımının farklı anlamlara gelmeyecek şekilde açıkça yapılması gerekir. Zira, suç ve ceza yasada açık, net bir şekilde düzenlenmezse kıyas yöntemiyle suç yaratma tehlikesi söz konusu olur. Her suç hukuka aykırıdır ancak her hukuka aykırı eylem suç olmaz. Yani bir eylemin suç olabilmesi için ceza kanunu ihlal edilmelidir.¹⁵⁶ Ceza kanununun 2.maddesinin 2.fıkrasında belirttiği üzere, tüzükle,

---

¹⁵⁴ Yaşar, s.8272-8273

¹⁵⁵ Ercan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 128

¹⁵⁶ Centel, 5.bası, s.225-226

yönetmelikle, olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerle, genelgelerle vs. yani idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza verilmez.

Haberleşme ile ilgili 765 sayılı Türk Ceza Kanunu İkinci Bap'da Hürriyet aleyhine işlenen Cürümler ana başlığının beşinci faslında Sırrın Masuniyeti Aleyhine Cürümler başlığı altında 196.maddede haberleşme ile ilgili düzenlenmede kişi kendisine gönderilmemiş telgraf ve posta yazışmalarını yok ederse ve bu yazışmalar zarflı ise zarfının açılmamış olmasında dahi cezaya hükmolunur. Böylece, haberleşme koruma altına alınmıştı. Kanunilik (tipiklik) unsuru açısından incelediğimizde, haberleşme yazışmaları zarf içinde olsun ya da olmasın haberleşme yazışmalarını ortadan kaldırılmasıyla suç gerçekleşmiş oluyor ve bununla ilgili yaptırımlarda madde de açıkça düzenlenmiştir.¹⁵⁷ Maddede geçen ortadan kaldırma eylemi failin posta ya da telgrafi yırtması, karalaması, yakması, okunamaz hale getirmesi gibi eylemlerin dışında saklanması da kısmen yok edilmesi de bu kapsamdadır. Zira korunan belgenin içeriği değil, haberleşmenin hürriyetidir. Hürriyet ihlal edildiği, gönderi muhatabına ulaşmadığı anda suç oluşur. Bu maddeye aykırılık sonucu Asliye Ceza Mahkemesi yetkilidir. Ayrıca haberleşme ile ilgili yasanın diğer düzenlenmeleri de şu şekildedir. 765 sayılı yasanın yedinci bapı'nda Ammenin Selameti Aleyhinde Cürümler ana başlığının ikinci faslında Nakliye ve Muhabere Vasıtaları Aleyhinde Cürümler başlığı altında 390.maddede düzenlemede, kim olursa olsun ihtilal ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulduğu, olağanüstü hal meydana geldiği zamanlarda telefon, telgraf hatlarının bir veya daha fazlasının hatlarının bozulması ya da işletmesinin yasaklanması, zorla ve diğer yollarla ele geçirilmesiyle resmi mektuplar, yazışmaları ertelerse ve mektup gönderenleri, telefonla haberleşmenin, konuşmanın yasaklanması ya da telefon telgraf hatlarının tamirine zorla karşı olunması durumları söz konusu olduğunda cezalandırılması öngörülmektedir.¹⁵⁸

Kanunilik (tipiklik) unsuru açısından, telefon, telgraf hatlarının bozulması ya da işletilmesinin yasaklanması, resmi mektup ya da yazışmaların ertelenmesi, mektup gönderilmesi ve telefonla haberleşmenin yasaklanması, telefon telgraf hatlarının tamirinin engellenmesi fiillerinden birinin gerçekleşmesi halinde bu maddedeki suç meydana gelir. Suçun oluşmasıyla uygulanacak yaptırımda açıkça yazmaktadır. Bu

---

¹⁵⁷ Sevük, s.201

¹⁵⁸ İçel, Kayıhan/ Yenisey, Feridun, Ceza Kanunları, Beta Yayınevi, 10.Baskı,Ekim 1999 İstanbul, s.120

maddeye aykırılık sonucu Ağır Ceza Mahkemesi yetkilidir. Adı geçen yasanın 391.maddesinde, bir kişi telgraf, telefon ve telsiz makinaları ya da bunların araçlarına malzemelerine, tellerine zarar verirse ya da elektrik akımının dağılmasına neden olursa, hangi şekilde olursa olsun telgraf, telsiz ya da telefon haberleşme ve yayını kesintiye uğrattırsa bir seneden beş seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükmolunmuştur. Bu suç serbest hareketli bir suç olup herhangi bir hareket ile gerçekleşir. Bu suçta yetkili mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir.¹⁵⁹

5237 sayılı TCK'nın 124.maddesinde haberleşmenin engellenmesi suçu düzenlenmiştir. Kanunilik (tipiklik) unsurunun gerçekleşmesi, birinci fıkraya bakıldığında, kişiler arasında haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesiyle, ikinci fıkrasıyla kişinin kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engellemesiyle ve nihayet üçüncü fıkrasıyla, her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi suretiyle bu suç gerçekleşmiş olur.

B. Maddi Unsurlar

Bir suçun meydana gelmesi için öncelikle bir fiilin bulunması, hareket sonunda neticenin meydana gelmesi ve hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle, suçun maddi unsurlarını oluşturan ögeler; fiil (hareket), netice ve bunlar arasında nedensellik bağıdır.¹⁶⁰

a. Fiil (Eylem)

Ceza hukuku, kişinin düşünceleri cezalandırmayacağından bir suçun oluşması için failin dış dünyada değişiklik meydana getiren fiili gerçekleştirmesi gerekir. İcrai veya ihmali hareketle meydana gelen bu değişiklik arasında bir nedensellik bağının kurulabilmesi gerekmektedir. Fiili (hareketi) kişinin iradesiyle meydana getirmesi gerekir dolayısıyla düşüncesi, mücbir sebepler, hayvan hareketleri, bunlar hareket sayılmaz.¹⁶¹

Hareketsiz suç olamaz. Çünkü hareket insanın bir şeyi yapması ya da yapmaması şeklinde ortaya çıkar. Bununla birlikte, hareket insanın dış dünyada

---

¹⁵⁹ Malkoç, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklikler ve İçtihatlarla), 2.Cilt, Vedat Kitapçılık, Ankara 2013, s. 803

¹⁶⁰ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genel Hükümler), Astana Yayınları, 14.Baskı, Ankara, 2016, s.131.

¹⁶¹ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.228 vd.

meydana getirdiği iradi davranış olduğu için tam bir irade kaybıyla gerçekleştirdiği davranışlar hareket değerinde değildir. Öte yandan, kişinin iradesinin cebir, tehdit ile ele geçirilmiş olması hareketin hareket özelliğini yitirmez. Zira bu durumda da kişinin iradesi baskı altında da olsa ortada hareket vardır. Hareketi hareket yapan temel nitelik, insanın iradesinin ürünü ve belli bir amaca yönelik olmasıdır.¹⁶²

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124/1.maddesinde belirtilen suç “*Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi halinde*” ve TCK 124/2.maddesinde “*Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engellenmesiyle*” bu suç işlenir. Burada bahsedilen hareket haberleşmenin engellenmesini sağlayacak hukuka aykırı olan her türlü harekettir. Örneğin, mektup ile haberleşmede mektubun yırtılması, e-posta ile gönderilenin silinmesi, telefon hatlarının kesilmesi, sinyal bozularak iletişimin engellenmesi gibi. Bu suç, serbest hareketli bir suçtur ve bu nedenle herhangi bir hukuka aykırı hareketle suç meydana gelir.¹⁶³

TCK m.124/1.fikrasında yer alan, kişiler arasındaki haberleşmeyi, TCK m.124/2.fikrasına göre kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engellenmesi suretiyle ve TCK m.124/3.fikrasında yer alan her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi halinde suç oluşacağı kabul edilmiştir. Söz konusu madde de suçun işlenişi için belirli bir hareket gösterilmemiş burada da serbest hareketli suç vardır. Buna göre, mektubun yırtılması, kişinin e-posta adresinin ele geçirilmesi, telekonferans yoluyla haberleşmenin bağlantısının kesilmesi, gazetelerin dağıtımını yapan araçların bozulması ya da televizyon yayınının sinyalinin kesilmesi gibi daha da çoğaltılabilecek örneklerle farklı şekillerde haberleşmenin engellenmesi mümkündür. Yani, haberleşmenin engellenmesinin hangi fiil (eylem) ile olacağı açıkça düzenlenmemiş, engellemeyi sağlayan her hareket ile suç meydana gelebilir. Yeter ki, yasanın aradığı anlamda, hukuka aykırı bir şekilde hareket edilerek eylem gerçekleştirilsin.

Hareketin meydana gelmesi ile dış dünyada oluşturduğu ceza kanunundaki suç tanımına uygun olan değişikliktir. Bununla birlikte, bu değişikliğin illaki maddi olması şart değildir. Netice, harekete bitişik olabildiği gibi hareketten ayrı daha sonra da meydana gelebilir. Bu bakımdan, neticesi harekete bitişik ve neticesi hareketten

¹⁶² Ercan, İsmail, Ceza Hukuku Genel Hükümler,12 Levha Yayıncılık 8.Baskı, Ocak 2013, s.74-75

¹⁶³ Gerçeker, Hasan, s.2501

ayrılabilen suçlardan biraz bahsetmek gerekir. *Neticesi harekete bitişik suç*, bu suç tipinde hareketten ayrı bir netice ortaya çıkmaz. Yani, bazı suçlar vardır ve bunlar hareketten ayrılamaz, bu suçlar neticesiz ya da biçimsel (şekli) suçlardır. *Neticesi hareketten ayrılabilen suçlar ise*, netice hareketten bir zaman sonra meydana gelmektedir. Bu durumda hareket ile netice arasındaki nedensellik bağı araştırılır.¹⁶⁴ Neticeye göre belirlenen suçlar, ani-kesintisiz suçlar ve zarar-tehlike suçlarıdır.

Haberleşmenin engellenmesi suçu, TCK 124. maddesi haberleşmenin engellenmesi suçunda, kural olarak, neticenin belli bir süre devam etmesi aranmaz haliyle kesintisiz suç söz konusu olmayacaktır ancak bazı durumlarda belli bir süre devam etmesi aranır. Örneğin, haberleşmeyi engelleyecek nitelikte olmayan internetin kısa süre kesilmesi bu durumda kesintinin haberleşmenin engellenmesi niteliğinde belli bir süre devam etmesi aranır.¹⁶⁵

Hareket ile netice arasındaki nedensellik bağı, neticenin hareketten kaynaklanmasıdır. Bir başka deyişle, hareket ile netice arasında bulunan neden-sonuç ilişkisidir. Hareketin ve neticenin birbiriyle neden-sonuç ilişkisinin varlığı ile failin sorumluluğu ortaya çıkacaktır. Böylece fail gerçekleştirdiği eylem ile sebep olduğu neticeden dolayı sorumlu olacaktır. Failin hareketi ile dış dünyada oluşturduğu netice arasında nedensellik bağı kurulmazsa fail suçtan dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Türk Ceza Kanununda nedensellik bağı düzenlenmemiştir.¹⁶⁶

Nedensellik bağından bahsedilemeyen hallerde ceza sorumluluğunun olmaması ceza sorumluluğunun bireyselliği ile ilgilidir. Zira, kişi iradesinin dışında olan hareketlerinden, üçüncü kişilerin meydana getirdiği ya da doğa olaylarının sebep olduğu neticelerden sorumlu olmaz. Örnek vermemiz gerekirse, iştirak halinde işlenen suç açısından her failin hareketin nedensellik değerine göre incelenip ceza sorumluluğu belirlenir.¹⁶⁷

Haberleşmenin engellenmesi suçunun oluşması için haberleşmeyi engelleyici fiil ile ortaya çıkan netice arasında nedensellik bağının olması gerekir. Diğer bir ifadeyle, failin sorumlu olabilmesi için eylemi ve ortaya çıkan netice arasında bağının

---

¹⁶⁴ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.253

¹⁶⁵ Sevük,s.209-210

¹⁶⁶ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.84

¹⁶⁷ İçel ve diğerleri, s.81

kurulması şarttır. Aksi takdirde, nedensellik bağının kurulamayacak ve fail sonuçtan sorumlu olmayacaktır.

b. Fail

Ceza hukuku açısından fail, hukuka aykırı fiili gerçekleştiren kişidir. Demek oluyor ki, fail suçun aktif süjesidir.¹⁶⁸ Yani, suçun faili denilince bundan insan anlaşılması gerekir. Zira, suçun oluşması için gerekli olan fiil (eylem) insan ürünüdür. Bir başka deyişle, iradi olarak fiil gerçekleştirebilme insana mahsus bir özelliktir. Suçun failinin erkek, çocuk, yaşlı, kadın olmasının fail kavramını taşıması açısından bir önemi bulunmamaktadır. Ancak, cezanın belirlenmesinde yaş küçüklüğü bir indirim ölçütü olarak kullanılmaktadır. Aynı şekilde infaz ile ilgili bazı durumlarda yaşlı, çocuk açısından farklılıklar olabilmektedir.¹⁶⁹ Suçun failinin sıfatının önem taşımadığı suçlar genel suçlar, suçun failin belli bir niteliğe, bir sığata sahip olması halinde özgü(mahsus) suçlar ortaya çıkacaktır.¹⁷⁰

Tüzel kişiler için ceza sorumluluğı kabul edilmemiştir. Zira, genel olarak özel hukuk bakımından tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetleri olduğı kabul edilmemektedir. Yukarıda da değinildiğı gibi iradi olarak hareket edebilme yeteneğı insana özgüdür. Tüzel kişilerin fiil yani hareket yeteneğı yoktur ancak faaliyetlerini gerçek kişiler vasıtasıyla sürdürebilirler. Hal böyle olunca, suç oluşturan eylemi gerçekleştiren gerçek kişi kimse cezai sorumluluk ona aittir. Tüzel kişiler ceza hukuku bağlamında suçun faili olmazlar. Bunun sebebi, Anayasanın 38.maddesi ve TCK 20.maddesi gereğince cezaların şahsiliğı ilkesidir. Öte yandan, tüzel kişilerin faaliyeti ile işlenen bir suç hakkında TCK 60.madde de öngörülen güvenlik tedbirlerine hükmedilebilir.

Türk Ceza Kanunu 124.madde de düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunun faili haberleşmenin tarafı olmayan herkes olabilir. Fail kamu görevlisi olabileceğı gibi kamu görevlisi olmayan herhangi biri de bu suçun faili olabilir bunun

¹⁶⁸ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.71

¹⁶⁹ Hafizoğulları, Zeki, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Fail, isnat yeteneğı, isnat yeteneğini azaltan veya kaldıran nedenler, s.1, www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/FAIL.doc (E.T. 19/06/2017).

¹⁷⁰ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.71.

¹⁷¹ Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, A.Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.272.

suçun cezasının tespitine bir etkisi bulunmamaktadır.¹⁷² Failin kamu görevlisi olup olmamasının suçun işlenişi açısından bir önemi yoktur. Yani, kamu görevlisinin haberleşmenin engellenmesi suçunu işlemesi ile ilgili kanunda açıkça bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak kamu görevlisi görevinin verdiği yetkiyi kötüye kullanırsa bundan dolayı sorumlu olur. Mesela, postada el koyma tedbirinde, suçun delili olduğundan şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkması için soruşturma ya da kovuşturma aşamasında adliyenin eli altında bulunan posta hizmeti veren her türlü resmî veya özel kuruluştaki bulunan gönderilere hâkim veya gecikmesinde sakınca olan hallerde Cumhuriyet Savcısı karar verir. Hâkim ya da Cumhuriyet Savcısının emirleri üzerine kolluk memurları bu işlemleri yerine getirirler. Kolluk memurları el konulan bu gönderileri okunamaz hale getirir ya da kaybederse görevinin verdiği yetkiyi kötüye kullandığı için bundan dolayı sorumlu olur. Kamu görevlisinin işlediği bu suçtan dolayı yargılanması ise, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a göre mümkün olacaktır.¹⁷³

c. Mağdur

Mağdur, suçun pasif süjesini oluşturur. Mağdur olmadan suç olamaz. Mağdur, suçu meydana getiren fiilden dolayı doğrudan zarar gören kimsedir. Bir başka tanıma göre, mağdur suç ile ihlal edilen hak ve menfaatin sahibi olan kişidir.¹⁷⁴ Mağdur ve suçtan zarar gören ayrımı ile ilgili görüşlere değinelim. ZAFER'e göre, suç ile bireyin, toplulukların ve kamunun menfaatleri ihlal edilir. Bu menfaatlerin korunması ile toplumsal barışın sağlanması devletin görevidir ve bu sebeple devlet, dolaylı olarak her suçun geniş anlamda mağdurdur. Tabii doğrudan devletin varlığını ve işleyişini hedef alan suçlar bakımından da devlet geniş anlamda mağdurdur. Dar anlamıyla gerçek kişiler suçun mağdurdur ancak tüzel kişilerde suçun mağduru olabilir.¹⁷⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA'a göre, suçun maddi konusunun ait olduğu kimse mağdurdur. Örneğin, mektupların yırtılmasında haberleşme suçunun konusu, mağduru ise haberleşmesi engellenen (mektupları yırtılan) kişidir. Ayrıca sadece gerçek kişiler suçun mağduru olabilir, tüzel kişiler suçun mağduru olamayacağı ancak suçtan zarar

¹⁷² Parlar, Ali-Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara-Şubat 2007 ,s.965.

¹⁷³ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.72

¹⁷⁴ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.72

¹⁷⁵ Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 5.Bası,2015, s.154

gören olabileceğini belirtilmiştir. ¹⁷⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ'e göre, her suçun mutlaka bir mağduru ve faili vardır. Mağdur işlenen hareket sebebiyle haksızlığa uğrayan, kendisine karşı suç işlenen kişidir. Suçun mağdurunun gerçek kişi olabileceği ve aile, kişi toplulukları, devlet ya da tüze kişiler suçun mağduru değil, suçtan zarar gören konumdadırlar. ¹⁷⁷ ÖZGENÇ'e göre, suçun mağduru yalnız gerçek kişilerdir, tüzel kişiler suçtan zarar görendir. ¹⁷⁸

Mağdur, suç sebebiyle haksızlığa uğramış kimsedir. Kural olarak, mağdur aynı zamanda suçtan zarar gören kişidir. Mağdurun suçun işlendiği esnada hayatta olması şarttır. Suçtan zarar gören ise, suçun işlenmesi nedeniyle her zaman mağdur olmayabilir. Örneğin, şirket çalışanlarının e-posta aracılığıyla yaptıkları gönderilerin silinmesi durumunda mağdur haberleşen çalışanlardır ancak bu fiil nedeniyle suçtan zarar gören şirketin kendisidir. ¹⁷⁹

Haberleşmenin engellenmesi suçunun madde fıkralarına göre mağdur incelemesi;

Maddenin birincisi fıkrasına göre, kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı engellenmesi suçunda mağdur gerçek kişilerdir. Fakat diğer hallerde tüzel kişiler de bu suçtan zarar gören olabilir.

İkinci fıkrasına göre, kamu kurumları arasındaki haberleşmenin engellenmesi suçunda mağduru kurumlarda çalışan kişiler ve suçtan zarar gören de kamu kurumlarıdır. ¹⁸⁰

Üçüncü fıkrasına baktığımızda, bu fıkra göre mağdur basın yayın organlarını idare eden kişiler, bu organların sahipleri ve suçtan zarar gören ise basın yayın organının sahibi olan tüzel kişilerdir. ¹⁸¹

d. Suçun Konusu

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunun maddi konusu haberleşmedir. Haberleşmenin engellenmesi

---

¹⁷⁶ Artuk,Gökçen,Yenidünya, s.288

¹⁷⁷ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9.Baskı, Seçkin Yayınları, s.110

¹⁷⁸ Özgenç, İzzet, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2016 s.203

¹⁷⁹ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.73

¹⁸⁰ Yaşar, Gökcan, Artuç,2014, s.4097

¹⁸¹ Yaşar, Gökcan, Artuç,2014, s.4097

suçunun birinci fıkrasında suçun maddi konusu kişiler arasındaki haberleşme, ikinci fıkrasında suçun maddi konusu kamu kurumları arasında haberleşme, üçüncü fıkrasında maddi konusu ise basın- yayın organlarının yayınıdır.¹⁸²

Suçun meydana gelmesi için haberleşmenin yapılması ve bunun hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi gerekir. 1 ve 2. fıkradaki haberleşmenin ne şekilde yapıldığının hangi araçla yapıldığının bir önemi yoktur. Örneğin, telefon, telgraf, mektup, e-posta, faks, mesaj (sms) vs. ile yapılabilir. 3.fıkarda ise, haberleşmenin basın yayın organı aracılığıyla yapılması neticesinde yayının hukuka aykırı engellenmesiyle suç oluşur.¹⁸³

e. Suçun Nitelikli Unsurları

5237 sayılı TCK 124.maddesinde yer alan haberleşmenin engellenmesi suçunun nitelikli unsurları yasa düzenlenmemiştir.

C. Manevi Unsur

Suçun unsurlarından olan manevi unsur, gerçekleştirilen eylem ile kişi arasındaki manevi bağı anlatır. Bu bağ oluşmadan gerçekleştirilen hareket fiil niteliğini taşımaz ve suçtan söz edilemez.¹⁸⁴

Türk Ceza Kanuna göre, kast suçun oluşması için zorunlu unsuru iken taksir belli suçlar için düzenlenmiştir.¹⁸⁵ Bir başka deyişle, kast kural, taksir ise istisnadır yani taksit kanunda açıkça düzenlendi ise cezalandırılır. Kast, failin suçun yasal tarifindeki öğelerin bilerek ve isteyerek meydana getirmesidir. Yani, suçun kime karşı işlendiği, yeri, zamanı nitelikli hallerinin bilinmesidir. Türk Ceza Kanununda düzenlenen iki kast türü vardır: Doğrudan kast ve dolaylı (olası) kasttır. Diğer bir kast türleri olan başlangıçta kast-eklenen kast, genel-özel kast, ani-düşünce (tasarlama) kastı öğretide düzenlenmiştir.¹⁸⁶

---

¹⁸² Yaşar, Gökcan, Artuç,2014, s. 4097

¹⁸³ Yaşar, Gökcan, Artuç,2014, s. 4097

¹⁸⁴ Özgenç, s.227

¹⁸⁵ Koca/Üzülmez, s.173

¹⁸⁶ Koca/Üzülmez, s.173

Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılıktır. Bir davranışın suçun yasal tarifinde gösterilen neticesinin öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir (TCK m.22/2).¹⁸⁷

Kast ve taksirde gerçekleştirilen eylem iradenin ürünü olmalıdır. İkisi arasındaki fark neticenin istenip istenmesidir. Kast halinde fail fiili isteyerek ve bilerek gerçekleştirilmektedir, taksir de fail neticeyi istemez.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 196.maddesine göre suç kasten işlenebilir. MOLLAMAHMUTOĞLU'NA göre, savsaklamak veya kusurluluk halinde suç meydana gelmez.¹⁸⁸ Yani bir gönderinin muhatabına ulaştırılmasının kasıt olmadan geciktirilmesi ertelenmesi durumunda suç oluşmaz. Örneğin, postacının mesai bitimine daha varken mektubu ilgisine o gün vermeyip ertesi gün ulaştırması. 765 sy TCK 390. maddesinde yazan suç da kastla işlenebilen bir suçtur. Ancak, bu konuda farklı bir görüş vardır. Faruk EREM'e göre, kişinin bu tür eylemleri ayaklanma ya da benzer durumlarda icra etmesi kendisinde telefon ve telgraf haberleşmesini yalnız kesmekten başka bir amacında varlığını gerektirir. Bu filleri ika ettiğinde, ayaklanma, fesat ya da benzeri durumların varlığı bilmeme 'fiilde hata' oluşturur ki sonuçta kastın yokluğu ortaya çıkar. Ayaklanma ve benzeri durumları bilerek bu suçun ika edildiğinde ise, failin devlet güçleri aleyhine suçlardan sorumlu olması gerektirir. Bu nedenle maddenin uygulama alanını belirlemek zordur. 765 sayılı 391.maddesinde yazan suçun manevi unsuru kasttır. Ancak bazı görüşlere göre genel kast yanında özel kastla da işlenebilir. Suçun taksirle işlenmesi durumunda 406 sayılı kanununun 24.maddesi uygulanır.¹⁸⁹

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124. maddesinde yazılan haberleşmenin engellenmesi suçu genel kastla işlenebilen bir suçtur. Yani suçun işlenebilmesi kişiler arasındaki ya da kamu kurumları arasındaki haberleşmenin veyahut basın yayın organının yayınının kasıtlı olarak engellenmesi failin fiilini bilerek, isteyerek icra etmesi gereklidir.¹⁹⁰ Hangi saik ile işlendiğinin suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamaktadır. Haberleşmenin engellenmesi suçu, doğrudan kast ile işlenebildiği gibi olası kastla da işlenebilir. Suçun olası kastla işlenmesi halinde verilecek cezada

¹⁸⁷ Türk Ceza Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T.17/01/2016).

¹⁸⁸ Mollamahmutoğlu s.2211

¹⁸⁹ Mollamahmutoğlu, s.3493

¹⁹⁰ Parlar/Hatipoğlu, s.967

indirim yapılır (TCK m.21/2). Örneğin, failin 4 numaradaki dairenin telefon hattını kesecek iken binada telefon hatlarının bağlı bulunduğu kutuda (diğer telefon hatlarının da olduğu) asıl hedefi olan hattı ayırt edememesi sebebi ve başkasına ait olabileceğini öngörmesine ve olursa olsun düşüncesiyle diğer hattı kesmesi haline suçun olası kastla işlenmesi hali söz konusu olacaktır. ¹⁹¹

ÖZGENÇ'e göre, Haberleşmenin engellenmesi suçunda hukuka aykırı olarak işlenebileceği ifadelerine açıkça yer verilmiştir. Bundan dolayı, yasa koyucu failin gerçekleştirdiği eylemin hukuka uygun olmadığını bilmesi demek ki, doğrudan kast ile hareket etmesi gerekir. O halde, suç yalnızca doğrudan kastla işlenebilir. ¹⁹²

Haberleşmenin engellenmesi suçunun taksirle işlenmesi hali kanunda düzenlenmemiştir. Örneğin, dikkatsizlik sonucunda bir mesajın silinmesi ya da mektubun çöpe atılması halinde kişinin eylemi suç teşkil etmeyecektir.

D. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

a. Genel Olarak

Suçun diğer bir kurucu unsuru hukuka aykırılık unsurudur. Bununla birlikte, fiilin kanundaki tarife uygun olması her zaman hukuka aykırılığı anlatmaz. Bir başka ifadeyle, fiili hukuka uygun hale getiren bir sebebin olması durumunda suç oluşmaz. Haksızlık kavramı hukuka aykırılık kavramı aynı anlamı ifade etmez. Yani haksızlık, suç tarifine uyan hukuka aykırı olan hareketin kendisini ifade ederken, hukuka aykırılık ise, fiilin hukuk düzeni ile çelişmesidir. ¹⁹³ Hukuka uygunluk ceza kanunundan veya diğer kanunlardan olabilir. Hukuka uygunluk nedenleri hukuk bütünlüğüne sonuç olduğu kadar hukuk birliğine esas oluşur. ¹⁹⁴

TCK 124.maddesinin birinci fıkrasında “ *Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi halinde, ikinci fıkrasında ise, Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi, üçüncü fıkrasında, Her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi halinde...*” denilmek suretiyle hukuka aykırılık, maddedeki her üç fıkra açısından da ortaktır. Hukuka aykırılık ile anlatılmak istenen haberleşmenin engellenmesi suçunu

¹⁹¹ Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014, s.4101

¹⁹² Özgenç, s.278

¹⁹³ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.279

¹⁹⁴ Artuk, Gökcan, Yenidünya, s.379

oluşturan fiilin kanunda suç olarak tanımlanan kalıba uymasının ve suçun maddi ve manevi unsurların taşınmasının yanında ayrıca bunun hukuka aykırı olması gerektiğidir. Başka bir anlatımla, hukuka aykırılıktan bahsedilmek için eylemin hukuk düzeni ile çelişmesi ve eylemin gerçekleşmesine tüm hukuk düzeninde imkân sağlayan hukuka uygun neden bulunmamasıdır. Yani, haberleşme hürriyetinin kanun veya anayasa ile sınırlanabileceği bir durum söz konusu ise burada artık eylem suçun unsurlarını taşısa bile hukuka aykırılıktan bahsedilemeyecektir.¹⁹⁵

Bu suç tipinde hukuka aykırılığın ayrıca ve açıkça belirtilmiş olması sebebiyle hukuka özel aykırılık söz konusudur. O halde, bu suç tipinde failin gerçekleştirdiği eylemin hukuka uygun olmadığı bilincinde olması yani kasten hareket etmesi gerekir.¹⁹⁶

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda, ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan sebeplerde sayılan hukuka uygunluk nedenleri şunlardır: Kanunun hükmü ve amirin emri (TCK m.24/1), Meşru müdafaa (TCK m.25/1), hakkın kullanılması (TCK m.26/1), ilgilinin rızası (TCK m.26/2)'dir.¹⁹⁷

b. Kanunun Hükmü ve Amirin Emri

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24.maddesinde kanunun hükmü ve amirin emri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, yasanın hükmünün yerine getirilmesi durumunda bu kişiye ceza verilmez. Bu madde hükmünden iki şart anlaşılır. Birincisi, bir kural ya da hüküm olmalı ikinci olarak da fail bu kuralın gereğini istemini yerine getirmelidir. Bu iki şartın varlığı halinde hukuka uygunluk nedeni söz konusu olur. Kanunun emrini yerine getirme kamu görevlilerine verilmiştir ancak bazı durumlarda özel şahıslar da bunu yerine getirebilir.¹⁹⁸

Örneğin, postada el koyma tedbiri, hâkim kararının veya Cumhuriyet savcısının emrinin kendilerine bildirilmesi üzerine el koyma işlemini yerine getiren kolluk memurları hakkında ceza verilmez. Bir başka örnek vermemiz gerekirse, kurumun asayişini tehlikeye düşüren bir mektup hükümlüye verilmemesi halinde bu

¹⁹⁵ Malkoç, s.2078

Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.280

¹⁹⁶ Özgenç, s.278

¹⁹⁷ Koca/Üzülmez, s.265

¹⁹⁸ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3.Baskı, Yetkin Yayınları, s.368-369

hükmü uygulayan görevliye 5275 Sayılı CGTİHK 68/3.maddesindeki düzenlemeye göre ceza verilmeyecektir. Haliyle, 5237 Sayılı TCK 24.maddeye kanun hükmünü yerine getirildiğinden haberleşmenin engellenmesi suçu oluşmayacak ve dolayısıyla sorumluluk olmayacaktır.¹⁹⁹

aa. İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması

Bu tedbire başvurulmasındaki temel neden delil elde etmek ve şüpheli ve sanığı yakalamaktır. Bu tedbirin içeriğinde telefon, faks, kablolu-kablosuz sistemeler vs. her çeşit haberleşme aracı olabilir. Kişinin bu araçları kullanması yeterli olup, üzerine kayıtlı olması şart değildir. Ayrıca bu tedbirin uygulanma alanı açısından haberleşme aracının kişinin evinde işyerinde olmasının da bir önemi bulunmamaktadır. Ancak, haberleşme aracı kamu kuruluşunda ise koşullar varsa bu tedbir uygulanabilir. Yazılar, sinyaller, görüntüler, sesler, yurtdışı ilişkili vs. her çeşit haberleşme içeriğine bu tedbir uygulanabilir. Şüpheli ya da sanık haricindeki kişilere bu tedbir uygulanmaz. Fakat, haberleşmenin tabiatından kaynaklanan en az iki birey arasında meydana gelmesiyle birlikte, üçüncü kişide kontrol edilir.²⁰⁰

5271 sayılı CMK'nın 135.maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, bir suç ile ilgili olarak yapılan soruşturma ve kovuşturma neticesinde suç işlendiğine dair somut delillere varan kuvvetli şüphe nedenlerinin olması ve başka yolla delil elde edilmesi olanağının olmaması halinde, hâkim ya da ertelenmesinde sorun doğuran durumlarda Cumhuriyet savcısının kararı ile şüpheli ya da sanığın telekomünikasyon yolu ile haberleşmesi dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Bu haller Cumhuriyet savcısı kararını ile gerçekleşmişse bu karar çabucak hâkimin onayına sunulur ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde vermesi gerekir aksi takdirde sürenin dolması ya da hâkim tarafından aksine karar verilmesi durumunda tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. Ayrıca şüpheli ya da sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile olan iletişimi kayda alınamayacağı ve eğer kayda alınma durumundan sonra bu hal anlaşılıyorsa alınan kayıtlar hemen yok edileceği de düzenlenmiştir (CMK m.135/3). Bu tedbir kararının verileceği süre en fazla iki aydır ancak bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

¹⁹⁹ Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s.355

²⁰⁰ Mustafa Taşkın, <http://www.taa.gov.tr/>, Türk Hukukunda Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Sorunları ve Çözüm Önerileri s.483 (E.T:20/09/2017)

Şayet örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar için gerekli ise hâkim bu sürelere ek olarak ve her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir (CMK m.135/4). Bu tedbir dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ile bağlantılı hükümleri yalnızca CMK 135/8-a. maddesinde yazan katalog suçlar için uygulanabilir.²⁰¹

Bu tedbir kişilerin haberleşme özgürlüğüne müdahale oluşturur ancak yasada belirtilen şartların oluşmasıyla hukuka aykırılığın ortadan kalkması durumu meydana geleceğinden sorumluluk doğmayacaktır. Dolayısıyla, bu madde kapsamında belirtilen şartların oluşmasıyla bunu yerine getiren görevliler TCK'nın 24.maddesi gereğince sorumlulukları olmayacaktır.

bb. Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi

Polis, Jandarma ve Millî İstihbarat Teşkilatının suçun işlenmesinin önlemesi, istihbarat amacıyla iletişimin denetlenmesi tedbirini uygulayabileceği düzenlenmiştir.

2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ek 7. maddenin 2.fıkrası ile 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçlar ile bilişim suçlarının işlenmesinin önlenmesi amacıyla hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürünün, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanının veya bilişim suçlarıyla sınırlı olmak üzere bilişim suçları ile ilgili daire başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim veya internet bağlantı adresleriyle internet kaynakları arasındaki veri trafiği ile iletilen veriler tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabileceği düzenlenmiştir. Şunu da belirtelim ki, 02/01/2017 tarihli 680 sayılı KHK 26.maddesiyle ilgili bu yasaya getirilen düzenleme kayıp çocukların araştırılması için 13/A. maddesi Kaybolan çocukların bulunması amacıyla, polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir.

²⁰¹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (E.T. 10/01/2017).

Diğer yasal bir düzenleme ise, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun Ek madde 5 ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Jandarma Genel Komutanı veya istihbarat başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir.

2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6.maddesi ile Millî İstihbarat Teşkilatının bu kanun kapsamındaki görevlerini ifa ederken kullanacağı yetkiler başlığıyla iletişim denetlenmesi düzenlemiştir.

Her üç kanun düzenlemesinde de, tedbirin uygulanması için gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç kırk sekiz saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. Yetkili ve görevli hâkim, Ankara ağır ceza mahkemesi üyesidir. Kararda ve yazılı emirde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Kararlar, en fazla üç ay için verilebilir; bu süre aynı usûlle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilir. Ancak, casusluk faaliyetlerinin tespiti ve terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir. Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. (PVSK Ek m.7, Jand.K. Ek m.5, MİT K.m.6).

Yukarıdaki anlatılan önleme amaçlı iletişimin tespiti tedbirinin uygulanması her ne kadar haberleşme özgürlüğüne müdahale olsa da maddeler de sayılan şartların

oluşmasıyla bunları yerine getiren görevliler TCK'nın 24.maddesi gereğince sorumlulukları olmayacaktır.

cc. Postada Elkoyma

İnsanın sosyal olmasından kaynaklı diğer insanlarla iletişim halinde olması onun temel ihtiyaçlarındadır. Bu nedendir ki, birbirleriyle haberleşme için farklı araçlar kullanmaları varoluşundan beri vardır. Topluluk halinde yaşamın giderek gelişmesiyle basit haberleşme araçlarından düzenli haberleşme olan posta hizmetleri kullanılmaya başlanmıştır. Öte yandan, haberleşme alanındaki gelişmeler hayatı kolaylaştırmasının yanında bu araçlardan yararlanarak suç işleyenler olmuş ve buna bağlı olarak da suç tipleri ortaya çıkmıştır. Zira, haberleşme araçlarını kullanarak daha büyük, organize biçimde suç işlenmektedir. Mesela, suç işleyenlerin (iştirakçiler) birbirleriyle haberleşmesi, kişiler arasındaki mektupların açılması, okunması yırtılması yine aynı şekilde kanun dışı telefonların dinlenmesi kayda alınması vs. Suç işleyenlerin birbirleriyle bağlantılarının ortaya çıkması, suçun delilinin elde edilmesi ve hatta yeni suç işlenmesinin önlenmesi kısacası maddi gerçeğin ortaya çıkması faillerin belirlenmesi için kovuşturma makamları tarafından aralarındaki haberleşmelerinin denetlenmesi Ceza Muhakemesinin sağlıklı hukuka uygun yapılması açısından çok doğaldır. Birçok ülkede "Postada Elkoyma" tedbirine dair hükümler olması bu sebeplerden ötürüdür. Birçok ülkede olduğu gibi telefon, telgraf vb araçlarla yapılan haberleşme hürriyeti anayasa ve kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bunun yanı sıra toplumdaki teknolojik gelişmeler yeni ortaya çıkan ihtiyaçlar değerlendirilerek yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Mesela, postada elkoymanın yanında telefon vb araçlarla ile yapılan haberleşmeler için getirilen koruma tedbiri olan Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin kayda alınması gibi.²⁰²

Haberleşme Hürriyeti, Anayasanın 22.maddesi ve AİHS 8.maddesi ve diğer mevzuat ile güvence altına alınmıştır. Bu konulara daha önce detaylı değinmiştik. Ayrıca, 5584 Sayılı Posta Kanununun 7.maddesi ile, posta hizmetlerinin gizliliği ve güvenliği düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerle, Anayasanın 22.maddesinde düzenlenen

---

²⁰² Gökçen, s.165-166 Ceza Muhakemesinde Basit El koyma ve Postada El koyma (Özellikle telefonların Gizlice Denetlenmesi), 1994, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları

haberleşme hürriyetine sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamanın nedeni, hukuk devlet ilkesinden ileri gelir. Çünkü etkin bir biçimde suçla mücadele eden bir devlet ancak hukuk devleti olabilir.²⁰³

Kanun hükmü ve amirin emrini icraya bir diğer örnek 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununu 129.maddesinde düzenlenen postada el koyma tedbirinden bahsedelim. Madde metnine göre, suçun delillerini meydana getirdiğinden şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla soruşturmada, kovuşturmada adliyenin eli altında bulunması şart olan, posta hizmeti veren her çeşit resmî ya da özel kuruluştaki gönderilere, hâkimin ya da ertelenmesinde sorun olacak durumlarda Cumhuriyet savcısının kararıyla el konulabilir. Kolluk memurları, hâkim kararının veya Cumhuriyet savcısının emrinin kendilerine bildirilmesinden sonra elkoyma işlemini ifa ederken söz konusu gönderilerin içinde bulunduğu zarfları ya da paketleri açmaları yasaktır. Bu elkonulan gönderiler, iş ile alakadar posta görevlilerinin bulunması ile mühür altına alıp derhâl elkoyma kararını ya da emrini veren hâkim veya Cumhuriyet savcısına teslim edilmesi gerekir. Soruşturma ve kovuşturmanın amacına zarar vermek ihtimali olmadıkça, alınmış tedbirler ilgisine bildirilir. Ayrıca, açılmamasına ya da açılıp da içeriği açısından adliyenin eli altında bulunmasına ihtiyaç olmaması durumunda, bu gönderiler, hemen ilgisine teslim edilir.²⁰⁴

Postada el koyma, özel bir koruma tedbiridir. Bu tedbirde madde de belirtildiği üzere, yalnızca resmi kuruluşların gönderileri değil, her türlü özel kuruluştaki gönderilerde bu kapsamdadır. Haliyle, kargo şirketlerindeki gönderilerde bu madde dahilindedir. Başka bir deyişle, postada el koymanın içine her türlü mektup, koli, paket, faks, posta havalesi, telgraf vs. işlemler de girer. Fakat telsiz haberleşmesi, bu madde kapsamında değil telsiz kanunu hükümlerine dahildir.²⁰⁵

Postada el koyma tedbirin uygulanabilmesi için bu gönderilerin suçun delili olmasından şüphe edilmeli ve bunun yanında soruşturma ve kovuşturma aşamasında adliyenin eli altında bulunması zorunludur. Ancak özel kişilere gönderilenler bu kapsamda değerlendirilmeyecektir. Gönderilen şeyin ticari bir amaçla teslim edilmiş

---

²⁰³ Gökçen, s.171

²⁰⁴ Türk Ceza Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T. 17.01.2016)

²⁰⁵ Ökten, Pınar, Ceza Muhakemesinde Arama ve Elkoyma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku) Anabilim dalı, Ankara 2010, s.81

ya da taşınmış olmasının bir önemi yoktur.²⁰⁶ Postada el koyma tedbirinde bahsedilen şüphe, basit şüphe değildir buradaki şüphe yeterli şüphe yani suçun delilinin oluştuğuna yetecek şüphedir.²⁰⁷

Bu özel el koyma tedbirine hâkimin veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde²⁰⁸ Cumhuriyet savcısının emri ile el konulabilir. (CMK m.129/1) Hakimin ya da Cumhuriyet Savcısının kararı ya da emri kolluğa iletilir ve bunun üzerine kolluk görevlileri emrin gereğini yerine getirir. Kolluk görevlilerinin maddenin birinci fıkrasında belirtilen gönderilerin içinde bulunduğu zarf ya da paketleri açma, okuma, inceleme yetkileri yoktur. Bu el konulan gönderiler, ilgili posta görevlileri yanında mühür altına alınıp derhal karar ya da emri veren hakim veya Cumhuriyet Savcısına teslim eder.²⁰⁹ Görüldüğü gibi, bu özel elkoyma türünde, genel elkoyma türünden farklı olarak kolluk amirine verilen yetki burada söz konusu değildir. Ayrıca diğer bir ayırım da kanunda Cumhuriyet Savcısının emrinin daha sonra Sulh Ceza Hakiminin onayına sunulması düzenlenmemiştir.²¹⁰ 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu 3/c.maddesine göre, haberleşme, mektup, telgraf vesair mersulelerinin kontrolü alınacak tedbirleri yani postada el koyma kararını vermeye sıkıyönetim komutanı yetkilidir.²¹¹

El koyma işlemi, bunu gerçekleştiren makam (emri veren Savcı ya da karar veren Hakim) tarafından soruşturmanın amacına zarar vermemek koşulu ile ilgisine (sanığa, sanığın mektup gönderdiği şahsa, katılana ve vekilin, şüpheli ya da sanığa evrakı gönderene) bildirilir. Eğer bu bildirim soruşturmanın amacına ters düşüyor ve ona zarar verecekse bildirim yapılması mümkün değildir.²¹² Bildirim yapılmama

---

²⁰⁶ Hakeri, Hakan- Ünver, Yener, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 5.Baskı, Ankara 2015, s.451. Hakeri/Ünver'e göre, otobüs seyahat firmalarına teslim edilerek gönderilenler de bu el koyma kapsamındadır.

²⁰⁷ Sevük, Handan Yokuş, Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, TBB Dergisi, Sayı 69, 2007, s.103. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-69-301> (E.T. 18/01/2016).

²⁰⁸ Burada anlatılmak istenen delil sayılacak olan gönderinin gönderilene iletilerek kaybolması durumu, bu hallerde derhal müdahale gerekmesi ve hakime başvurmanın mağduriyete neden olmamasıdır. (Soyaslan, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınları, 4.Bası, s.287)

²⁰⁹ Centel, Nur-Zafer, Hamide, Ceza Muhakeme Hukuku, Beta Yayınları, 8.Bası, İstanbul 2011, s. 396-397

²¹⁰ Centel/Zafer, Ceza Muhakeme Hukuku ,s. 396

²¹¹ Ökten, Ceza Muhakemesinde Arama ve El koyma, s.82

²¹² Soyaslan, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınları, 4.Bası, s.286

sebepleri de açıkça ve gerekçeli olmalıdır. Zira hukuka uygunluk koşulu için gereklidir.²¹³

Mühür altına alınan gönderileri açıp açmamak hususunda hakim karar verir. Bununla birlikte, eğer açılmasına karar verilmişse ve adliyenin eli altında bulunması gerekmiyorsa derhal ilgililere teslim edilir. Bir başka yönüyle CMK 129/1'deki şartları taşıyan gönderiler Cumhuriyet Savcısına teslim edilir ve Savcı soruşturma neticesinde suç ile ilgisi bulunmayan gönderileri ilgisine tutanak düzenleyerek teslim eder.²¹⁴ Şunu belirtelim ki, bu tedbir uygulanırken söz konusu suç ile ilgisi bulunmayan ve diğer bir suçun işlediği şüphesi oluşturan bir delil varsa bu durumda delil muhafaza altına alınır ve durum derhal Cumhuriyet Savcılığına bildirilir.²¹⁵

Avukat için postada el koymanın tedbirine başvurulacaksa, CMK 130'daki şartların olması gereklidir. Avukat büroları Cumhuriyet Savcısının teftişinde yalnızca mahkeme kararı kararda gösterilen olay ile ilgili olarak aranabilir. Ayrıca, aramada baro başkanı ya da onu temsil eden bir avukat hazır bulundurulur. Arama neticesinde el konulan şey hakkında avukat, baro başkanı ya da onu temsil eden avukat el konulunun avukat ile müvekkili arasındaki meslekî ilişkiye ait olduğunu söyler ise, bu şey ayrı bir zarf ya da paket içerisine konularak hazır bulunanlarca mühürlenerek bununla ilgili karar vermesi için soruşturma aşamasında sulh ceza hakimi, kovuşturma aşamasında hakim ya da mahkemeden istenir. Bunun neticesinde avukat ile müvekkil arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğu tespit edilirse bu şey derhal avukata iade edilerek tutanakla elkoyma işlemi kaldırılır. Bu kararlar, yirmi dört saat içinde verilmesi gereken kararlardır. Aynı şekilde, postada el koyma halinde de bu usul uygulanır.²¹⁶

Avukatın yalnızca bürosunda bulunan şüpheli/sanık tarafından gönderilen ya da avukatın şüpheli/sanığa gönderdiği gönderilere bu madde bakımından tedbir uygulanır. Bu şekilde özel düzenlenmeler getirilerek avukat ve müvekkil arasındaki

---

²¹³ Sevük, Handan Yokuş, Postada Elkoyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, s.105 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-69-301> (E.T. 18/01/2016).

²¹⁴ Öztürk Bahri/ Tezcan Durmuş/ Erdem Mehmet Ruhan, Sırma Özge/ Kırıt, Yasemin F. Saygılar /Özaydın Özdem/Akcan, Esra Alan/ Erden, Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, 9.Bası, s.512

²¹⁵ Sevük, s.105

²¹⁶ Ceza Muhakemesi Kanunu m.130 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (E.T:17/01/2016)

ilişkinin gizli olması, savunma hakkının ihlali olabilecek durumların yaşanmaması ve mesleki sırların korunması amaçlamıştır.²¹⁷

CMK 129.madde de ifade edilen şartlar gerçekleştiği anda hâkim kararının ya da Cumhuriyet savcısının emrinin kendilerine haber verilmesi ile postada el koyma işlemi yerine getiren kolluk memurlarının sorumlulukları hukuka uygunluk sebebi ile olmayacaktır. Ancak, kolluk memurlarının postada el koyma işlemine konu gönderilerin içinde olduğu zarfları ya da paketleri açamazlar. İlgili posta görevlilerinin huzuru ile mühür altına alınan bu gönderiler derhâl el koyma kararını ya da emrini veren hâkim ya da Cumhuriyet savcısına teslim edilir. Dolayısıyla, kolluk memurlarının el konulan zarfların veya gönderilerin açması halinde sorumlulukları doğacaktır.²¹⁸

dd. Tutuklu, Hükümlülerin Haberleşmesinin Denetlenmesi

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununda, tutuklu ya da hükümlüler hakkında haberleşmeye ilişkin düzenlemeler şöyledir,²¹⁹

Hükümlü hakkında uygulanacak disiplin cezaları ve tedbirlerinden birisi CGTİHK 38/1-d.maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, çocuklar dışındaki hükümlüler için haberleşme vasıtalarından yoksun bırakılma ya da sınırlandırma biçiminde disiplin cezası verilebilir. Haberleşme ya da iletişim vasıtalarından yoksun bırakma ya da kısıtlama durumu, CHTİHK 42.maddesinde düzenlenmiştir. Birinci fıkrasına göre, bu cezanın neler içerdiğinden bahsedilerek, haberleşme ya da iletişim vasıtalarından yoksun bırakma ya da kısıtlama cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar mektup, faks ve telgraf almak ve yollamaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten, telefon etmekten ve diğer iletişim araçlarından yararlanmaktan tamamen veya kısmen yoksun bırakılması şeklinde olacağı düzenlenmiştir (CGTİHK m.42/1). CGTİHK 42/2. maddesine göre bu cezayı gerektiren eylemler sayılmıştır. Bunlar protesto maksadıyla idarenin veriş olduğu yemeğe toplu bir şekilde almamak suretiyle eyleme katılmak, cezaevi iş yurdu kurumunun verdiği işte çalışmamak, ne şekilde

---

²¹⁷ Ölmez, Aslan, 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Elkoyma Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul 2008, s.83.

²¹⁸ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (E.T.17/01/2016)

²¹⁹ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

olursa olsun protesto maksadıyla ya da idareye karşı toplu şekilde sessiz direniş yapılması, İlaç ve gıda maddesi stoku yapmak(Odalarda, eklentilerinde ve diğer alanlarda), Lüzum olmayan bir şekilde slogan atmak ya da marş söylemek eylemlerini gerçekleştirilmesi halinde söz konusu ceza uygulanır.²²⁰

Disiplin cezasının infazından sonra hükümlüye gelen mektup, faks ve telgraflar, kendisine verilir. Tür olarak aynı bile olsa sonraki disiplin cezasının infazına bu işlem yapılmadan başlanamaz (CGTİHK m.42/3). Anne, baba, eş, çocuk ve kardeşlerin ölüm veya ağır hastalıkları ile doğal afet hâllerinde yapılması gereken haberleşmeler ve avukat ile ilişkilerde bu madde hükmü uygulanmaz (CGTİHK m.42/4).²²¹

CGTİHK 66. maddesinde, *hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı* düzenlenmiştir. Birinci fıkrasına göre, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün tüzük ile belirtilen esas ve usullere göre, idarenin denetimindeki ücretli telefonlarıyla görüşme yapabilmeleri düzenlenmiştir. İdare telefon görüşmesini dinler ve kayıt altına alır. Tehlikeli hâlde görülen ve örgüt mensubu hükümlüler açısından bu hak kısıtlanabilir (CGTİHK m. 66/1). Açık ceza infaz kurumlarıyla çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin, ücretli telefonlarıyla özgürce görüşme hakları bulunmaktadır (CGTİHK m. 66/2). Açık ve kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık veya doğal afet durularında, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılırlar. Görüşmeler, tutanak ile belgelenir ve tutanaklar özel bir dosyada saklanır (CGTİHK m. 66/3). Gerek açık ve kapalı ceza infaz kurumunda gerekse çocuk eğitim evlerinde olan hükümlüler olsun araç telefonu, telsiz telefon veya cep telefonu ve benzeri iletişim araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları yasaktır (CGTİHK m. 66/4).²²²

Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı, CGTİHK 68.maddesinde düzenlenmiştir. Hükümlülerin bazı durumlar haricinde sınırlama

---

²²⁰<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspix?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

²²¹<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspix?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

²²²<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspix?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

olmadan kendisine gönderilmiş olan mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak şartıyla, gönderme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. CGTİHK 68/1.maddesinde sayılan durumlarından birinin olması halinde hükümlüye mektup, faks ve telgrafları verilmez ya da hükümlüce yazılmış ise gönderilmez. Hükümlünün göndermiş ya da almış olduğu bu şeyler denetime tabidir ancak resmî makamlara ya da savunması amacıyla avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir (CGTİHK m.68/4).²²³

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunda, tutukluların hakları başlığı altında düzenlenen 114/3. maddesine göre, tutukluların yazılı olan haberleşmeleriyle telefon görüşmeleri, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim ya da mahkemesince sınırlanabilir. Ayrıca, Tutuklunun avukatıyla olan haberleşmesine ve kurum düzeni açısından temas ve görüşmelerine ne şekilde olursa olsun engel olunamaz ve kısıtlamalar konulamaz (CGTİHK m.114/5).²²⁴

Yukarıda açıklanan maddelerde belirtilen kısıtlama hallerinin görevlilerce uygulanması durumunda haberleşmenin engellenmesi suç oluşmaz. Zira, Türk Ceza Kanununun 24. maddesinde düzenlenen Kanunun hükmü ve amirin emri Durum söz konusu olacağından bu görevlilerin ceza sorumluluğu doğmayacaktır. Buna göre, CGTİHK 42/2.maddesindeki eylemlerin işlenmesi halinde hükümlünün bir ay başlanarak üç aya kadar faks, mektup ve telgraf almak ve yollamaktan tamamen ya da kısmen yoksun bırakılmasını uygulayan görevlinin ceza sorumluluğu olmaz.

c. Meşru savunma

Bir kimsenin kendisine veya üçüncü bir kişiye ait bir hakka yönelmiş haksız saldırıya karşı korunmasıdır. Bu yüzden, meşru savunma koşullarını taşıyan bir eylem hukuka uygundur.²²⁵ Meşru savunma, saldırıya ilişkin koşullar ve savunmaya ilişkin koşullar olmak üzere iki kısımda incelenir. Saldırıya ilişkin şartlar saldırının haksız olması, saldırının bir hakka yönelmiş olması ve saldırının gerçekleşen gerçekleşmesi

²²³<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

²²⁴<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (E.T.17/01/2016)

²²⁵ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.94

ya da tekrarı muhakkak olmasıdır. Savunmaya ilişkin şartlar ise, savunmada zorunluluk olması, savunma ile saldırı arasında orantı bulunması ve savunma hareketinin saldırıyı yapana yönelik olması gereklidir.²²⁶ Bu kurum, haberleşmenin engellenmesi suçu bakımından uygulanabilir. Örnek vermemiz gerekirse, A, B'nin internet bankacılığında kullandığı şifreyi ele geçirerek onun banka hesabındaki parayı kendi hesabına aktarması esnasında B'nin bunu engellemek için farklı bir bilgisayardan girildiğinde virüs ya da kesinti olmasını sağlayacak yazılım ile A'nın haberleşme erişimini engellenmesi halinde meşru savunma mümkün olacaktır.

d. Hakkın kullanılması

Kişinin hakkını kullanması durumunda cezalandırılmaması demektir. Yani, hukukun tanıdığı hak veya yetkinin kullanılması ile gerçekleştirilen fiil cezalandırılmaz. Hakkın kullanılması genel olarak düzenlenmiştir bu nedenle her olayda ayrı değerlendirilmelidir. Hakkın kullanılması 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer almamıştır. Ancak, şikayette bulunma, meslek ya da sanatın icrası ve zilyetliğin korunması bir hakkın kullanılması olarak değerlendirilmiştir. Hakkın kullanılması şahsa bağlı haklar haricinde bizzat veya onun temsilcisi aracılığıyla kullanılabilir. Bazı durumlarda hakkın kullanılması belli şartların gerçekleşmesiyle mümkündür. Ayrıca hakkın kullanılmasının sınırları vardır.²²⁷

Hakkın kullanılmasının şartları şunlardır: 1- *Sübjektif bir hakkın bulunması*, hakkın kullanılması hak sahibinin iradesine bırakılmasıdır. Fiili gerçekleştirenin yalnızca kendi menfaatine hareket etmiş olması fiili hukuka uygun hale getirmez. 2- *Bu hakkın fail tarafından doğrudan kullanılabilmesi*, arada herhangi bir merci kararı olmadan hakkın kullanılmasıdır. 3- *Hakkın hakkı doğuran sebebin belirttiği sınırlar içinde kullanılması*, hakkın sahibi hakkın sınırları aştığı durumda hukuka aykırılık gerçekleşir. 4- *Hakkın kullanılması ile işlenen suç arasında düşünsel bir bağlantı olması*, hakkın sahibinin, hakkın sınırları içinde kalarak meşru bir yarar elde etmesidir.²²⁸ Hakkın kullanılması hallerinden biri ve konumuz ile ilgili olan haber hakkıdır.

Haber verme hakkı, bu hak ile ilgili olarak ilk akla gelen gazetecilik mesleğinin icra edilmesidir. Geniş açıdan bakıldığında haber verme hakkı, gazetecilikten daha

---

²²⁶ Demirbaş, s.270 vd.

²²⁷ Demirbaş, s.293-294

²²⁸ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.327

kapsamlı olarak medya mensuplarının kamuoyunu bilgilendirmesidir. Bu hak, düşünce, kanaatleri yayma, bilgi verme, eleştirme haklarının hepsi bu kapsamdadır. Haberleşme hakkı, Anayasanın 26.maddesinde *düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti* ve 28.maddesinde *basın hürriyeti* düzenlenerek güvence altına alınmıştır. ²²⁹

Haber verme hakkının hukuka uygunluk sebeplerinden olması için bir takım koşulların gerçekleşmesi gereklidir. Bunlar, a- Haberinin gerçek ve güncel olması, haberinin o anki koşullara göre değerlendirilir daha sonradan gerçek olmaması durumu değiştirmez ancak haberinin gerçekliğinin basın mensubu araştırmalıdır aksi halde bu durumdan dolayı sorumlu olur. Haberinin güncel olması gereklidir. Unutulan bir olay haber verme hakkına konu olmaz. Öte yandan, bir haberin değeri yeniden gündeme gelirse toplum için önemli bir hal alırsa burada da güncel haber söz konusudur. b- Kamuyu ilgilendirmesi, buradan anlaşılması gereken kamu yararadır. Bir haber kişilik haklarına saldırı niteliğinde ise hukuka uygunluk sebebinin varlığı için ancak kamu için yararı olmalıdır. c-Nedensellik ilişkisinin varlığı, haberinin veriliş şekli ile olay arasında bir düşünsel bağ olmalıdır. Haberinin açıklamasının kişilik haklarına saldırı oluşturmayan, yararlı, yayınlanması yasak olmayan ve gerekli bir haber olması gerekir. ²³⁰

e. İlgilinin Rızası

Hukuka uygunluk nedeni olan ilgilinin rızası 765 sayılı TCK'da düzenlenmemiştir. Buna karşılık, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda belirgin bir biçimde yer almaktadır. (TCK m.26/2). Yani mağdurun rızası, 765 sayılı TCK'da bir hukuka uygunluk nedeni sayılmıyordu. Ancak mağdurun rızası olduğu zaman hareketin suç oluşturmayacağı kuralı öğretide benimsenmiştir. ²³¹

Kişinin rızasının ceza hukuku alanında hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuki işlem halini alabilmesi için istenen şartlar; Rızaya ehliyet, rıza açıklaması, rızanın konusu olarak sıralanabilir. ²³²

Rızaya ehliyet, Rızanın hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuki işlem halini alabilmesi şartlarından iki sonuç çıkarılmalıdır. Bunlardan biri rızayı hükmün

²²⁹ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.334

²³⁰ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.334

²³¹ Sırma, Özge, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Ceza Kanununda İlgilinin Rızası, Doktora Tezi, Aralık 2011, s.54

²³² Sırma, Özge, s.55

koruduğu hukuksal değerin sahibi açıklamalldır. Rızayı hak sahibi kendi vermelidir, bir başkası onun adına rıza veremez. Ancak rıza vermeye karar verdikten sonra bunu ilgililere başkası açıklayabilir.²³³ Rıza gösterme yeteneğine ancak, sadece şahsı yararı olan gerçek ve tüzel kişiler sahiptir. Devlet ve kamu tüzel kişileri yalnız özel hukuk alanına giren çıkarları yönünden rızada bulunabilirler.²³⁴

Rıza açıklaması, Bir hukuki çıkara karşı fiilin işlenmesine rızada bulunmak, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu bakımdan hak sahibi tarafından açıklanmış olması gerekir. Fakat, hak sahibinin açıkladığı rızanın, temsilci vasıtasıyla açıklanması da mümkündür. Rızanın suçun işlenmesinden önce veya suçun işlendiği sırada gösterilmesi gerekir. Belirli bir suç işlendikten sonra yapılan rıza açıklaması eylemi hukuka uygun duruma getirmez.²³⁵ Rıza, fiil tamamlanıncaya kadar geri alınabilir. Nitekim rıza kişinin hakkına ait hukuki korumadan vazgeçmesi olduğuna göre kişinin değişen çıkarına karşı esnek olunmalıdır. Rıza gösterilmesi gibi rızayı geri alma kararı da kişinin serbest iradesiyle olmalıdır. Fakat, rıza fiilin işlenmesine geçildikten sonra geri alınmışsa, rızanın bulunduğu süre zarfında gerçekleşen eylemler hukuka uygun rızanın geri alınmasından sonra yapılan hareketler ise hukuka uygun değildir.²³⁶

Rızanın konusu, Üzerinde mutlak tasarruf yetkisi olan bir hakka ilişkin olsa bile rıza açıklamasının konusunun hukuka ve ahlaka da uygun bulunmalıdır. Rızanın konusunu oluşturan hakkın hukuka ya da ahlaka aykırı şekilde kullanılmasına karşı rıza açıklaması hukuka uygun olmadığından bu çeşit bir rıza ile yapılan fiillerde suç oluşturacaktır.²³⁷

Haberleşmenin engellenmesi suçunda, eylemin hukuka aykırı olmaması yani hukuka uygunluk nedeni oluşturması için haberleşmenin taraflarının buna rıza göstermiş olması gereklidir.

---

²³³ Hakeri Hakan , Tıp Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010., s. 152

²³⁴ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s. 319

²³⁵ Hakeri, Hakan, s. 150 vd.

²³⁶ Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 8.Baskı, Ekim 2012 s. 311-312.

²³⁷ Yaşar, Osman, Gökcan, Hasan Tahsin ve Artuç Mustafa, Türk Ceza Kanunu, Cilt 1 Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 683.

f. Hukuka Uygunluk Sebeplerinde Sınırın Aşılması

Haberleşmenin engellenmesi suçunda, TCK 27.maddesinin uygulanabilmesi için, hukuka uygunluk sebebinin varlığı ve bu sebebin sınırının kast olmadan aşılması şarttır. Ayrıca, haberleşmenin engellenmesi suçunda failin, bu sınırı taksiri olmadan, yanlış derecesinde aşması gerekir. Buna göre, fail taksir derecesinde olmayan yanlışlığı ile sınırı aştığı varsayımında, durum buna göre değerlendirilecek ve faile ceza verilmeyecektir. Şu hususu da ifade etmemiz gerekir ki, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 124.madde de düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunun taksirli hali düzenlenmemiştir dolayısıyla eğer fail taksir derecesinde bu sınırı aşarsa, TCK 27.maddenin işletilmesi mümkün olmayacaktır.²³⁸

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Suça Teşebbüs

Suç teşebbüs, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 35.maddesinde düzenlenmiştir. Belirtelim ki, 765 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen eksik teşebbüs ve tam teşebbüs ayrımı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda kaldırılmıştır. Failin işlemek istediği suç için elverişli hareketlerle suçun icrasına başlaması ancak elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması durumunda suça teşebbüs söz konusu olacaktır.²³⁹ Teşebbüs halinde faile, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre ceza verilir (TCK 35/2). Elbette ki, suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde suçun tamamlanmış olmasına nazaran daha az ceza verilir.²⁴⁰

Haberleşmenin engellenmesi suçunda, fail herhangi bir sebeple fiilini gerçekleştiremezse, suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. Örneğin, elektronik posta kutusundaki e-postanın silinmesi ancak silinenler bölümünden silinmediği için mağdurun e-postayı gelen kutusuna geri taşıması durumunda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. Veyahut evdeki telefon kabloları kesilecekken bir şekilde bu eylemini tamamlayamazsa bu durumda da teşebbüs hükümleri uygulanacaktır.²⁴¹ Ayrıca,

²³⁸ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.103

²³⁹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T.17.01.2016).

²⁴⁰ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.445

²⁴¹ Sevük, Handan Yokuş, Haberleşme Hakkının Kullanımının Türk Ceza Kanunu Hükümleri ile Korunması (TCK m.124, TCK m.298/1), s.215 <http://www.dicle.edu.tr/Contents/a3dba4dd-975a-47d3-98c3-76e3fd469268.pdf> (E.T.18.01.2016).

haberleşmenin engellenmesi suçunda, failin eyleminin teşebbüs aşamasında kalması halinde verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir. ²⁴²

Gönüllü vazgeçme, Türk Ceza Kanunu 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçu için mümkündür. Örneğin, telefon haberleşmesini engellenmek maksadıyla kabloları kesecekken bundan kendi iradesiyle vazgeçmesidir şayet yakalanacağı anladığı anda bırakması ya da araçların kabloyu kesmeye elverişli olmaması gibi iradesi dışında olanlar ile suç işlemeyse bu hallerde gönüllü vazgeçme olmayacaktır.

Etkin Pişmanlık, suçun bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra failin suç yolunda ilerlemekten dönmesine denir. Etkin pişmanlık, cezayı ortadan kaldıran ya da cezayı azaltan bir sebeptir. Tüm suçlar için kabul edilmemiş yasa dışı yazılı bazı suçlar için etkin pişmanlık kabul edilmiştir. Dolayısıyla TCK 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçu bu suçlar arasında sayılmamıştır. ²⁴³

B. Suç Ortaklığı (İştirak)

Türk Ceza Kanununun dördüncü bölümünde suça iştirak kurumu düzenlenmiştir. İştirak, suç bir kişi tarafından işlenebileceği halde birden çok kişiyle işlenmesidir. Somut olayda iştirak var ise ceza sorumluluğunu genişletir. Çünkü, iştirak ile suça katkı yapan kişiler de cezalandırılmaktadır. Bir başka deyişle, suç eylemini gerçekleştiren kişi dışında ona suçun işlenmesinde (tipik eylemi gerçekleştirmeseler bile) katkı sağlayanlar da sorumlu tutulur. Örneğin, telefon hattının kesilmesi için araç temin eden kişiler de iştirak kurumu sayesinde cezalandırılır. ²⁴⁴

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunda suç ortaklığının (iştirak) her şekli mümkündür. İştirakla ilgili herhangi bir özel hüküm bulunmamaktadır, genel hükümler uygulanır. ²⁴⁵

---

²⁴² 5237 Sayılı TCK 35/2.madde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T.18.01.2016)

²⁴³ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler,, s.180

²⁴⁴ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.182

²⁴⁵ Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014, s. 4101

C. Suçların Birleşmesi (İçtima)

a. Zincirleme Suç

Fail, haberleşmenin engellenmesi suçunu aynı kişiye karşı farklı zamanlarda birden fazla kez işlerse bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Örneğin, fail mağdurun mail adresinin şifresini ele geçirmiş olsun, mağdur tekrar şifresini değiştirmesine rağmen fail tekrar onun mail adresinin şifresini ele geçirmiş ise bu durumda zincirleme suç söz konusu olur. Fail, bu suçu birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlemesi halinde de zincirleme suç hükümleri uygulanır (TCK 43/2).²⁴⁶

b. Fikri İçtima

Fikri içtima, failin tek bir eylemi ile aynı anda farklı yasa maddelerinin ihlalinin olması ve bu durumda fail, en ağır cezayı gerektirenden dolayı cezalandırılır. Örneğin, failin köydeki telefon direklerinden kabloları satmak amacıyla kesmesi halinde hem haberleşmenin engellenmesi hem de kamu malına zarar verme suçları meydana gelir ve bu durumda fikri içtima hükümleri uygulanır.²⁴⁷

V. MUHAKEME

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 124.maddesinde yer alan haberleşmenin engellenmesi suçu Hürriyete Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenmiştir.

Bu madde de yer alan haberleşmenin engellenmesi suçları (TCK m.124/1,2,3) şikâyete tabi suçlar arasında değildir, soruşturma ve kovuşturması re'sen yapılır.

5235 sayılı Adli yargı ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkileri hakkında kanununun 11.maddesine göre, TCK 124.maddesindeki haberleşmenin engellenmesi suçunun işlenmesi halinde davaya bakmakla görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Söz konusu maddenin her üç fıkrası içinde görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir zira, 5235 sayılı yasanın 10.maddesinde düzenlenen sulh ceza mahkemeleri 6545 sayılı Kanununun 48.maddesi

²⁴⁶ Ercan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.128

²⁴⁷ Ercan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.128

ile değiştirilmiştir. Haliyle, kanunun açıkça yetkili kıldığı hariç Sulh Ceza Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi görevi dışında kalan dava ve işlerde asliye ceza mahkemesi görevli olacaktır bu nedenle inceleme konumuz olan TCK 124.maddenin ihlali halinde fıkralarında belirtilen suçun ceza miktarı arasında ayırım gözetmeksizin her birisi için görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir.²⁴⁸

Türk Ceza Kanunu 124/1.maddesindeki kişiler arasındaki haberleşmenin engellenmesi suçunda yetkili mahkeme engellenmenin gerçekleştiği yerdir.

TCK 124/2. maddesindeki kamu kurumları arasındaki haberleşmenin engellenmesi suçunda yetkili mahkeme kamu kurumunun haberleşmesinin engellendiği yerdir.

TCK 124/3. maddesindeki her türlü basın ve yayın organının yayınının engellenmesi suçunda yetkili mahkeme basının ya da yayının engellendiği yer mahkemesidir.²⁴⁹

VI. YAPTIRIM

Türk Ceza Kanununun 124/1.maddesine göre, kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanununun 124/2-3.maddesinde ise, Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi ve her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi halinde bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

250

Haberleşmenin engellenmesi suçunun birinci fıkrasına baktığımızda, kişiler arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı bir şekilde engelleyen faile altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörölmüştür. (TCK m.124/1) İkinci fıkrasına göre, kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen faile bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (TCK m.124/2) Üçüncü fıkrasına

²⁴⁸ Ercan, Ceza Muhakemesi Hukuku,s.15

²⁴⁹ Ercan, Ceza Muhakemesi Hukuku,s.15

²⁵⁰ Türk Ceza Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T. 17.01.2016)

göre ise, her türlü basın yayın organının yayının hukuka aykırı biçimde engellenmesi durumunda yukarıdaki fıkraya göre cezalandırılacaktır. (TCK m.124/3) ²⁵¹

Haberleşmenin engellenmesi suçundan dolayı yargılama neticesinde, hükümde verilen ceza iki yıl ya da daha az süreli hapis ya da adli parası ise, sanığın da daha önce kasıtlı suçtan mahkumiyeti bulunmuyor ve mahkemenin de sanığın yeniden suç işlemeyeceğine konusunda hemfikir olursa ayrıca mağdur ya da kamunun uğramış olduğu zarar tamamen giderilirse yani bu şartların birlikte gerçekleşmesiyle CMK 231.maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verebilir. Taraflar, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı 7 gün için itiraz edilebilir. Bu karar verildikten sonra sanık, beş yıl denetim süresine tabidir. Bu süre içinde kasıtlı bir suç işlemez ve denetimli serbestlik tedbirine dair yükümlülüklerle uygun davranırsa bu verilen hüküm kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir. Şayet, bu süre içinde kasıtlı olarak yeni bir suç işlenir ya da denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranırsa, mahkeme hükmü açıklar. Fakat mahkeme, bu yükümlülükleri yerine getirmeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine veya şartlarının olması durumunda hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine ya da seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı adli sicile işlemez, kendine mahsus bir sisteme kaydedilir.²⁵²

Haberleşmenin engellenmesi suçundan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Taraflar bu karara karşı 15 gün içinde istinaf yoluna başvurabilir.²⁵³

VII. ZAMANAŞIMI

Dava ve cezanın düşürülmesi nedenlerinden biri olan zamanaşımı, suçun işlenmesi anından belli süre geçmesi halinde davaya devam edilmemesi veya cezalandırmaktan vazgeçmeyi önceden devletin kabul etmesidir. Davayı düşüren dava

²⁵¹ Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014, s.4103

²⁵² 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 231.maddesi

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (E.T:17/01/2016)

²⁵³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 51.maddesi.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T. 17.01.2016)

zamanaşımı ve cezanın infazını engelleyen ceza zamanaşımı olarak adlandırılır.²⁵⁴

Dava Zamanaşımı, kamu davasının belli bir süre geçmesi nedeniyle açılmaması ya da açılmış davaya devam edilememesi durumunda ortaya çıkan zamanaşımı türüdür.²⁵⁵ Haberleşmenin engellenmesi davası suçun işlenmesi anından itibaren dava açılmamışsa ya da açılmış davaya devam edilmemişse 8 yıl geçmekle düşer.

Ceza Zamanaşımı, kesin hüküm verilen bir kararın, hüküm verildiği tarihten itibaren kanunda belirtilen süre içerisinde infaz edilememesi halinde artık cezanın infaz edilememesine sebep olan zamanaşımıdır.²⁵⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 68/1-e.maddesinde, Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl geçmesiyle infaz edilemeyeceği düzenlenmiştir. Buna göre, TCK 124. madde haberleşmenin engellenmesi suçunda fail hakkında kovuşturması sonucu kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı verilmiş ancak kendisine bir türlü ulaşılamamışsa artık TCK m. 68/1-e uyarınca 10 yılın geçmesiyle cezası infaz edilemeyecektir. Şayet, fail bu suçu işlediği esnada oniki yaşını doldurmuş ancak onbeş yaşını doldurmamış ise, burada belirtilen sürelerin yarısının geçmesiyle yani beş yılın, onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmeyeceği düzenlenmiştir (TCK m.68/2).²⁵⁷

---

²⁵⁴ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.622

²⁵⁵ Centel/Zafer/Çakmut,5.baskı, s.623

²⁵⁶ Ercan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.279

²⁵⁷ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T. 17.01.2016)

SONUÇ

Haberleşme çok eski tarihsel bir geçmişe sahiptir. İnsanların toplu halde yaşamlarını sürdürmeye başlamasından itibaren haberleşme kavramı ortaya çıkmıştır ve bu uzun tarihsel süreç içerisinde haberleşme türleri her geçen gün şekil değiştirerek bir önceki süreçteki haberleşme şekillerine göre gelişim göstermekte olduğu bilinmektedir. Bu sebeptir ki bu tezde; Türkiye Cumhuriyeti anayasasında düzenlenen haberleşme özgürlüğü ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunun açıklaması yapılarak, bu suçun unsurları ve özel görünüş biçimleri detaylı bir şekilde incelenmesiyle bazı değerlendirmeler yapılmaktadır. Belirtelim ki, haberleşmenin engellenmesi suçunda yaptırım, zamanaşımı, görevli ve yetkili mahkeme ve muhakemesinden bahsedilmiştir.

Haberleşme, farklı toplumlarda birlikte yaşayan insanların iletişiminin gerçekleşmesinin temel koşulu olan küresel bir konudur. Bu yüzden, haberleşmenin güvenliğinin sağlanması amacıyla bütün devletleri içerisine alan küresel bir güvenlik ağının oluşturulması gerekir. Gerçekten, günümüzde dünyanın değişik ülkelerinde yaşamlarını sürdüren insanların, haberleşmelerini daha çok oluşturdukları internet üzerinden e-posta, sosyal medya araçlarıyla gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Herhangi bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini ifade eden, bilgilerini içeren paylaşımlar yapmaktadırlar. Çağdaş dünya sisteminin birer parçası olan ülkelerin yasalarına bakıldığında, vatandaşlarının internet üzerinden ve sosyal medya üzerinden yaptıkları paylaşımlarına keyfi ve yasadışı sınırlamalar getirmemektedirler. Haliyle, demokratik devletlerde vatandaşların bu temel haklarına yönelik hiçbir kişi veya kurumca keyfi-yasadışı engelleme yapılamayacağına altının çizilerek vurgulanması hukuk devletinin olmalarının çok önemli bir sonucu olarak gösterilmektedir.

Görüldüğü üzere, haberleşme özgürlüğü, dünyadaki bütün çağdaş demokratik değerleri içselleştiren devletlerin, anayasalarında korunan ve müdahale edilmesi anayasa ile sınırları çizilmiş kanun maddeleri tarafından engellenen, önemli bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bu kavramın korunması küreselleşmeyle birlikte, büyük önem kazandığı ve buna bağlı olarak haberleşme özgürlüğünün korunmasının

ancak bilinçli kadroların oluşturulması ile yasal düzenlemeler ve hukuk devleti ile mümkün olacağı bilinmektedir.

Çalışmamızda, haberleşme hürriyeti ile ilgili Anayasal ve uluslararası düzenlemeler ve Türk Ceza Kanununu 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, konu ile ilgisi olan Ceza Muhakemesi Kanununun postada elkoyma tedbiri, hükümlü veya tutukluların haklarının kullanımını engelleme suçu (TCK m.298/1) ve CGTİHK'da haberleşmeye ilişkin olan hükümleri de anlatılmıştır.

Haberleşme özgürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti anayasasında ve uluslararası anayasalarda güvence altına alınmakla birlikte, bu özgürlüğe müdahalenin sınırlarının kanun ile belirlenmesinin zorunluluğu ifade edilmektedir. Çünkü, haberleşme hürriyetine anayasanın verdiği meşru yetkilerin dışında yapılacak müdahaleler keyfi ve yasadışı olacaktır.

5237 sayılı TCK 124.maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçunda, haberleşme hakkı korunmaktadır. TCK 124. maddesinin 1,2,3.fıkralarında haberleşmenin hukuka aykırı şekilde engellenmesi ifade edilerek yasal sınırlar içerisinde müdahalenin olabileceği ve kanunda belirlenen bu sınırların dışında olan müdahalenin keyfi ve yasadışı olacağı vurgulanmak istenmiştir. Maddede hukuka aykırılık kavramının özellikle belirtilmesi yerinde olmuştur. Nitekim bu maddenin gerekçesinden anlaşılacağı üzere, haberleşmenin hukuka aykırı bir fiil ile engellenmesi halinde suç oluşacaktır. Dolayısıyla, hukuka uygun bir müdahalenin olması halinde suç oluşmayacaktır.

Haberleşmenin engellenmesi suçunda öncelikli olarak haberleşme kavramının gelişen haberleşme türlerini de içerisine alabilecek tanımının yapılması gereklidir. Bu suç tipinin birinci ve ikinci fıkralarında gelişen teknolojiye uygun olarak kavramların ve gerekçelerin kapsamı genişletilmelidir. Üçüncü fıkrasında belirtilen basın-yayın organının yayınının engellenmesi suçunda daha geniş kapsamlı şekilde düzenlenmelidir. Günümüzde çeşitli internet aracılığıyla pek çok alanda kişiler yayın yapabilmektedir. Daha geniş kapsamlı bir değerlendirme ve zamana uygun düzenlemelerin getirilmesi şarttır. Ayrıca, maddede nitelikli halleri de düzenlenmelidir. Gerçekten, bir kamu görevlisinin temel hak ve hürriyetlerden olan haberleşme özgürlüğüne nasıl bir sınırlama getirildiğinin bilincinde olması hukuk

mekanizmasının işlerliğinin sağlanması açısından önemlidir. Bu sebeple, kamu gevlisinin bu suçu işlemesi durumunda, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli hali olarak düzenlenebilir.

şu hususu da belirtmemiz gerekirse, günümüzde, küreselleşmenin evrensel olarak nüfuz alanını arttırması ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, devletlerin haberleşme özgürlüğü konusunda, uluslararası sözleşmelerinde, ülkelerin anayasalarında, diğer kanunlarında yeni düzenlemelere gitmeleri kaçınılmazdır. Bu düzenlemelerin hukuk devleti ilkesine bağlı olarak yapılması önemlidir.

KAYNAKÇA

ARTUK, Mehmet Emin, **GÖKCEN**, Ahmet ve **YENİDÜNYA**, A.Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

CAN, Melike Esmâ Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haberleşme Hürriyeti ve Türk Ceza Hukukunda Korunması, Mayıs 2014.

CENTEL, Nur/**ZAFER**, Hamide, Ceza Muhakeme Hukuku, Beta Yayınları, 8.Bası, İstanbul 2011.

CENTEL, Nur/**ZAFER**, Hamide/**ÇAKMUT**, Özlem, Türk Ceza Hukuku Giriş, Beta Yayınları,5.Baskı, İstanbul 2008.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 8.Baskı, Ekim 2012.

DOĞRU, Osman-**NALBANT**, Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (Açıklama ve Önemli Kararlar) , Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi, 2.Cilt.

DÖNMEZER, Sulhi- **ERMAN**, Sahir-**KUNTER**, Nurullah, Basın Hukuku, Atölye Çalışmaları I , Galatasaray Üniversitesi, 2007.

DÖNMEZER, Sulhi, Basın ve Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2213, İstanbul 1976.

DUMAN, Haluk Harun- **BANAR**, Seçil, Türk Basın Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2.Baskı, Eskişehir Haziran 2016.

ERCAN, İsmail, Ceza Hukuku Genel Hükümler,12 Levha Yayıncılık 8.Baskı, Ocak 2013.

ERCAN, İsmail, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12 Levha Yayıncılık, 6.Baskı, Temmuz 2013.

GEDİK, Ömer, 1982 Anayasası ve Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2007.

GERÇEKER, Hasan, Türk Ceza Kanunu (Yorumlu ve Uygulamalı), Cilt 2, 2.Baskı, Eylül 2014.

GÖKCEN, Ceza Muhakemesinde Basit El koyma ve Postada El koyma (Özellikle telefonların Gizlice Denetlenmesi), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1994.

GÖKÇE, Orhan, İletişim Bilimine Giriş, 2.Baskı, Konya 2010.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz- **GÖZÜBÜYÜK**, Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, 4.Bası, Ankara 2003.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Haberleşme Hukuku Basın Radyo-Tv, Sevinç Matbaa, Ankara1970.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz-**GÖZÜBÜYÜK**, Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, 4.Basım, Ankara 2003.

GÖZLER, Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 19.Baskı, Ağustos 2015.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Anayasa Hukuku, Turhan Kitabevi, 18.Baskı, Ankara 2011.

HAKERİ, Hakan- **ÜNVER**, Yener, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 5.Baskı, Ankara 2015.

HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genel Hükümler), Astana Yayınları, 14.Baskı, Ankara, 2016.

HAKERİ, Hakan, Tıp Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara-Mart 2010.

İÇEL, Kayıhan, Kitle İletişim Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2015.

İÇEL, Kayıhan, Kitle İletişim Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2017.

İÇEL, Kayıhan-**ÖZGENÇ İzzet- SÖZÜER**, Adem-**MAHMUTOĞLU**, Fatih S.-**ÜNVER**, Yener, Suç Teorisi, 2.Kitap, İstanbul 1999.

KABOĞLU, İbrahim, Özgürlükler Hukuku, İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı üzerine Bir Deneme, Afa Yayınları, Aralık 1993.

KİLKELLY, Ursula, Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8.maddesinin uygulanmasına ilişkin kılavuz , İnsan Hakları El Kitapları No.1.

KOCA, Mahmut/**ÜZÜLMEZ**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 9.Baskı, Eylül 2016.

MACOVEİ, Monica, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi'nin uygulanmasına ilişkin kılavuz, İnsan Hakları El Kitapları No. 2.

MALKOÇ, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklikler ve İçtihatlarla), 2.Cilt, Vedat Kitapçılık, Ankara 2013.

MERT, Ahmet, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları(TCK m.132), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim dalı Kamu hukuku Bilim dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.

MOLLAMAHMUTOĞLU, Türk Ceza Kanununun Yorumu, 2.Cilt, Seçkin Yayınevi, 3.Baskı, Ankara 1999.

ODYAKMAZ, Necla-**KAYMAK Ümit-ERCAN**, İsmail Themis Anayasa Hukuku-İdare Hukuku, Oniki Levha yayıncılık, İstanbul 2012.

ÖKTEN, Pınar, Ceza Muhakemesinde Arama ve Elkoyma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku) Anabilim dalı, Ankara 2010.

ÖLMEZ, Aslan, 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Elkoyma Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul 2008.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 12.Bası, Ankara 2016 .

ÖZTAN, Bilge, Medeni Hukuk Temel Kavramlar, Turhan Kitabevi, 25.Bası, Ankara 2007.

ÖZTÜRK, Bahri/ **TEZCAN**, Durmuş/ **ERDEM**, Mehmet Ruhan, **SIRMA**, Özge/ **KIRIT**, **SAYGILAR**, Yasemin Filiz /**ÖZAYDIN** Özdem/**AKCAN**, Esra Alan/ **ERDEN**, Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, 9.Bası.

PARLAR, Ali, **HATİPOĞLU**, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1.Cilt, Ankara-Şubat 2007.

SAĞLAM, Fazıl ders notları 2008.

SAMSA, Nigar, Kamu Haberleşme Hürriyeti Kapsamında İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Ocak 2010.

SINAR, Hasan, İnternet ve Ceza Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3.Baskı, Yetkin Yayınları.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınları, 4.Bası.

TANÖR, Bülent- **YÜZBAŞIOĞLU**, Necmi, 1982 Anayasasına göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, 15.Bası.

TEZCAN, Durmuş- **ERDEM**, Mustafa Ruhan, **SANCAKDAR**, Oğuz- **ÖNOK**, Rıfat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayınevi, 5.Baskı.

YAŞAR, Osman, **GÖKCAN**, Hasan Tahsin ve **ARTUÇ** Mustafa, Türk Ceza Kanunu (Yorumlu-Uygulamalı), 3.Cilt, Adalet Yayınevi, 2.Baskı, Ankara 2014.

YAŞAR, Osman/ **GÖKCAN**, Hasan Tahsin/ **ARTUÇ**, Mustafa, Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

YÜKSEK, Mehmet, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde İfade Özgürlüğünün Sınırları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, Sayı:25 (Şubat 2016).

ZAFER, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), Beta Yayınları, 5.Baskı, İstanbul, EKİM 2015.

İnternet Kaynakları

AKARCALI, Sezer, Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü,
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000099404> (E.T:15.01.2017).

HAFIZOĞULLARI, Zeki 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Fail, isnat yeteneği, isnat yeteneğini azaltan veya kaldıran nedenler, www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/FAIL.doc (E.T. 19/06/2017).

HELVACI, Serap, Gerçek Kişiler, Arıkan Yayıncılık, Nisan 2006.
<http://eitimciyiz.blogspot.com.tr/2014/01/haberlesmenin-tarihcesi-ve-resimli.html>
(E.T:13/06/2016).

BİRTEK, Fatih, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim dalı Kamu hukuku Bilim dalı, Doktora Tezi, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları, İstanbul 2012. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T:14/03/2016)

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (E.T: 08/07/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/1982.pdf> (E.T: 10/01/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/11-HOLLANDA%20355-384.pdf> (E.T:06/06/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-%C4%B0SPANYA%20533-584.pdf> (E.T:06/06/2017).

<https://m.bianet.org/biamag/insan-haklari/15169-insan-haklari-evrensel-bildirgesi>
(E.T:06/06/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-%C4%B0TALYA%20319-354.pdf> (E.T: 06/06/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf>(E.T:06/06/2017).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf> (E.T:06/06/2017).

http://www.adaletbiz.com/images/dosyalarim/abd_anayasasi.pdf (E.T:07/06/2017).

<http://www.edebiyatkonulari.com/mektup.html> (E.T 04/03/2017).

<http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (E.T:10.07.2017).

<http://www.frmartuklu.org/konu/haberle%C5%9Fmenin-tarihi-nedir-haberle%C5%9Fmenin-tarihi-hakk%C4%B1nda-bilgi.217102/> (E.T : 13/06/2016).

<http://www.internetnedir.net/> (04/03/2017).

http://tonses.com.tr/urun_telsiz_haberlesme.asp (E.T:04/03/2017).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (E.T.17.01.2016).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> (E.T. 17/01/2016).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf> (E.T.20.03.2016).

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm> (12/07/2017).

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXMLSearch> (E.T.17/01/2016).

<https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/isvicre.pdf> (E.T:06/06/2017).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Cep_telefonu (04/03/2017).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Faks> (04/03/2017).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Telefon> (04/03/2017).

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (E.T. 10.06.2017).

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm> (16.01.2016).

MAZICI, Nurşen, 1930'a kadar olan Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/809/10292.pdf> (E.T:20.01.2017).

ODYAKMAZ, Necla , İletişim Fakültesi Dergisi, Osmanlı'da Anayasal Düzenlemeler ve Basına Etkileri, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/viewFile/1019013776/1019012992> (E.T:04.03.2017).

SALİHPAŞAOĞLU, Yaşar, Özel Hayatın Kapsamı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_3_8.pdf (E.T:18.02.2017).

SEVÜK, Handan Yokuş, Haberleşme Hakkının Kullanımının Türk Ceza Kanunu Hükümleri İle Korunması (TCK m.124, TCK m.298/1), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12-13, Yıl:2007-2008, Sayı:16-17-18-19, <http://www.dicle.edu.tr/hukuk-fakultesi-2007-2008-yili-dergilerimiz> .

SEVÜK, Handan Yokuş, Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, TBB Dergisi, Sayı 69, 2007. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-69-301>

TAŞKIN, Mustafa, Türk Hukukunda Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Sorunları ve Çözüm Önerileri, <http://www.taa.gov.tr/> (E.T:20/09/2017).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi

http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/maddedetaylari?_adf.ctrl-state=1a98x7ptqx_34&psira=15969&psorgukriteri= (E.T:12/07/2017).

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5392.html> (E.T. 15/03/2016).

